

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL VE SOSYAL UYUM
DÜZEYLERİNİN FONKSİYONEL OLMAYAN TUTUMLAR VE
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Metin ÇELİK

Malatya- 2018

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL VE SOSYAL UYUM
DÜZEYLERİNİN FONKSİYONEL OLMAYAN TUTUMLAR VE
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Metin ÇELİK

Danışman: **Dr. Öğr. Üyesi Yüksel ÇIRAK**

Malatya - 2018

KABUL VE ONAY

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Metin ÇELİK tarafından hazırlanan ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL VE SOSYAL UYUM DÜZEYLERİNİN FONKSİYONEL OLMAYAN TUTUMLAR VE ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ başlıklı bu çalışma, 20.07.2018 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZALAR

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Yüksel ÇIRAK

Üye: Doç. Dr. Taşkın YILDIRIM

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Ömer KARAMAN

ONAY

...../...../2018
Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Yüksel ÇIRAK'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyumlarının Fonksiyonel Olmayan Tutumlar ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yaralandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Metin ÇELİK

ÖNSÖZ

Her yaşam döneminde önemi tartışmasız bir şekilde herkes tarafından kabul edilen uyum kavramı, gençlik döneminde daha da önemli hale gelmektedir. Gençlik döneminin ortaya çıkardığı birtakım fiziksel, sosyal ve psikolojik problemlerini çözmek için mücadele içinde olan gençler, üniversite yaşamının başlamasıyla sorumluluklarının büyük bir kısmının kendilerinde olduğu bir takım ekstra problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları uyum sorunlarını sağlıklı bir şekilde atlatması çok önemlidir. Çünkü gençlik dönemini daha karmaşık ve zorlu bir hale getiren üniversite yılları, sağlıklı bir şekilde atlatılmadığında birey ve toplum telafisinin çok zor olacağı bir takım olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalabilecektir. Bundan dolayı uyum kavramı üzerinde önemle durulması ve incelenmesi gereken bir kavramdır. Nitekim uyuma etkisi olduğu düşünülen birçok değişken araştırmacılar tarafından bireyin daha sağlıklı bir uyuma geçebilmesi açısından incelenmiştir. Ancak bu araştırmada uyum düzeyi hem çeşitli değişkenler hem de alan yazın tarandığında daha önce araştırmacılar tarafından incelenmemiş olan fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçların uyum kavramına farklı bir perspektiften bakılmasını sağlayacağı ve uyum düzeyine etki eden faktörlerle ilgili literatüre bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma süresince ilgi ve yardımlarını esirgemeyen, yapıcı eleştirilerle bana yol gösteren ve değerli bilgilerini paylaşan saygı değer hocam tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yüksel ÇIRAK'a içten teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans öğrenimim sürecince hoşgörü, destek ve ilgilerini hiçbir zaman esirgemeyen çok saygıdeğer hocalarım sayın Prof. Dr. Mustafa KUTLU'ya, sayın Doç. Dr. Özcan SEZER'e, sayın Doç. Dr. Taşkın YILDIRIM'a, sayın Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ATLI'ya, sayın Dr. Öğr. Üyesi Emine DURMUŞ'A teşekkürü bir borç bilirim.

Sevgilerini her zaman hissettiğim yaşamımın en zorlu anlarında desteklerini esirgemeyen anne ve babama ve bu süreçte yaşadıkları zorluklara sabır gösteren, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Songül ÇELİK'E ve aileme çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL VE SOSYAL UYUMLARININ FONKSİYONEL OLMAYAN TUTUMLAR VE ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÇELİK, Metin

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yüksel Çırak
Temmuz-2018, XX + 144 sayfa

Bu araştırmanın amacı fonksiyonel olmayan tutumların üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyini yordayıp yordamadığını incelemek ve üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini, cinsiyet, yaş, sınıf, eğitime devam edilen fakülte, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, bireyin yaşamının büyük bir bölümün geçirdiği yer, bireyin algıladığı ebeveyn tutumu ve kendisini algıladığı sosyoekonomik durum açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemektir.

Araştırma modeli, ilişkisel araştırma yöntemi ile tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni Siirt Üniversitesinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında dört yıllık fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme oran tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen 950 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE), Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanılmıştır. Verilerin analizi Bağımsız Örneklemeler için t testi, Kruskal-Wallis testi, Tek Faktörlü Anova ve Çoklu Regresyon Analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kruskal-Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı fark, Mann-Whitney U testi kullanılarak belirlenmiştir. Tek Faktörlü Anova testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu, Tukey, Scheffe ve LDS testi kullanılarak tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, kız ve erkek öğrencilerin genel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kişisel uyum düzeyi açısından ise, erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulunan etki büyüklüğü değerine göre ($d=0.25$) bu fark küçük düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin genel ve sosyal uyum düzeyleri, yaş grubu 26+ ve 21-25 olanların lehine 18-20 yaş grubundakilerle anlamlı olacak şekilde farklılaşmaktadır. Ayrıca kişisel uyum düzeyleri 21-25 yaş grubundakilerin lehine, 18-20 yaş grubundakilere göre anlamlı farklılık göstermektedir. Genel uyum düzeyi açısından, elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.15$) bu fark büyük düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin genel ve sosyal uyum düzeyleri, kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzey iyi ve orta olanların lehine kötü grubuyla anlamlı olacak şekilde farklılaşmaktadır. Kişisel uyum düzeyi açısından ise kendini algıladığı sosyoekonomik düzey iyi olanların lehine kötü grubuyla anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca genel uyum düzeyi açısından, test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.017$) bu fark küçük düzeydedir.

Anne eğitim düzeyi okuryazar ve lise olan üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeyi, okuryazar olmayanlara göre anlamlı olacak şekilde yüksek bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi açısından, anne eğitim düzeyi okuryazar olanların lehine okuryazar olmayanlarla anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca anne eğitim düzeyi açısından, üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Genel uyum düzeyi açısından, test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.01$) bu fark küçük düzeydedir.

Baba eğitimi düzeyine göre, üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sınıf düzeyine göre, üniversite öğrencilerinin genel ve kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sosyal uyum düzeyi açısından ise, 4. Sınıfların lehine 1.sınıflarla anlamlı fark bulunmuştur. Test sonucunda elde edilen etki büyüklüğüne göre ($\eta^2=0.0115$) bu fark küçük düzeydedir.

Yaşamınızın büyük bir bölümünü geçirdiğiniz yerleşim yeri değişkenine göre, üniversite öğrencilerinin genel ve kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sosyal uyum düzeyi açısından ise, yerleşim yeri büyükşehir ve şehir olanların lehine ilçe ile anlamlı fark bulunmuştur. Test sonucunda elde edilen etki büyüklüğüne göre ($\eta^2=0.010$) bu fark küçük düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin öğrenimlerine devam ettikleri fakülteye göre, genel uyum düzeyleri arasında, İlahiyat, Veterinerlik, Eğitim Fakülteleri ve Sağlık

Yüksekokulu lehine Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı fark bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi açısından, Veterinerlik Fakültesi ve Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunun lehine Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal uyum düzeyi açısından ise İlahiyat ve Eğitim Fakülteleri lehine Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı fark bulunmuştur. Genel uyum düzeyi açısından hesaplanan etki büyüklüğü değerine göre bu fark ($\eta^2=0.038$) küçük düzeydedir.

Fonksiyonel olmayan tutumlar ölçeğinin 4 alt boyutu olan mükemmeliyetçilik, onaylanma ihtiyacı, bağımsız ve değişken tutum, genel uyum düzeyindeki değişimin %8.7'sini, kişisel uyum düzeyindeki değişimin %6.4'nü ve sosyal uyum düzeyindeki değişimin %9.1'ni açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, genel uyum düzeyi üzerindeki göreceli önem sırası, mükemmelci tutum ($\beta=-0.138$), ve bağımsız tutum ($\beta=-0.134$), onaylanma ihtiyacı ($\beta=-0.108$), değişken tutumdur ($\beta=-0.047$). Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden onaylama ihtiyacı ($p<0.01$), mükemmelci tutum ($p<0.01$) ve bağımsız tutum ($p<0.01$) genel uyum düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uyum, Fonksiyonel Olmayan Tutumlar, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF INDIVIDUAL AND SOCIAL ADAPTATION OF UNIVERSITY STUDENTS IN TERMS OF NON-FUNCTIONAL ATTITUDE AND VARIOUS VARIABLES

ÇELİK, Metin

Master Degree, İnönü University Institute of Educational Sciences Department of
Psychological Counseling and Guidance

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Yüksel ÇIRAK

July-2018, XX + 144 page

The aim of this research is to investigate whether the non-functional attitudes can predict general, personal and social adaptation of university students and whether the adaptation level of university students has shown statistically a significant difference in terms of gender, age, grade, the faculty studied at, mother's education status, father's education status, the place where the individual spent most of his/her educational life, the individual's parental attitude and self socio-economic status perception.

The research model has been designed with relational research method. The population of the research consist of the students who studied at Siirt University during 2017-2018 educational year at four-year education faculties. The sample of the research consists of 950 students selected through rate layer sampling method. The data of the research was gathered by using Hacettepe Personality Scale, Non-functional Attitude Scale and Personal Information Form. The analysis of the data has been carried out by using unpaired t-test, Kruskal Wallis test, One Way Anova and Multiple Regression Analysis. In consequence of Kruskal Wallis test, the significant difference between the groups shown up in groups which has been designated by using Mann Whitney U test. In consequence of One Way Anova test, the significant difference between the groups shown up in groups which has been identified by using Tukey, Scheffe and LDS Test.

According to the results emerging from the study, there was not a statistically significant difference between the males and female students' general and social adaptation levels. As for individual adaptation level, there was a significant difference for male students. This difference appeared to be small according to quantity of influence level ($d=0.25$).

The level of general and social adaptation levels of university students, the ones at the age of 26 -+ and 21-25 were concluded to be statistically significant compared to the ones at the age of 18-20. Moreover the individual adaptation levels showed significance as for the ones between 21 and 25 compared to 18-20 age groups. When it comes to general adaptation level, this difference seemed to be great according to emerging ultimate level of influence quantity ($\eta^2=0.15$).

General and social adaptation levels of university students and their perceived socioeconomic level of themselves emerged to be statistically significant compared to low level of socioeconomic group. When it comes to individual adaptation level, there was a significant difference between the ones perceiving themselves to be a part of socioeconomically well fared group and the low socioeconomic group. For general adaptation level, this difference seemed to be small according to the ultimate level of influence quantity ($\eta^2=0.017$).

The general adaptation of university students whose mothers are literate and at least a high school graduate was significantly different from the ones whose mothers were not literate. When it comes to individual adaptation levels, there was again a statistically significant difference for the ones with literature mothers compared to the ones whose mothers are not literate. There did not appear to be an important difference between the literacy levels of mothers and the students' social adaptation levels. As for general adaptation levels, this difference appeared to be small according to the quantity of influence ($\eta^2=0.01$).

There was not a statistically significant difference between the students' general, individual and social adaptation levels according to their fathers' literacy levels.

There did not appear any significant difference between the students' general and individual adaptation levels according to classroom levels. For social adaptation level, there seemed to be a difference between the 4th grades and 1st grades in favor of the former. This difference seemed to be small according to the level of influence ($\eta^2=0.0115$).

According to the location of residence where we spend most of our lives, there was not a significant difference between the students' general and individual adaptation levels. As for social adaptation level, there was a significant difference between the

ones who settled in big metropolis or cities and the ones in counties. This difference seemed to be small according to the level of influence ($\eta^2=0.010$).

When compared according to the faculties where the students go on their education, there was a statistically significant difference according to general adaptation levels between the students of Faculty of Theology, Education, Veterinary and College of Health and the Faculty of Arts and Sciences. As for individual adaptation levels, there was a significant difference between the students of Faculty of Veterinary and The College of Physical Education and Sports and the ones in Faculty of Arts and Sciences in favor of the first group. For social adaptation level, there appeared to be a significant difference in favor of the first group between the students of Faculties of Theology and Education and Faculty of Arts and Sciences. This difference appeared to be small as for general adaptation level according to the level of influence ($\eta^2=0.038$).

Perfectionism, need for approval, independent and variable attitude which are 4 sub-dimensions of non-functional attitudes scale explain %8.7 change of general adjustment level, %6.4 change of personal adjustment level and %9.1 change of social adjustment level. According to the normalized regression coefficient, the impact of predictor variable on general adjustment level of relativist order of importance is ($\beta=0.138$) for perfectionist attitude, ($\beta=-0.134$) for independent attitude, ($\beta=-0.108$) for need for approval and ($\beta=-0.047$) for variable attitude. When compared according to test of significance of regression coefficient, the need of the predicted variable was ($p<0.01$), perfectionist attitude, ($p<0.01$) and independent attitude, ($p<0.01$), all of which predicted the level of general adaptation as statistically significant

Keywords: Adjustment, Non-Functional Attitude, University Students

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ONUR SÖZÜ	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	X
TABLolar LİSTESİ	XV
ŞEKİLLER LİSTESİ	XVIII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIX
KISALTMALAR LİSTESİ	XX

BÖLÜM I

1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	9
1.3. Araştırmanın Önemi	9
1.4. Araştırmanın Varsayımları	10
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.6. Tanımlar	11

BÖLÜM II

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	12
2.1. Gençlik Dönemi ve Temel Gelişimsel Özellikleri	12
2.1.1 Gençlik Dönemi Nedir	12
2.1.2.Biyolojik Gelişim ve Zorlukları	13
2.1.2.1. Bedensel Gelişim ve Zorlukları	13
2.1.2.2. Cinsel Gelişim ve Zorlukları	14
2.1.2.3. Duygusal Gelişim ve Zorlukları	15
2.1.3. Bilişsel Gelişim ve Zorlukları	16
2.1.4.Psikolojik Gelişim ve Zorlukları	17
2.1.4.1.Freud ve Kimlik Gelişimi	17
2.1.4.2.Erikson ve Kimlik Gelişimi	19
2.1.5. Sosyal Gelişim ve Zorlukları	20

2.1.5.1. Sosyal Gelişim ve Aile	21
2.1.5.2. Sosyal Gelişim ve Arkadaş Çevresi	23
2.1.6. Ahlaksal Gelişim ve Zorlukları	24
2.2. Uyumla İlgili Kuramsal Görüşler	25
2.2.1. Ruh Sağlığı Kavramı	25
2.2.2. Normal ve Anormal Davranış	29
2.2.2.2. Anormal Davranışa Yönelik Medikal Model	30
2.2.2.3 Anormal Davranışın Ölçütleri	31
2.2.3. Uyum Kavramının Tanımı ve Kapsamı	34
2.2.3.1. Uyumun Temel Öğeleri	36
2.2.3.2 Kişisel Uyum	37
2.2.3.3 Sosyal Uyum	39
2.2.4. Uyum Kavramını Açıklayan Psikolojik Kuramlar	41
2.2.4.1 Psikanalitik Kuram	41
2.2.4.1.1. Sigmund Freud	41
2.2.4.1.2. Carl Gustav Jung	43
2.2.4.1.3. Alfred Adler	45
2.2.4.1.4. Harry S. Sullivan	47
2.2.4.1.5. Erich Fromm	48
2.2.4.1.6. Karen Horney	49
2.2.4.1.7. Otto Rank	50
2.2.4.2. Davranışçı Kuram	50
2.2.4.3. İnsancıl Yaklaşım	52
2.2.4.3.1. Carl Rogers	52
2.2.4.3.2. Abraham Maslow	54
2.2.4.4. Varoluşçu Yaklaşım	56
2.2.4.5. Gestaltçı Yaklaşım	57
2.2.4.6. Bilişselci Yaklaşım	58
2.2.4.6. 1. George Kelly	60
2.2.4.6.2. Albert Ellis	61
2.2.5. Uyuma Etki Eden Faktörler	63
2.2.5.1. Aile	64
2.2.5.2. Arkadaş Çevresi	64

2.2.5.3. Eğitim Ortamı	65
2.2.5.4. İş Ortamı	65
2.2.5.5. Kitle İletişim Araçları	66
2.2.2.6. Değişen İlişkiler.....	66
2.2.2.7. Sosyoekonomik Durum	66
2.2.2.8. Hedonik Adaptasyon	67
2.3. Üniversite Öğrencilerinin Uyumunu Bozan Psikolojik Belirtiler	67
2.3.1. Depresyon.....	68
2.3.2. Kaygı	68
2.3.3. İntihar	68
2.3.4. Madde Kullanımı.....	69
2.3.5. Yeme ve Beden Algı Bozukları.....	69
2.3.6. İnternet Bağımlılığı	70
2.4. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	70
2.4.1. Uyum Kavramıyla İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	70
2.5. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	74
2.5.1. Uyum Kavramıyla İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	74
BÖLÜM III	
3. YÖNTEM	77
3.1. Araştırmanın Modeli	77
3.2. Evren ve Örneklem	78
3.3. Veri Toplam Araçları	80
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	81
3.3.2. Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE).....	81
3.3.3. Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ)	82
3.4. Verilerin Toplanması	83
3.5. Verilerin Analizi.....	83
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR.....	87
4.1. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	88
4.2. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	89

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular	91
4.4. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular	93
4.5. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular	97
4.6. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	100
4.7. Üniversite Öğrencilerinin Yer Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	102
4.8. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular	104
4.9. Üniversite Öğrencilerinin Fonksiyonel Olmayan Tutumları Değişkeni Açısından Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular	108

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM..... 113

5.1. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum	113
5.2. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum	115
5.3. Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	116
5.4. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum	117
5.5. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum	118
5.6. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum	119
5.7. Üniversite Öğrencilerinin Yer Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum	120
5.8. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	121
5.9. Üniversite Öğrencilerinin Fonksiyonel Olmayan Tutumları Açısından Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	122

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 124

6.1. Sonuç.....	124

6.2. Öneriler	126
KAYNAKÇA.....	128
EKLER	141
EK .1 İzin Belgesi	141
EK.2 Kişisel Bilgi Formu.....	142
EK 3. Hacettepe Kişilik Envanteri	143
EK 4. Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği	144

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Otomatik Kendini Yıkıcı Bilişlerin Listesi	60
Tablo 2. Psikolojik Sağlık Hakkındaki Görüşler	63
Tablo 3. Siirt Üniversitesinde 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında 4 Yıllık Fakültelerde Eğitim Almakta Olan Öğrenci Sayıları.....	78
Tablo 4. Örneklemdeki Kişi Sayısı	80
Tablo 5. HKE ve FOTÖ Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Betimsel İstatistikleri ve Çarpıklık/ Basıklık Katsayıları	87
Tablo 6. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Genel Uyum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu	88
Tablo 7. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Kişisel Uyum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu	88
Tablo 8. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Uyum Düzeylerinin İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu.....	89
Tablo 9. Yaş Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	89
Tablo 10. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Kruskal- Wallis Sonucu	90
Tablo 11. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Kruskal- Wallis Sonucu	90
Tablo 12. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Kruskal- Wallis Sonucu	90
Tablo 13. Öğrencilerinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	91
Tablo 14. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonuçları.....	91
Tablo 15. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu	92
Tablo16. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu	93
Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	94
Tablo 18. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	95
Tablo 19. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	95

Tablo 20. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	96
Tablo 21. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	97
Tablo 22. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	98
Tablo 23. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	99
Tablo 24. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	99
Tablo 25. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyi Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	100
Tablo 26. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Sınıf Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	100
Tablo 27. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Sınıf Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	101
Tablo 28. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Sınıf Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	101
Tablo 29. Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümün Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	102
Tablo 30. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	103
Tablo 31. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	103
Tablo 32. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	104
Tablo 33. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenimlerine Devam Ettikleri Fakülte Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	105
Tablo 34. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	105
Tablo 35. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	106
Tablo 36. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Tek Faktörlü Anova Sonucu.....	107
Tablo 37. Üniversite Öğrencilerinin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	108

Tablo 38. Üniversite Öğrencilerinin Genel Uyum Düzeyleri ve Alt ölçekleri ile Fonksiyonel Olmayan Tutumlar ve Alt Ölçekleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri	108
Tablo 39. Öğrencilerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Alt Ölçeklerinin Genel Uyum Düzeyini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analiz Sonuu	109
Tablo 40. Öğrencilerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Alt Ölçeklerinin Kişisel Uyum Düzeyini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analiz Sonucu.....	110
Tablo 41. Öğrencilerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Alt Ölçeklerinin Sosyal Uyum Düzeyini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analiz Sonucu.....	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Normallik ve anormallik sürekliliği.....33

GRAFİKLER LİSTESİ

- Grafik 1.** Katılımcıların Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekanslara Ait Çubuk Grafiği.....94
- Grafik 2.** Katılımcıların Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekanslara Ait Çubuk Grafiği.....97

KISALTMALAR LİSTESİ

HKE: Hacettepe Kişilik Envanteri

FOTÖ: Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

1.GİRİŞ

Bu başlığın kapsamı, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlarından oluşmaktadır.

1.1.Problem Durumu

Günümüzde var olan bütün toplumlar sürekli olarak gelişmekte ve değişmektedir (Geçtan, 2015). Bu hızlı değişim ve gelişim bireyi birçok açıdan etkilemektedir. Bu etkileri daha sağlıklı bir şekilde atlatmak ve bu ani değişimlere uyum sağlamak isteyen genç için, üniversitede okumak bir ayrıcalık ve zorunluluk şeklinde düşünebilmektedir. Nitekim Türkiye’de son yıllarda üniversite okuyan öğrenci sayısı gittikçe artmaktadır. (YÖK, 2017). Bireyin yaşamında kritik bir öneme sahip olan gençlik döneminin içerisinde yer alan üniversite yılları, sağlıklı bir şekilde atlatılmadığında hem bireyin kendisi hem toplum hem de diğer nesillerin bu durumdan olumsuz etkilenecektir.

Uyum, genel olarak bireyin hem birey olarak kendisiyle hem de karşılıklı olarak etkileşim içerisinde olduğu sosyal yaşamındaki bireylerle ilişki sağlayabilmesi ve bu ilişkiyi devam ettirebilmesidir (Özgüven, 1992). Kişinin ihtiyaçlarını giderme çabası olarak ele alınan uyum süreci bireyin yaşamında birtakım farklılıklar olduğunda ortaya çıkmaktadır (Erdoğan, Şanlı ve Bekir, 2005). Bireyin yaşam alanındaki gerçekleşen birtakım değişikliklere cevap vermesini gerektiren uyum devinimsel bir süreç olup, bireyin uyumuna, yaşadığı olay ve kişilik özellikleri doğrudan etki etmektedir (Geçtan, 2015). Doğumdan ölüme kadar kişi sürekli olarak kendisine ve içinde bulunduğu sosyal ortama uyum sağlamak için bir çaba göstermektedir. Bu sayede de birey, toplumda kendi yerini belirlemeye ihtiyaç duyup statü kazanmaya çalışır (Yavuzer, 2003).

Yaşamının her aşamasında kişi uyum sorunları yaşayabilmektedir. Psikolojik ve fizyolojik birtakım ihtiyaçları olan birey sürekli olarak bu ihtiyaçlarını gidermek amacıyla bir çaba göstermektedir. Bu çabanın başarılı olmasında bireyin uyum düzeyi direkt etki etmektedir. Uyum düzeyi yüksek olan bireyler uyum düzeyi düşük olanlara göre bu aşamada kendi ihtiyaçları ile çevrenin ihtiyaçları arasında bir denge sağlamayı başardığı için fizyolojik, psikolojik ve toplumsal olarak daha sağlıklı bir yaşam sürdürmektedirler (Akay, 1990).

Bireyin yaşamının her aşamasında var olan gelişim ve uyum karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedirler (İkiz, 2017). Uyum, her ne kadar bireyin doğumundan ölümüne kadar sürse de Alver (1998)'e göre kritik ve hassas bir dönem olan gençlik döneminde, bireyin diğer dönemlere göre daha yoğun bir şekilde, bilişsel, ruhsal ve fizyolojik alanlarda yaşadığı yoğun ve ani değişimlerin ortaya çıkardığı uyumsuzluklarla baş etmesi gerekir. Duygusal karmaşa gençlerin, bunalmasına ve duygularının sık sık değişmesine neden olmaktadır. Gençlerde meydana gelen bu değişimlere toplumsal, fiziksel ve teknolojik birtakım değişimlerde eklenince, gencin uyuma geçmesi daha da zorlu hale gelmektedir. Ancak bilinmesi gereken önemli bir konu da gençlerde var olan birçok özelliğin normal olduğu, hatta gencin uyuma geçebilmesi için olmazsa olmaz bir unsur olduğudur.

Bireyin ne çocuk ne de erişkin olduğu gençlik çağı; gelişme, hayata hazırlanma ve ruhsal olgunlaşmayı içeren bir dönemdir. Her ne kadar 12-21 yaş dönemini kapsasa da 21-25 yaş aralığı da gençlik çağı olarak değerlendirilmekte olup uzamış gençlik olarak tanımlanmaktadır (Yörükoğlu, 2000). Onur (1995)'e göre; ergenlik döneminin başlangıcı erkeklerde 13-14, kadınlarda 11-13 yaş aralığına denk gelmekte olup sona ermesi kültürel ve kalımsal birtakım özelliklere göre, 22-28 yaşlarına kadar sürebilmektedir.

Erikson'a göre bireyin sosyal ortamında yaşamını sürdürmesini sağlayacak becerileri öğrenmesi ve ergenlik dönemine girmesiyle çocukluk dönemi sona erer, birey gençlik dönemine girer. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan bu dönemde birey kimlik gelişimini en üst düzeyde yaşadığı için bu dönem birey için hayati bir öneme sahiptir. Birey bu dönemde kim olup ve kim olmadığını keşfetmeye çalışmakta olup, bedensel ve zihinsel olarak önemli bir gelişim göstermektedir. Bu durumun sonucu olarak da genç birey kariyer, cinsel ve sosyal kimliğini keşfedecek rollerin arayışı içerisine girmektedir. (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016).

Bireyin yaşamının tümünde kritik bir yeri olan gençlik dönemi kişisel birtakım farklılıkları içermektedir. Birey bu dönem de sosyolojik, bedensel ve psikolojik birçok değişim yaşadığı için, genç yaşamında çözmesi gereken birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu dönem içerisinde ortaya çıkan sorunlarla başa çıkabilen gençler, uyum konusunda başarılı olurken, bu gelişimsel zorlukların üstesinden gelemeyen gençler ruhsal, davranışsal ve duygusal birtakım sorunlar içerisinde boğulup uyuma geçmekte

zorluk yaşayabilmektedirler (Geldard ve Geldard, 2013). Gençlik döneminin zorlu geçmesinin nedeni sadece hızlı psikolojik ve biyolojik gelişmeler değil aynı zamanda bireyin sosyal çevresinde yaşadığı toplumsal problemlerin psikolojik ve biyolojik gelişmelere eklenmesi ile bu dönem daha da zorlu hale gelmektedir. Nitelikli ilişkilerin var olduğu bir toplumun yaratılabilmesi ve gençlik dönemindeki yaşanan problemlerin “döneme özgü geçici sorunlar” olması yani kalıcı sorunlar olmaması için, başta bireyin ailesi ve toplumsal çevrenin katkılarıyla bu dönemin sağlıklı atlatılmasına çalışılmalıdır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011).

Günümüzde var olan toplumsal ve akademik baskılar, talepler gençleri yeni birtakım roller içerisine sokmaktadır. Bu durum gençlerin daha çok sorumluluk almalarına neden olmaktadır. Böylece gençler açısından, başarılı olmak daha önemli hale gelmekte ve gençler hayat oyununun gerçek olarak oynandığının farkına varmaktadır. Şuan ki başarı ve başarısızlıklarını gelecek dönemlerdeki karşılaştıkları sonuçların bir yordayıcısı olarak görebilmektedirler. Bu durumda gençlerin farklı yaşam alanlarının çatışmaya girmesine neden olmaktadır. Böylece, gençlerin toplumsal ilgileri akademik sorumluluklarını yerine getirmeyi engellemekte ya da herhangi bir alandaki aşırı çabaları başka alanlardaki amaçların kazanımlarını kaybettirebilmektedir (Santrock, 2014).

İnsan yaşamında kritik bir aşama olan üniversite yıllarında gençler, hem üniversite yaşamının neden olduğu birtakım problemlerin üstesinden gelmeye çalışırken hem de kimlik gelişimi ve bağımsızlığını elde etmek için çaba harcamaya devam etmektedir (Rickwood, Deane, Wilson ve Ciarrochi, 2005). Üniversiteye yerleşen gençler, yıllardır bekledikleri bir hayali gerçekleştirmişlerdir. Ancak birçok gencin hayalinde olan bu yılların beraberinde hem birçok fırsat hem de birçok problemi getirdiği bilinmektedir (Asıcı, 2017). Ergenliğin sonlarında olan üniversite öğrencilerinin, yaşadığı veya yaşaması muhtemel problemler diğer yaşam dönemlerine göre farklılaşmaktadır. Birey aileden uzakta olmak zorunda olma ve bundan kaynaklanan birtakım duyguların üstesinden gelmek zorundadır. Genç seçtiği mesleğe ve geleceğe hazırlanma, üniversite yaşamına adaptasyon ve yakın ilişkiler konusunda bazı problemlerle karşılaşabilmektedir (Koç, 2014). Ayrıca bu dönemde öğrencilerin tek başına hareket edebilme, karşı cinsle ilişkilerini sağlıklı sürdürebilme, ekonomik koşullarını ayarlayabilme, beden sağlığına dikkat etme, cinsel kimliğine ve kişiliğine uygun davranışları sergileyebilme, aile kurmaya hazırlık yapabilme, temel ihtiyaçlarını

karşılatabilme ve doğal olarak da kariyeri ile ilgili hazırlık yapma gibi problemlerin üstesinden gelmek zorundadır. Üniversite öğrencisi tüm bu problemlerle baş etmeye çalışırken sorumluluğun büyük bir kısmı kendi omuzlarındadır (Baysal,2005).

Gençlik dönemindeki bireyin kendisine ilişkin oluşturduğu birtakım algılamalar ve değerler önceki dönemlere göre farklılaşmakta olup, bireyin kendine ilişkin algı ve kişilik özellikleri henüz bütünüyle net değildir. Bu belirsizlikler ve hızlı değişimlerin meydana getirdiği bulanıklıkları çözmek ve yerinden oynayan taşları yeniden bir düzene koymak için üniversiteye yılları bir geçiş imkânı sağlamaktadır (Akırmak ve Dündar, 2015). Bu geçiş süreci bireysel, toplumsal ve akademik birçok etmeden etkilenmektedir. Üniversite öğrencilerinin problemlerle başa çıkma yöntemlerinin yetersiz olduğu ve daha önce alıştıkları ortamdan ayrılmak zorunda kalmaları göz önüne alındığında akademik başarıları, bireysel ve sosyal uyum düzeyleri bu geçiş sürecinden olumsuz etkilenebilmektedir (Duru, 2008).

Uyum kavramının tanımı, birey ve toplum açısından önemi, gençlik dönemi ve gençlik döneminin içerisinde yer alan üniversite yıllarındaki yeri yukarıda özetlenmiştir. Birey için hayati öneme sahip olan ve etki alanı geniş olan uyumu etkileyen birçok faktör vardır. İkiz (2017)'e göre kişinin sosyal çevresine ve var olan durumuna uyumunu etkileyen pek çok etmen vardır. Ailenin yapısı, arkadaş ortamı, akademik ortam, teknolojik her türlü araç ve gereç ve hedonik adaptasyon kişinin uyumuna etki eden başlıca etmenlerdir.

Kalıtımsal ya da psikolojik ilişkisi olan ve aralarında maddi, tarihi ve hissi bağ olan, kendilerini yaşadıkları ortama ait hisseden kişilerden oluşan birliğe aile denir (Gladding, 2015). Ailenin büyüklüğü, parçalanmış olması, ailedeki üyelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin kalitesi ve aile üyelerinin rollerine göre, farklı yapılara sahip olan aileler gencin gelişimine ve adaptasyonuna önemli oranda etki etmektedir. (MEB,2011). Kişiler arası ilişkilerin nitelikli olmadığı, birbirlerinin davranışlarına karşı esnek olmayan, problemlerini çözüme kavuşturamayan, uyumsuzluğun olduğu ve birlikteliğin olmadığı ailelerde, ergenin bir diğer döneme geçişini ve uyum içinde olmasını zorlaştıran stres ve kaygı kaynakları gencin uyumunu zorlaştıracaktır (Geldard ve Geldard, 2013).

Gençlik zamanları bireyin ailesinden kopma ve toplumsal çevreye açılma dönemidir. Birey bu dönemde arkadaş çevresi olmadan sosyal çevreye açılmaz.

Arkadaş edinebilmek ve bu arkadaşlığı devam ettirmek, tek başına psikolojik sağlığın bir koşuludur. Gençlerin ruh sağlığı uzmanlarından destek alma konularının başında, arkadaş edinememe sorunu gelmektedir. Karşı cinsten arkadaşlar edinebilmesi için, bireyin öncelikle akranları olan hem cinsleriyle arkadaşlık ilişkisi içine girebilmesi gerekir. Bu bakımdan arkadaşına sahip olamayan ergenlerin psikolojik sağlıklarının yerinde olmadığını, düşünmeden söyleyebiliriz (Yörüköğlu, 2000).

Gençlerin arkadaş çevresinin niteliği bireyin yaşadığı sosyal çevre, ebeveynlerinin sosyoekonomik düzeyi ve aile içi ilişkilerin niteliğiyle yakından ilişkilidir (Avcı,2015).Tutarsızlığın, belirsizliğin, anlaşmazlığın olduğu ve demokratik bir ortamın olmadığı ailelerde büyüyen gençler, toplumsal yapının uygun görmediği gruplara girmeyi, sağlıklı gruplardan daha çok tercih edecektir (Yörüköğlu,2000).

Liseden yükseköğretime geçiş, daha geniş, daha az bireysel bir okul ortamına geçişi, coğrafik bölge olarak birbirinden farklı bölgelerden gelen ve ayrıca etnik kökeni farklı olan akranlarla kaynaşmayı, başarı ve başarıma daha fazla güdülenmeyi ve başarı ve başarımın daha çok değerlendirilmesindeki artışı içermektedir (Santrock,2014). Gençler üniversite ve okul çevresinin oluşturduğu baskılar karşısında stres yaşamaktadırlar. Akademik yaşamlarındaki risk ve başarısızlık tecrübesi birtakım psikolojik stres kaynakları yaratabilir. Anne ve babayla anlaşmazlık durumunda bu stres kaynakları daha ağır şekilde etkisini göstermektedir. Neticede bireyin akademik olarak başarısız olması anne ve babayla eğitim planları ve akademik başarı ile ilgili anlaşmazlık yaşandığında daha kötü sonuçlanabilmektedir (Hurrelman, Enel ve Wideman, 1992).

Ergenlerin toplumsal çevresi gün geçtikçe daha çok dijital tabanlı olmaktadır. Ergenlik döneminin sonlarına doğru televizyon izleme, video oyunu oynama yerini müzik dinlemeye ve bilgisayarla vakit geçirmeye bırakmaktadır. Çağımız gençlerinin çoğu anne ve babalarıyla ve okul ortamında geçirdiği zamandan daha fazla bir zaman televizyon ve bilgisayar karşısında geçirmektedir (Santrock,2014). Var olan sorunlarını çözüme kavuşturacak yetenek ve özellikleri olmayan üniversite gençliği sorunlarıyla yüzleşmek yerine sorunlardan kaçmak için başka yollara başvurabilmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte insan yaşamının bir parçası olan internet, üniversite yaşamına adaptasyon sağlamayan öğrencilerin, sorunlarından kaçmak ve daha keyifli bir ortam oluşturmak için geçici olarak kaçtıkları bir ortam olarak düşünülebilmektedir

(İkiz, Asıcı, Savcı ve Yörük, 2015). Sonuç olarak her teknolojik araçta var olan olumlu olumsuz kullanım durumu internet içinde geçerli olup yanlış kullanımı, üniversite öğrencilerinde bir takım problemleri davranışlara neden olacaktır (Ceyhan,2011).

Bireyler yaşadıkları olaylara uyum sağlamaktadır. Bireylerin tecrübeleriyle alakalı hoşnutluk ya da hoşnutsuzluklarını muhasebe ettiği, nötr noktaları veya kıyaslama yaptıkları esas noktaların farklılık gösterebileceği ileri sürülmüştür (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Birey değişen şartlar karşısında uyuma geçmeye çalışır. Geçmişteki kadar yaşamından zevk almasa bile mutsuz değildir. Sonuç olarak kişilerin yaşamdan zevk alma ayar noktaları farklılık gösterebilir ve değişebilir, bu durumda bireyin ruhsal sağlığını etkilemektedir (Lucas, 2007).

Bireyin olağan yaşamını engelleyen bireyi derinden sarsan ağır sorunlar ortaya çıkmayınca kadar uyumlu olarak bilinen birçok genç, üniversite yaşamı süresince uyum sorunları ve ciddi davranışsal problemler yaşayabilmektedirler. Bireyin basit sayılacak problemlerinin gittikçe artması, göz ardı edilemeyecek ve etkisi gittikçe artan ciddi sorunların doğmasına neden olmaktadır (Özgüven,1992). Bu süreci verimli bir şekilde yaşamayan birey ya üniversite okumayı bırakmakta ya da akademik ve sosyal yaşamıyla ilgili konularda gereken başarıyı gösterememektedir (Sağınç,2011). Hatta bazı üniversite öğrencileri için, bu durumlara uyum sağlamaya ve sorunlarla baş etmeye çalışmak patolojik düzeyde ruhsal problemlerin kaynağı olabilmektedir (Akırmak ve Dünder,2015). Uyum üniversite çağındaki bireyin yaşamında önemli bir yer tutmakta olup, üniversite yaşamına uyum sağlayamayan üniversite öğrencileri çeşitli düzeylerde hem kendilerini hem de toplumu etkileyen sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bireylerin, bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı olabilmesi için uyum sorunlarının önüne geçilmelidir. Bunun yapılabilmesi için de uyuma etkisi olduğu bilinen, araştırmacılar tarafından hem daha önce çalışılan değişkenlerin (cinsiyet, sınıf, öğrenime devam edilen fakülte, anne babanın eğitim durumu, bireyin algıladığı anne-baba tutumu, yaş, bireyin kendisini algıladığı sosyoekonomik) gözden geçirilmesi gerekmekte hem de daha önce çalışılmayan değişkenler (fonksiyonel olmayan tutumlar) incelenmelidir. Böylece uyum düzeyine etkisi olan çeşitli değişkenler uyum sorunlarının önüne geçebilme amacıyla araştırmacılar tarafından belirlenecektir.

Alanyazın tarandığında uyum düzeyiyle ilişkili ve uyumu etkilediği düşünülen birçok değişken araştırmalarda incelenmiştir (Akay, 1990; Akbağ ve Erturan, 1995;

Aktaş, 1997; Aras, 2015; Alver, 1998; Aladağ-Bayrak, 2012; Aslan ve Güven, 2010; Balabanlı, 1990; Balcı, 1999; Ceyhan, 1999; Duman ve Kuru, 2010; Geetha, 2013; Goodfellow ve Nowicki, 2009; Güler, 1996; Heuser, 2007; Kalyencioğlu,2007; Köksal, 2000; Metin, 2016; Sağınç, 2011; Şeçkin, 2015; Sezer, 2005; Şahin ve Tuncel, 2008; Uslu-Gündüz,2006; Yüksel-Erdoğan, 2012;). Uyum konusunu ele alan araştırmalar incelendiğinde uyumu fonksiyonel olmayan tutumlar açısından ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Uyum bireyin yaşamı boyunca karşılaşılabileceği bir süreç şeklinde ele alınabilir. Bu süreç bazı isteklerin yerine getirilmesi şeklinde başlayıp, kişinin var olan dengelerini bozar. Yeniden dengeye geçmek için birey birtakım becerilere sahip olup, bu becerilerini geliştirebilir (Gençöz, 1998). Birey uyuma geçme sürecinde var olan dengesi bozulduğu için kaygı ve stres yaşayabilmektedir. Bireyin bu kaygı ve stres verici durumlarla baş edip yeniden uyuma geçilebilmesi için birçok etmenin belirleyici olabileceği bilinmektedir. Benight ve Bandura (2004)'ya göre, bireylerin kendilerine olan güvenleri ya da stresli bir olayın üstesinden geleceklerine dair inançları bireyin kaygı düzeyini ve o olaya verdiği tepkiyi etkilemektedir.

Ellis (1994) göre, inançlar bizim kendimize söylediğimiz şeylerdir veya bizim için özel bir anlamı olan imge ve sembollerdir. Bu inançlarımız bizim yaşam felsefemizi belirler, ondan sonrada yaşamımızın önemli bir kısmında “ya ardından gidilecek ya da ortadan kaldırılacak bir şey olarak yer alır”. Akılcı Duygusal Kurama göre inançlar mantıklı ve mantıkdışı inançlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mantıklı inançlar kişinin kendi seçimleri ve arzularıdır. Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi (ADDT) akılcı kavramını; bireyin kendine sağlıklı bir şekilde yardım edebilmesi şeklinde tanımlar. (Murdock,2016).

Ellis (1994) göre, mantık dışı inançlar bireyin hedeflerini gerçekleştirmesini engellerken, mantıklı inançlar bireyin hedeflerine ulaşmasında kolaylık sağlar. Akılcı Duygusal Davranışçı yaklaşım, bireyin psikolojik uyumunu bozan sebeplerinin olumsuz çevre şartlarından kaynaklanmadığını, uyumunu bozan asıl nedenin mantıkdışı davranıp kendilerini davranışsal ve duygusal olarak işlev görmeyen bir duruma getirmeleri şeklinde açıklar. Bu kurama göre kişilerdeki uyumsuzluk ve duygusal sorunların asıl sebebi akılcı olmayan inançlardır (Yurtal, 2001). Akılcı olmayan inançlardan olan

mükemmeliyetçilik, bağımlı olma, onaylama ihtiyacı Jones (1969) tarafından şu şekilde açıklanmaktadır.(Akt.,Yurtal-Dinç,1999)

Mükemmeliyetçilik, bireyin sorunlarının kusursuz bir çözümü olduğu ve tek bir doğru olduğu fikrine sahip olmasıdır. Bireyin karşılaştığı sorunları çözme adına olası ve pratik olanı istemesi mantıklıdır. Fakat sürekli olarak kusursuz çözüm yöntemlerini araması fonksiyonel olmayan bir tutumdur. Mükemmeliyetçi bireyler problemlerini çözüme kavuşturacak yolların bütün ayrıntılarını ele aldıklarından problemlerini çözüme kavuşturmaları güçtür.

Bağımlı olma, kişinin diğerlerinden özgür davranmaması ve kendisinden daha güçlü bir kişinin yaşamında olması gerektiğini düşünmesidir. Birey diğer insanlara karşı ne kadar itimat duyarsa o denli hayatındaki amaç ve isteklerden vazgeçmeye gereksinim duyar. Yardım ve yönlendirme için diğerlerine ne denli itimat duyarsa, kendisi o kadar az harekete geçer ve birey özgüvenini yitirir.

Onaylama ihtiyacı, bireyin yaşamında değer verdiği bütün kişiler tarafından kabul edilmeyi ve sevmeyi çok güçlü bir şekilde istemesidir. Bu düşüncenin temeli kabul edilmenin ve sevginin arzu edilmekten ziyade ihtiyaç olarak belirmesidir. Herkes tarafından onaylama isteği ulaşılması imkânsız ve mükemmel bir amaçtır. Hatta birey yaşamındaki tüm bireyler tarafından kabul edilse de kabul edilme düzeyi ve sürekliliği ile ilgili kaygı duymaktadır.

Değişken tutum, Martin ve Anderson (1998)'e göre yaşamının ne zaman ne getireceği belli değildir. Bundan dolayı bireylerin bilişsel esnekliğe ihtiyaçları vardır. Bireyin var olan değerlerinin, uyumsuzluk yaşandığında uyum gerçekleştirilmeyi sağlayacak yapıda olması, kişinin farklı olaylara uyum sağlayabilme becerisi, esneklik durumundaki başarısı ve bireyin etkileşiminin farkında olmasıyla yakından ilgilidir. Başka bir ifadeyle anlatmak gerekirse, kişinin etkileşimde başvurduğu değişik metotları ne kadar farkında olarak kullandığı, farklı durumlar karşısında uyumu gerçekleştirebilme yeteneği ve esneklik gerektiren olaylarda yetkinlik beklentisinin veya tutumlarının var olmasıyla alakalıdır.

Uyumlu veya uyumsuz davranışa var olan durum değil, bu durumlarla alakalı bilişsel yorumlamalar sebep olur (Kramer ve ark., 2014). Bu nedenle bireyin var olan fonksiyonel olmayan tutumlarının hâlihazırdaki uyum düzeylerine etkisi olduğu

düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinin halihazırdaki uyum düzeylerine etkisinin olduğu düşünülen işlevsel olmayan düşüncelerin, bireyin hem kişisel hem de sosyal uyumuna etkilerinin araştırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

İnsanlık var olduğundan beri bireyin yaşamında önemli bir yeri olan uyum, hızla değişen ve karmaşık hale gelen çağımız dünyasında oldukça önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Giderek insan yaşamında olmazsa olmaz bir kavram haline gelen uyumla ilgili olabilecek sorunlar önlem alınmadığında patolojik birtakım rahatsızlıkları ortaya çıkarıp insan ve toplum sağlığına ciddi zararlar verebilmektedir. Toplum ve insanı bu denli etkileyen oldukça önemli bir konu olan uyumun fonksiyonel olmayan tutumlar ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

1.Üniversite öğrencilerinin fonksiyonel olmayan tutumlarının kişisel ve sosyal uyum düzeylerini anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığını belirlemektir.

2. Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini çeşitli değişkenler açısından (cinsiyet, yaş, bireyin kendisini algıladığı sosyoekonomik durum, eğitime devam edilen fakülte, sınıf, anne babanın eğitim düzeyi ve bireyin yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yer) incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Üniversite öğrencilerinin, içerisinde oldukları gelişimsel dönemin bütün evrelerinde birtakım karmaşaların üstesinden gelip bu karmaşaları dengeleyebilmesi yoğun bedensel ve psikolojik bir çaba içerisinde olmayı gerektirir. Bu çabayı verirken kimi zaman kaygı, yalnızlık, yaşamdan doyum alamama, yorgunluk, kızgınlık, tükenmişlik, ikilemler ve adaptasyon güçlüğü yaşamaları zorlu olsa da bu durum normaldir. Ancak üniversite öğrencilerinin, bedensel görünüşlerinde, normal eylem ve hislerinde, toplumsal ilişkilerinde, akademik başarılarında ve öz bakımlarında birden ortaya çıkan ve belirgin olan farklılaşmalar patolojik düzeyde problemlerin ipucu olabilir. (Akırmak ve Dündar, 2015). Gençler baskı oluşturan durumların üstesinden sağlıklı bir biçimde gelemiyorsa klinik düzeyde psikolojik problemlerin oluşması muhtemeldir (Geldard ve Geldard, 2013). Dolayısıyla insan ömrünün en verimli zamanları olan gençlik yıllarında bireyin uyum sorunlarının üstesinden gelememesi hem

birey açısından hem de toplum açısından psikolojik ve sosyal birçok olumsuz duruma neden olacaktır.

Birçok üniversite öğrencisi yaşadığı uyum sorunlarının temelinde yatan nedenleri bilmemektedir. Bu durum sorunların patolojik bir hal almasına sebep olmakta olup, uyum problemleri ile yaşamak zorunda kalan hem kendisinin hem toplumun ruh sağlığına zarar verecek birey sayısının artması anlamına gelmektedir. Ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar ve üniversite öğrencilerinin, kişisel ve sosyal uyum düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen fonksiyonel olmayan tutumların farkına varmaları uyum sorunlarıyla baş edebilme açısından önem arz etmektedir. Ancak alan yazın incelendiğinde uyum düzeyinin fonksiyonel olmayan tutumlar açısından ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada uyum düzeyi hem fonksiyonel olmayan tutumlar açısından hem de çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu sebeple bu araştırmanın uyum düzeyine etki eden faktörlerle ilgili literatüre bir katkı sağlayacağı ve daha önce uyum düzeyi ile ilgili çalışılan değişkenlerin gözden geçirilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmanın örneklemini oluşturan üniversite öğrencilerinin “Hacettepe Kişilik Envanteri” ve “Fonksiyonel Olmayan Tutumlar” ölçeklerini içten ve tarafsız bir şekilde cevaplandıkları varsayılmaktadır.

2. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil edebildiği varsayılmaktadır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim senesinde Siirt Üniversitesinin farklı fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerden toplanan verilerle sınırlıdır.

2. Bu araştırma çalışmada kullanılan ölçme araçları olan, “Hacettepe Kişilik Envanteri”, “Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği” ile toplanan verilerle sınırlıdır.

3. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar başka araştırmalara evrenlerin benzerlik oranlarına göre genellenebilir.

4. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin uyum düzeyine etki edebilecek değişkenler kişisel bilgi formundaki değişkenlerle sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

- **Uyum:** Uyum, bireyin hem bir birey olarak kendisiyle hem de etkileşim içinde olduğu toplumla sağlıklı bir ilişki içinde olması ve bu ilişkileri sürdürebilme düzeyidir (Özgüven, 1992).
- **Kişisel Uyum:** Kişisel uyum, bireyin kendisi ile sağlıklı ilişki içinde olabilmesi ve bu ilişkiyi devam ettirebilmesi yeteneğidir (Özgüven, 1992). Bununla birlikte kişinin yaşamını sürdürdüğü çevrenin ilgi, arzu ve farklılaşmasına uygun tutum ve eylemlerde bulunması kişisel uyumdan bağımsız değildir (Cüceloğlu, 2015).
- **Sosyal Uyum:** Bireylerin hem yakın çevresindeki hem de uzak çevresindeki bireylerle bir bağ kurabilmesi ve bu bağı devam ettirebilmesi yeteneğidir. (Özgüven 1992).
- **Mantık Dışı İnançlar:** Ellis' e göre yaşama devam etmek ve yaşamdan zevk almak için seçilen hedeflere ulaşmayı engelleyen ve işi karıştıran düşüncelerin tümüdür Nelson-Jones, 1982).

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Gençlik Dönemi ve Temel Gelişimsel Özellikleri

Bu bölümde gençlik döneminin ne olduğu, temel gelişimsel özellikleri ve buna bağlı olarak gençlerin yaşadıkları birtakım zorluklar araştırmanın konusuna temel teşkil ettiğinden kısaca ele alınacaktır.

2.1.1 Gençlik Dönemi Nedir

Gençlik döneminin tanımı ile ilgili olarak alan uzmanları ortak bir görüşe varamamışlardır. Bu duruma neden olan iki önemli faktör vardır: İlki alan uzmanlarının farklı gelişim alanları üzerine odaklanmaları iken, diğeri gencin yaşadığı sosyal ortamın kültürünün genci direkt olarak etkilemesidir (Arı, 2005). Farklı çevrelerde ve zamanlarda gençlik kavramı sınıflandırılması, tanımı ve kapsadığı yaş aralığı açısından farklı şekillerde ele alınmıştır (Yavuzer, 2003).

Onur (1995)'e göre; ergenlik döneminin başlangıcı erkeklerde 13-14, kızlarda 11-13 yaş aralığına denk gelmekte olup, sona ermesi kültürel ve kalımsal birtakım özelliklere göre 22-28 yaşlarına kadar sürebilmektedir. Özgüven (1992) alanyazın incelendiğinde gençlik döneminin genel olarak 12-24 yaş dilimlerini kapsadığını söylemektedir. Yörükoğlu (2000)'e göre gençlik döneminin tanımı biyolojik ve cinsel olgunlaşma açısından ele alındığında, başlaması da sonlanması da kesin olmamaktadır. Genel olarak 12-15 yaş aralığı ilk gençlik çağı, 15-21 yaş aralığı asıl gençlik çağı, 21-25 yaş aralığı uzamış gençlik şeklinde bilinir.

Toplum, gençlik dönemindeki bireyi ne çocuk olarak ne de yetişkin olarak görmektedir (Aktaş, 1997). Bireyin ne çocuk ne de erişkin olduğu gençlik çağı; gelişme, hayata hazırlanma ve ruhsal olgunlaşmayı içeren bir dönemdir. Her ne kadar 12-21 yaş dönemini kapsasa da 21-25 yaş aralığı da gençlik çağı olarak değerlendirilmekte olup uzamış gençlik olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler örgütü genci 15 ile 25 yaş aralığında olan, akademik yaşamına devam eden, yaşamını devam ettirmek için başkasına bağımlı ve yaşamını geçireceği ayrı bir fiziksel mekânı olmayan bireydir şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımdan yola çıkarak gencin, cinsel kimliğini kazanmış olmakla birlikte, bağımsızlığını elde edemediği için yetişkin sayılmayan kişi olduğu söylenebilir. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönleri olan gençlik dönemi, kişi aile

kurup bir işe girdiği zaman yani tüketici olmaktan çıkıp üretmeye başladığında sona erer, birey yetişkinlik dönemine girer (Yörükoğlu, 2000).

2.1.2. Biyolojik Gelişim ve Zorlukları

Fiziksel gelişimin en hızlı olduğu ikinci dönem olan ergenlik dönemi duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişimin temelini oluşturmaktadır. Yani başka bir deyişle, bu dönem biyolojik birtakım değişikliklerle başlayıp, fiziksel, bilişsel ve psikolojik gelişmeyle son bulmaktadır (Yavuzer, 2003). Ergenliğin biyolojik değişiklikleri kızlarda ilk adet görme, erkeklerde ilk boşalmayla doruğa ulaşmaktadır (Yörükoğlu, 2000). Bu değişim anormal bir olgunlaşma süreci olmamasına karşın kişi açısından, birtakım problemleri beraberinde getirebilir. Bu problemler özellikle bireyin ergenliğe zamanından önce ya da zamanından çok sonra girmesiyle yaşanabilmektedir. Bu durumlarda birey kendisine olumsuz bir şekilde etki edecek düzeyde strese maruz kalabilir. Neticede kendisine olan saygısı azalan, benliğini olumsuz algılayan ve kendi iyi hissetmeyen gencin kendine olan güveni de azalabilmektedir. Gençlik evresinin biyolojik değişimleri, bedensel cinsel ve duygusal değişimlerden oluşmaktadır (Geldard ve Geldard, 2013).

2.1.2.1. Bedensel Gelişim ve Zorlukları

Ergenlik döneminde bireyin bedensel gelişiminde birçok değişim olmaktadır. Bireyler arasında gelişme ve büyümenin zamanı, niceliği ve hızı açısından birtakım bireysel farklılıklar vardır (MEB, 2011). Boyun uzaması, kilonun artmasının yanında gençlik döneminde, kemiklerde hızlı büyüme, yağ dokusunda artma ve kas dokusunda gelişme görülmektedir. (Alisinaoğlu, 2002). Dış görünüşün farklılaşması ve cinsel olgunlaşma gibi, bu bedensel değişimler süreç içerisinde gerçekleşir (Geldard ve Geldard, 2013).

Gençlerin çoğu bedensel görünümü ile alakalı aşırı kaygı duyabilir, bu durum normaldir (Geldard ve Geldard, 2013). Gün geçtikçe bireyin bedenine ilişkin algılamaları bir bütün oluşturur ve kimliğinin diğer unsurlarıyla da sentezlendikçe, gençler bedenlerini olduğu gibi kabul ederler. Genç birey, bedenini, kimliğinin akışkan bir bölümü olarak tecrübe eder ve böylece psikolojik yapısını tamamlar. Bu durumun neticesinde bireyin bedenine karşı aşırı hassas olma durumu zamanla sona erir. Ancak bedenle ilgili algılamalar bireyin baş etme kapasitesine zarar verecek şekilde, yoğun his ve karmaşalara sebep olduğunda ve bireyin bu karmaşaları çözüme kavuşturmasında

model alacağı kimse olmadığında birey bedenini olduğu gibi kabul etmez ve bedeniyle bütünleşemez. Bu durumda gencin bedenine yabancılaşmasına ve kendisiyle sürekli olarak çatışma yaşamasına sebep olur (Akırmak ve Dündar, 2015). Netice bu durum kendine itimattı olmayan, sıkılgan ve gelişimsel olarak yaşıtlarıyla denk olmadığı için kendini iyi hissetmeyen bireylerde problem oluşturabilir (Geldard ve Geldard, 2013).

2.1.2.2. Cinsel Gelişim ve Zorlukları

Gençlik çağının başlarında kişinin bedeninde, üreme uzuvlarında, his, düşünce, hal ve hareketlerinde kendi cinsinin sahip olduğu özelliklerin gelişmekte ve olgunlaşmakta olduğunu gözlemlemekteyiz (Kulaksızoğlu, 1900).

Ergenlik çağının bütün aşamalarında birey, sadece kendindeki değişimlerle değil aynı zamanda hem cinsi olan yaşıtlarındaki değişimlerle de çok ilgilidir. Bu yüzden kendisinde gerçekleşen ve gerçekleşmeyen değişimleri sürekli olarak hem cinsi yaşıtlarıyla karşılaştırır. Bu durumdan dolayı da birey, yoğun kaygı içerisinde olabilmektedir (Arı, 2005). Gencin önceleri cinsel olarak yeterliliği ve cinsel yapısıyla ilgili olarak birtakım şüpheleri ve cevaplandıramadığı soruları olabilmektedir. Birey cinsel olarak yeterliliğini, kuvvetini ve cinsel yapısını davranışta veya düşüncede diğer bireylerle kıyaslar. Diğerlerince nasıl algılandığını bilmek isteyen genç kendini sınar, diğer akranlarıyla bu konuda rekabet içinde olur. Gün geçtikçe sağlıklı bireyin benzer denemeleri, yarışmaları ve şüpheleri geçer. Birey cinsel yapısının ve yeterliliğini gerçekçi bir şekilde kabul etmesiyle “cinsel kimlik duygusu” tamamlanır (Öztürk, 2004).

Bu olgunlaşma ve içsel çatışma içerisinde üniversite yaşamına adım atan bireylerin büyük bir bölümü ilk cinsel tecrübesini bu yıllarda yaşamaktadırlar. Yaşadıkları bu cinsel deneyimlerin niteliği, cinsel kimliklerinin oluşmasına doğrudan etki etmektedir. Bir yandan cinsellikle ilgili davranışlar artarken bir yandan da birtakım sınırlar belirleme bu dönem için önem kazanmaktadır. Bedensel görünüş, hamilelikten korunma, zevk aldıkları ve almadıkları dokunuşları belirleme, cinsel uyarım ve cinsel olarak doyuma ulaşma ve buna benzer bedensel farkındalık ve hassaslıkta artış görülür. Bireyin savunmasız durumda kaldığı istenmeyen hamilelik ve şiddet gibi olumsuz tecrübeler bireyin cinsellikle çaresiz olma, korku ve kendini suçlu hissetme arasında birtakım ilişkilendirmeler yapmasına yol açabilmektedir. Kendi var olan cinsel yaşantısı

ile sosyal çevresinin istekleri arasında denge sağlayamayan bireyin psikolojik sağlığı bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenecektir (Akırmak ve Dündar, 2015).

2.1.2.3. Duygusal Gelişim ve Zorlukları

Ergenlik dönemindeki bireyin tüm duyguları ve tepkileri yoğun ve aşırıdır (Yörükoğlu, 2003). Her ne kadar kişisel farklılıklar olsa da, bu dönemde duygusal tepkiler tutarsız olur. Duygular aniden değişir ve istikrarlı değildir. Benzer durumlara çok kısa süre geçmesine rağmen bireyin vereceği tepkiler değişmektedir (Demirbilek, 2016). Zaman geçtikçe duygular ve heyecanlar daha dengeli olur. Duygulardaki olgunluk bireyin zekâsına, çalışma ve akademik hayatındaki başarısına, ailenin çocuk yetiştirme yöntemine, sosyal çevresinin bireyi kabul etme düzeyine ve cinsiyetine bağlı olarak değişmektedir (Kulaksızoğlu, 1990).

Birey her ne kadar üniversite yıllarından önceki dönemlerde de bağımsızlığını elde etme anlamında birtakım girişimlerde bulunsa da, bireylerin büyük bir çoğunluğu kendi ayakları üzerinde durmayı tam manada üniversite yaşamlarında tecrübe etmektedirler. Üniversite yaşamının getirmiş olduğu toplumsal, duygusal ve eğitimsel görevler bireyin daha önce gerçekleştirmiş oldukları özerklik çabalarının gerçek yaşamda uygulanmasını sağlar. Duygusal ilişkiler içerisine girme, ders seçimi, toplumsal ve akademik ilişkilerde bulunma ve bu ilişkilerde dengeli olma, farklı toplumlardan gelen farklı düşünce ve dünya görüşüne sahip bireylerle arkadaş olma ve adaptasyon sağlama, araştırma gerektiren ödevleri yapma, ekonomisini ayarlama, arkadaş çevresindeki ilişkilerinden doyum alabileceği bir konumda olma gibi birtakım görevler, gencin tek başına kararlar vermesini, sorumluluk almasını, vaktini idare edebilmesini ve planlar yapabilmesini gerektirir. Özellikle de yaşadığı şehrin dışında bir şehirde üniversite öğrenimine devam eden gençler için bu durum daha da zorlu hale gelmektedir. Otorite figürlerinin olmadığı bir hayat her ne kadar gence bir bağımsızlaşma ve rahat olma hissi verse de bu aynı zamanda bir boşluk yarattığı için birey, çatışma ve kararsızlık yaşamaktadır. Neyin yanlış, neyin doğru olduğu ve neyi nasıl yapacağı konusunda ikilemler yaşamakta olan genç, doğru kararlar alamama, pişmanlık duygusu yaşama ve yanlış yapma korkusundan dolayı sağlıklı düşünememekte böylece sorumluluk almaktan kaçıp, yalnızlaşabilmektedirler. Diğer yandan problemlerini aktarabileceği, kendine uygun olabilecek güvenli ilişkiler yaşayabilmesi zaman gerektirdiğinden, birey yaşadığı yalnızlık duygusu içerisinde aile

çevresini abartılı bir şekilde yüceltebilir ve yeni deneyimlere isteksiz olur. Birey bazen tam tersi bir şekilde davranabilmekte olup, yeni yaşam şartları bireye, o kadar ilgi çekici hale gelmektedir ki, eski ilişkiler ve tapınılan otorite figürleri hatırlanmaz. Özetlenecek olursa genç, her durumu ve duyguyu tecrübe etmeye çalışır. Farklı kutuplardaki duyguları kısa zaman aralıklarıyla yaşar ve zamanla bu duyguları benimser (Akırmak ve Dündar, 2015).

2.1.3. Bilişsel Gelişim ve Zorlukları

Farklı perspektiften düşünebilme bireyin düşünce yapısının esnekleşmesini sağlar. Ergenlik dönemine girmeden önce düşünme var olan davranışlarla kısıtlı iken, ergenliğe giren birey, birçok alternatifini göz önüne getirip ele alabilir, teorileri biçimlendirebilir ve hayali dünyaları algılayabilir. Var olan veya olası toplumsal sistemlerin türleri konusuna alakasının artması neticesinde, birey, var olan standartlarına eleştirel bir şekilde yaklaşır, bunun sonucunda hem kendisini hem de mensubu olduğu çeşitli toplulukların fikirlerini nesnel bir şekilde değerlendirir. Toplumun var olan değerlerine karşı tutumu farklılaşır. Ergenlik dönemine girmeden önce bu değerlerin tartışmasız kabul edilmesi gerektiğini düşünen birey, ergenlik dönemine girince bu değerlerin yetişkinler tarafından oluşturulduklarını bilmekte olup, farklı toplumlarda değişebileceğini kavramaktadır (Yavuzer, 2003). Ayrıca soyut kavramlar hakkında düşünmeye başlayan genç politika, din, hak, düşünbilim, yaşamın sona ermesi ve ilişki gibi soyut ve anlaşılması güç olan konular üzerinde sorgulamalar yapar ve akıl yürütür. Birey yaşamı ve sosyal yaşamla ilgili sonuçlar çıkarır ve genellemeler elde eder. Böylece gencin bireysel değer sistemi oluşur. Kişi bu evrede hayat ve varlıkla ilgili muhakeme yapar. Varoluşla ilgili kaygıların güçlü etkisi içinde, yaşamın niçin yaşandığına dair anlamlar üretmek için uğraşlar verirken, kendini bir boşlukta bulmaktan da alıkoyamaz (Akırmak ve Dündar, 2015).

Kişi bu bilişsel yeteneklerin sadece gelişim sürecinde değil, uygulanmasında da zaman zaman problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Fakat bireylerin bu türden yetenekleri uygulamak için var olan güvenleri artıkça, çoğu zaman başarılı olmasalar da yeni durumlarda bu becerileri denemekten kaçınmazlar (Geldard ve Geldard,2013). Sonuçta birey eleştirel düşünme yeteneğini kazanır. Tenkitsel düşünce ilişkisel ve içsel boyutta çatışmalara neden olur. Genç kişi, farklı açılardan düşünebilme becerisi

sayesinde bu çatışmalara, net olmayan ve ikircikli hislere katlanmayı başarmaktadır. (Akırmak ve Dündar, 2015).

Eşsiz ve biricik olduğunu düşünme ya da bireyselleşme başka bireylerle ve kişilerarası mevzularla alakalı tenkitsel düşünme becerisini bireye kazandırır. Gençler kendi algılamalarından, başka bireylere karşı nasıl empati kuracaklarını öğrenirler. Bu durum gencin, başka kişilerle ne tür bir etkileşim yaşaması gerektiğine dair kararsızlık yaşamasını engeller (Geldard ve Geldard,2013). Böylelikle genç, kendi algılamalarıyla başka bireylerin algılamaları benzer olmasa bile her ikisinin de yanlış olmadığı anlayışına sahip olur. Farklılıkları bir gözdağı ve saçmalık şeklinde algılamaz, farklılıkların hayata renk kattığını düşünür. Bunun neticesinde kişi, farklı ve geniş bir sosyal çevreye sahip olur, sağlıklı ilişkiler kurabilir (Akpınar ve Dündar, 2015).

Üniversitedeki çağındaki bireyin, beyin gelişiminin daha tam olarak tamamlanmaması her ne kadar bir takım zihinsel yetilerini daha kazanamadığı anlamına gelse de bu durum aynı zamanda öğrenmeye açıklık ve değişimle ilgili esnek olmak anlamına da gelmektedir. Üniversite yaşamının sunduğu birçok uyaran ve tecrübenin olduğu yaşam ortamı, beynin katı olmayan yapısıyla birleştiğinde, bu durum zihinsel gelişim için bulunmaz fırsatları beraberinde getirecektir (Akırmak ve Dündar, 2015).

2.1.4.Psikolojik Gelişim ve Zorlukları

Söz edilen fizyolojik ve zihinsel değişiklikler yalnızca birtakım güçlükleri ortaya çıkarmakla kalmaz, bununla beraber psikolojik görevlerle ilgili de mühim etkileri söz konusu olmaktadır. Ergenlik dönemiyle ilgili temel bir kazanım olan kimlik gelişimi, birey açısından mühim psikolojik zorluklar yaratmaktadır (Geldard ve Geldard,2013). Ben kimim, ileride kim olacağım, bana ne oluyor gibi birçok soruya ergenlik döneminde cevap verilmesi beklenir (Arı,2005). Çağımızda meydana gelen hızlı teknolojik ve toplumsal değişimler bireyin yaşamına etki etmektedir. Bireyin günlük yaşamı gün geçtikçe daha karmaşık hale gelmekte olup, bu durum önemli problemlere neden olmakta ve gencin sağlıklı kimlik gelişimini zorlaştırmaktadır (Gündoğdu ve Gonca- Zeren, 2004).

2.1.4.1.Freud ve Kimlik Gelişimi

Freud'un psikoseksüel gelişim dönemlerinden olan genital döneme denk gelen ergenlik çağı 11-13 yaşlarında başlayıp bireyin genç yetişkinlik dönemine girmesiyle

sona ermektedir. Freud'a göre bu dönemde başta cinsellik olmak üzere birtakım dürtüler canlanmaktadır. Bu durumun sonucu olarak da bireyin özellikle fallik dönem olmak üzere, ilk dört dönemde yaşadığı çatışmalar yeniden ortaya çıkar. Bu dönem bireyin yaşadığı çatışmaların çözüme kavuşturulması için farklı çözüm seçenekleri bulunmasına imkân sağlamakta olup, birey bu çatışmaları çözüme kavuşturduğu kadar yetişkin birey kimliğini elde etmiş olur (Geçtan, 2014).

Ergenin, anne-babasından bağımsız davranabilerek, aile üyeleri haricinde farklı cinsiyette olan bireylerle olgun yaşantılar içerisinde olabilmeyi başarabilmesi gerekmektedir. Farklı cinste olan akranlarına alakanın yanında bireyin sosyalleşebilme, grup faaliyetlerine iştirak edebilme, meslek kararı ile ilgili planlar ve aile kurmakla ilgili hedefleri vardır. Bu dönem bitmeden önce bireyin çözüme kavuşturması gerektiği en mühim problemlerden biri bilinçdışında var olan ebeveyn kavramlarında gerçekleştirilmesi gereken değişikliklerdir (Arı, 2005). Bu durumun bir bağımsızlık dürtüsünden daha fazla manası olup, çocuğa şimdiye kadar yol gösteren dayanakların büyük ölçüde değiştirilmesi gerektiği anlamını da içerir. Ergenlik döneminde ki birey ebeveynlerinin güçlü imgelerini bozabilmek için ilk olarak onların yerini doldurabilecek farklı bireyler bulmaya çalışırlar. Belli bir zaman sonra aradığını bu yöntemle bulamayacağını anlayan birey, erişkinliğe geçebilmek için olması gereken kuvvet ve bilgeliği kendi içerisinde oluşturmasının gerekliliğini onaylar. Genç belli bir süreliğine, ebeveynlerine olan saygı ve sevgilerini kaybeder ve genç kendisine zarar verebilecek yalancı liderlerinin kudretine kolay bir şekilde kanabilir. Gencin en önemli amaçlarından biride sosyal çevresi tarafından kabul gören değer yargılarıyla çelişmeyecek şekilde varsayımlar geliştirmektir. Hızla değişime uğrayan modern toplumlarda kabul gören değer yargılarına ulaşmak epey zorlu olmaktadır. Başarılı bir şekilde geçilemeyen kimlik karmaşası, bireyin sosyal çevresindeki rolüyle ilgili ikilemler yaratır. Birey hem bir takım fiziksel değişimler yaşamakta olup hem de sosyal çevresinin gence uygun gördüğü cinsel kimliğine ilişkin bir takım rol ve sorumlulukları yerine getirmek zorundadır. Ergenin bu dönemde çözmesi gereken bir diğer önem arz eden problem, akademik yaşamı ve mesleki karar ve seçimleriyle ilgili planlarını netleştirmektir. Nitekim Freud'a göre olgunluk; sevebilmek ve çalışabilmek olmak üzere iki şartta bağlıdır. Bu yüzden akademik ve mesleki olarak doğru tercihlerde bulunanlar rollerinin önemli bir şartını gerçekleştirmiş olur. Ergenlik döneminde birey kalıcı olmayan rol kararsızlığı içinde olduğundan birtakım roller, fikirler, ülküler ve

değerler tecrübe edilir, sahiplenilir, sonra bunlardan vazgeçilir yenileri aranır. Kimi zaman yıkıcılığa varacak kadar istikrarlı bir bağımsızlık kimi zamanda bebeksi bir bağımlılık içerisinde olan birey sürekli olarak ilerleme ve gerileme yaşamaktadır (Gençtan,2014).

2.1.4.2.Erikson ve Kimlik Gelişimi

Erikson'a göre bireyin sosyal ortamında yaşamını sürdürmesini sağlayacak becerileri öğrenmesi ve ergenliğin kendini göstermesiyle çocukluk dönemi biter, birey gençlik dönemine girer. Bireyin kimliğini kazanmaya başlaması veya kimlik gelişiminin tamamlanması sadece ergenlik döneminde gerçekleşen bir durum değildir. Ancak bu dönemde kimlik gelişimi en üst düzeydedir. Çocukluktan erişkinliğe geçiş evresi olan bu evrede birey sağlıklı bir kimlik kazanmaya çalıştığı için, bu dönem birey için kritik bir öneme sahiptir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya,2016). Erikson'a göre kimlik kişiye, ne sosyal çevresi tarafından hediye edilir nede zamanla olgunlaşma ile bir çaba sarf edilmeden kazanılır. Bireyin kimliğini kazanabilmesi için inceleme, iç gözlem ve keşfetme çabasında olması gerekmektedir (Clouiter,1994). Erikson ergenlik çağındaki bu durumu "kimlik kazanmaya karşı rol kargaşası" biçiminde açıklamıştır. Bireyin bu dönemde cevabını aradığı zorlu soru "ben kimim" sorusudur Bu soruya verilen yanıtların toplamı kimliği oluşturur. Bu sorunun sağlıklı bir şekilde yanıtlanabilmesi önceki psikososyal gelişim evrelerinin sentezlenmesini gerektirir (Arı,2005).

Erikson bireyin kimlik kazanmasının belirli aşamalar şeklinde oluştuğunu söylemektedir. Birinci aşamada birey çocuksu tavırlarını bırakarak "ben kimim" sorusuna kendisiyle çelişmeyen ve tatminkâr bir cevap bulabilmek için uğraş vermektedir. Bu yoğun uğraş içerisinde genç, birçok kimliği deneyerek, birçok role girerek, farklı ilişkiler içerisinde olarak tecrübe edinmeye çalışır. İkinci aşamada ise sınama yanılma yöntemiyle kendini bulmaya ve tanımaya çalışır (Yavuzer, 2018). Bu çabaların bütünü gencin kendini tanımasının, yapmak istediklerinin, becerisinin, başaramadıklarının, fikirlerinin, dünya görüşlerinin, değer yargılarının netleşmesinin ve amaçlarının belirlemesini sağlar (Tamar,2005).

Üniversite öğrencisinin var olan çevresinden dolayı diğer dönemlere göre kimlik gelişimini etkileyen toplumsal uyaranlar oldukça farklılaştığından, kimlik kazanımı hızlanır. Üniversitedeki eğitim, diğer dönemlere denk gelen eğitime göre daha esnek bir yapıya sahiptir. Kişinin karar alma, tercihte bulunma, mesuliyet alma ve söz sahibi olma

ve bunları devam ettirme olanaklarında artış olmaktadır. Bu farklı olan duruma ve çevreye uyum sağlamak için üniversite öğrencisi bireysel birtakım özelliklerini geliştirmek zorundadır. Böylece bu süreçte kişisel kimlik gelişimi hızlanacağından üniversite öğrencilerinin “ben kimim” sorusuyla ilgili verecekleri yanıtlar zenginleşecektir (Akırmak ve Dündar, 2015).

2.1.5. Sosyal Gelişim ve Zorlukları

Bireyin yaşamını sürdürdüğü sosyal çevresinin onaylayacağı şekilde davranmayı başarması olan sosyal gelişim, bireyin gözlerini dünyaya açmasıyla, ilk ebeveynleriyle olan ilişkileriyle başlar, bireyin ölümüne kadar sürer (Kulaksızoğlu,2016). Bireyin yaşamını sürdürdüğü, sosyal çevrenin içinde statüsünü bulması ve bu statüyle uyum içinde olma duygusunu kazanması, birey için önemli bir zorlanma kaynağı olup, bu zorlanma bireyin yaşamını sürdürdüğü sosyal çevresiyle adaptasyonunu başarmasını sağlayan bir toplumsallaşma sürecidir. Bu süreç bireysel kimlik gelişiminden bağımsız değildir. Gerçekten de toplumsallaşma ve bireysel kimliğini bulma çabası birbiriyle ilişkili olup birbirini etkilemektedir. Toplumsallaşma, bireysel kimlik duygusuna pozitif etki etmektedir ve kişisel kimlik gelişimi ise bireyin, toplumun isteklerine ve standartlarına ayak uydurabilmesini sağlamaktadır. Gelişmekte olan bireyin farklı şekillerde hareket edebileceğini düşünen sosyal çevre, bireyden birtakım beklentiler içerisine girmektedir. Yeni kazanılmış zihinsel ve psikolojik değişimler ve toplumun, ebeveynlerin, yaşlıların özel beklentileri bireylerin sosyal çevrelerindeki göstermiş oldukları davranışları değiştirmek için bireye baskı yapar (Geldard ve Geldard, 2013).

Gelişim kuramcısı olan Havighurst, ergenlik çağını sosyal çevrenin ve gencin gereksinimlerini hesaba katarak değerlendirmiş ve bir psikososyal kuram öne sürmüştür. Kurama göre gelişim görevleri, sosyal ve bireysel ihtiyaçlardan oluşmaktadır. Sosyal çevrenin beklentileri, bireysel uğraş içinde olabilme yeteneği, yaşamın bir evresinde olgunlaşma aracılığıyla elde edilmesi beklenen, yetenek, tutum, görev ve bilgiler bu görevleri oluşturmaktadır. Gelişim dönemi içerisinde başarılması gereken bu görevler, diğer dönemlerin sağlıklı bir şekilde atlatılabilmesi için temel oluşturmaktadır. Bu görevleri başaramayan birey, toplumsal uyumsuzluk, kaygı yaşar ve psikolojik olarak sağlıklı bir birey olmayı başaramaz (Yazgan-İnanç, Bilgin, Kılıç-Atıcı,2010).

Ergenlerin başarması gereken gelişimsel görevlerin hemen hepsi büyük oranda toplumsal istekleri içermektedir. Havighurst'a göre gencin sağlıklı uyuma geçebilmesi için dokuz gelişimsel görevi başarması gerekmektedir. Bunlar (Geldard ve Geldard, 2013):

1. Bireyin beden yapısını ve cinsel kimliğine uygun rolleri benimsemesi
2. İki cinsten yaşlılarıyla sağlıklı ilişkiler içerisine girebilme
3. Ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden duygusal açıdan bağımsızlığını elde etme
4. Meslek kararı verme ve mesleğe hazırlık yapma
5. Olgun bir vatandaş olmak için olması gereken entelektüel yetenekleri ve kavramları geliştirme
6. Ekonomik olarak kimseye bağımlı olmaması
7. Toplumsal açıdan sorumluluk almayı istemek ve edinmek
8. Eş seçimi ve bir yuva kurmak için hazırlanma
9. Sosyal çevreyle uyum içerisinde olan değerleri farkında olarak kazanması

Bu görevler çoğu birey açısından endişe verici olabilmektedir. Bundan dolayı bazı gençler, bu zorluklarla yüzleşme cesareti gösteremeyip, toplumun isteklerini karşılayamadıkları için, kendilerini toplumun bir üyesi olarak görmezler (Geldard ve Geldard, 2013).

2.1.5.1. Sosyal Gelişim ve Aile

Ergenlik dönemine kadar, çocuğun sosyalleşmesinde en büyük etki anne-babanın etkisi olup, ergenlik döneminin başlamasıyla bu etki gücünü kaybetmektedir. Anne babanın merkezde olduğu ilişki yerine daha eşitlikçi bir ilişki yaşanmaktadır. Aile ilişkilerinde yaşanan bu değişimin işlevsel bir hal alabilmesi için, ergenliğin başlarındaki ebeveyn ve genç arasındaki orta düzeydeki anlaşmazlıklar önemli bir etkiye sahiptir. Yaşanan bu anlaşmazlıklar "U" biçiminde bir yol izlemektedir. Ergenliğin 2.evresinde yaşanan bu çatışmalar en üst düzeye ulaşır ve gittikçe azalır. Bu anlaşmazlıkların birçoğu ya gencin ortamı terk etmesi ya da ebeveynlerin gence teslim olması ile bitmektedir. Çatışmaların uygun şekillerde çözülmesinde istenen yöntemleri kullanan ebeveynler, ergenlerin çatışma çözmede uygun yöntemleri kazanmasına katkı sağlamaktadırlar (Smetana, Campione-Barr ve Meztger, 2006).

Gençlerin, çocukluktan erişkinliğe sağlıklı bir şekilde geçebilmesi için ebeveynlerin, ergenlerin bağımsızlaşma ihtiyaçları ile duygusal açıdan aile bağılı olma ihtiyacı arasındaki uyumu oluşturabilmesinde, ergene gerekli katkıyı sağlamalıdır. Normali ergenle aile arasında orta seviyede bir duygusal bağlılık olup, bu ilişki istenen düzeyde olmadığında bireyde depresif duyguların oluşmasına neden olmaktadır. (Yazgan-İnanç, Bilgin, Kılıç-Atıcı,2010). Ergen hem aileden bağımsız davranmak istemekte hem de ailenin otoritesine ihtiyaç duymaktadır, bu durumdan dolayı da içsel çatışmalar yaşamaktadır. Ebeveynlerin yasaklama ve tehditlere dayalı oluşturduğu disiplin, sağlıklı geçmesi zorunlu bu dönemi anlaşmazlıklarla dolu, sağlıksız bir döneme çevirebilir (Yavuzer,2003). Ebeveynlerin tutarsız ve aşırı baskıcı bireyler olması, gence olumsuz yansımakta, bunun sonucu olarak da birey şüpheli ve güvensiz olabilmektedir. Genel itibariyle bu bireylerin, sosyopat ve suç işleme potansiyeli olmakta, tutarsız isteklere başkaldırmaktadırlar (Yazgan-İnanç, Bilgin, Kılıç-Atıcı,2010).

Unutulmaması gereken önemli bir konuda, çağımız dünyası hızla değişmekte ve bu değişim karmaşa yaratabilmektedir. Bundan dolayı hem ebeveynlere hem de çocuklara yapılan tavsiyeler var olan durumu istenilen düzeyde değiştirememektedir. Gerçekten günümüzde bazı Batı toplumlarında, kadının ve erkeğin toplumdaki rolleri, özgürlüklerine ilişkin sorumlulukları ve imtiyazları değişebilmektedir. Çağımızda bu durumla baş edemeyen ya da bu yaşam diliminde birçok problemle karşı karşıya gelen genç sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Cinsiyet farkı olmaksızın işlenen suç oranlarındaki artış, evlilik dışı hamilelik, uyuşturucu madde kullanma, okulla ilgili sorunlar, evi terk etme, psikolojik birtakım rahatsızlıklar ve öz kısıyım gençlik için önemli sorunlar olabilmektedir (Yavuzer,2003).

Genç bireyin yaşadığı önemli problemlerden biri, içerisinde oldukları gelişim döneminden kaynaklanan bir zorunluluk olan, bireyin hem ebeveynlerinden bağımsızlaşmaya çalışması hem de çelişkiler barındırsa bile ebeveynleriyle sağlıklı ilişkilerine devam etmek istemesidir. Bu dengeyi sağlamak bir genç için kolay değildir (Geldard ve Geldard, 2013).

Üniversite yaşamının başlamasıyla erişkinlik yaşamına da girmeye başlayan gencin ailesine olan bağlılığı giderek azalacaktır. Şimdiye değin akademik yaşantısında anne-babasının yardımına gereksinim duyan genç, artık yalnız başınadır. Üniversite yaşamı bir yandan erişkinliğe adım atma dönemi de olduğu için üniversite öğrencisinin

tek başına hareket edebilme becerisinin geliştirilebilmesi için çevresi tarafından desteklenmelidir. Fakat birçok anne baba için çocuğundaki bu değişimlere adaptasyon sağlamak ve çocuğun bağımsızlığına katkı sağlamak pek de kolay olmamaktadır. Bu dönem sadece birey için değil ebeveynler içinde zorlu geçmektedir. Kimliğini kazanmaya ilişkin yaşadığı problemlerden dolayı üniversite öğrencisi hareket ve tutumlarında değişim yaşamaktadır. Bu değişimden dolayı aileler çocuklarının çok farklı davranışlar sergilediğini, sanki kendi çocukları değil de bir yabancı olduklarını düşünebilmektedirler. Birçok gencin bu problemleri yaşaması, öfkeli, çelişkili duygular içinde olması, bazen mutsuz olması ve kaygı yaşaması anormal bir durum değildir. Ayrıca bireyin yaşadığı bu problemler sayesinde tecrübe kazanması, sağlıklı bir kimliğe sahip olabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bireyin aile üyelerinden farklı bir kimliğe sahip olması, kişisel güçlerini elde edebilmesi bakımından içerisinde olduğu gelişim evresinin normal ve sağlıklı bir göstergesidir. Ayrıca bu dönemde anne babalar çocuklarının kendilerine olan ihtiyaçlarının değişmesiyle anne baba rollerini yeniden düzenlemeye çalışırken kaygı yaşayabilmektedirler (Kumanlı-Güneş,2015).

2.1.5.2. Sosyal Gelişim ve Arkadaş Çevresi

Yaşamın anlamının büyük bir bölümü arkadaşlık ilişkilerine dayanmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri insan yaşamının bütün evrelerinde, önemi herkes tarafından kabul görmüş bir toplumsal gereksinim olup, gençlik döneminde daha da önem kazanır (Bilen, 2004). Gençlik döneminde birey, yaşamının merkezinden aileyi çıkarıp, arkadaşlarını alır. Aileyle geçirdiği zaman azalır, zamanın çoğunu arkadaşlarıyla geçirmeyi tercih eder. Arkadaşlarının vasıtasıyla bir gruba adaptasyonun nasıl sağlanacağını öğrenir. Arkadaş çevresinin kuralları, ailenin kurallarından daha önemli hale gelir. Ergenin yaşadığı çatışmalar, yaşadıklarını paylaşabileceği erişkin değerlerden bağımsız yeni bir değerler sistemi kazanabileceği arkadaş gruplarına girmesi sağlar (Yavuzer, 2003).

Sullivan'a göre ergenlik dönemi süresince, toplumsal gereksinimlerin giderilmesinde arkadaşlık ilişkileri giderek daha önem kazanmaktadır. Özellikle de ilk ergenlik dönemlerinde yakınlaşma gereksinimi artmakta, bu durumda bireyi arkadaş bulma konusunda güdülemektedir. Bundan dolayı samimi arkadaşlık ilişkileri kuramayan gençler, kendilerine olan saygılarını kaybeder ve yalnızlaşabilmektedirler (Santrock, 2014). Genç güçlü arkadaşlık ilişkileri içerisine girmeden toplumda var olamaz. Bu açıdan bakıldığında gencin arkadaşlık ilişkileri, sosyal ilişkilerine temel

oluşturur. Arkadaşlarca istenmek, takdir edilmek ve beğenilmek kişinin kendisine saygı duymasını sağlar. Genç bu ilişkilerde bireysel özellikleri ve yetenekleriyle kendi varlığını hissettir. Destek olarak, paylaşımda bulunarak, dünyalarını birbirlerini açarak dostlar edinirler. Bu sayede genç kişiliğini şekillendirir. Çünkü arkadaşlarında kendini görür, kendini bilir ve diğerlerine de tanıtır. Ortaklaşa hareket etmeyi öğrenir ve toplumsal yeteneklerini geliştirir. Arkadaş gruplarında gençler bağımsız bir birey ve kümenin eşit bir üyesidir. Özetle söyleyecek olursak, arkadaşlık ilişkileri sayesinde genç, yetişkinliğe adım atmaktadır (Yörükoğlu, 2000).

Özellikle de üniversite yaşamına başlayan çoğu genç, ailesinden ve sosyal çevresinden ayrılarak farklı bir çevreye adaptasyon sağlamak zorundadır, bu zorunluluk kimi zaman bireyin yalnız kalmasına neden olmaktadır. Sağlıklı arkadaşlık ilişkileri oluşturup yalnızlıklarının üstesinden gelmeye çalışan çoğu üniversite öğrencisi bunu başaramadığında yaşam kaliteleri düşmektedir. Bireyin yaşamının çoğu döneminde istenmeyen bir durum olarak ortaya çıkan yalnızlık, bildiği sosyal çevresinden, farklı bir sosyal çevreye gelen üniversite öğrencileri için daha zor ve çözümlenmesi güç bir durum olmaktadır (Tuzgöl-Dost, 2007).

2.1.6. Ahlaksal Gelişim ve Zorlukları

Uzamış ergenlik dönemi olarak da bilinen üniversite yıllarını da içine alan, geç ergenlik döneminde birey, daha kompleks ahlaki değerlendirmelerde bulunmaya başlar. Ahlaki bir olayın birçok farklı açıdan değerlendirileceğinin farkına varır. Ahlaki bir konu ile ilgili hükümde bulunurken; toplumsal sorumluluklar, bireyin haklarının ve hukukun korunmasını da göz önüne alınır. Bireyin üniversite yıllarında ilk defa karşı karşıya kaldığı ahlaksal değerlendirmeler ve hüküm gerektiren birçok olay, bireyin içselleştirdiği bir ahlak sistemi geliştirmesini sağlar (Newman ve Newman, 1991; Akt., Asıcı,2017). Bu dönemde bireyin cinsel ilişkiye girebilme yeterliliği olup, cinsel ilişkinin ve evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşamının kendileri açısından ne anlama geldiğini netleştirmeleri gerekir. Bağımlılık yapan maddeleri kullanan ya da çete üyesi olan arkadaşlarının, yaşamlarını değerlendirmek zorundadırlar. Akademik başarının kendileri açısından mühim olup olmadığıyla ilgili düşüncelerini netleştirmeleri gerekir. Bu örnekler çoğaltılabilir. Özetle, bireyin erişkinlik dönemine sağlıklı bir şekilde girebilmesi için, birçok konuyla ilgili düşünüp, doğru kararlar vermesi gerekir (Siyez, 2009).

2.2. Uyumla İlgili Kuramsal Görüşler

Bu başlık altında ruh sağlığı kavramı, normallik ve anormallik kavramlarının tanımı ve ölçütleri, uyum, kişisel ve sosyal uyumun tanımları, uyumu açıklayan psikolojik yaklaşımlar, uyuma etki eden faktörler ve üniversite öğrencilerinin uyumunu bozan psikotik belirtiler ele alınacaktır.

2.2.1. Ruh Sağlığı Kavramı

20. yüzyılın ortalarında bütün dünyayı etkileyen savaşlardan dolayı daha da önem kazanan ruh sağlığı terimi, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Ruh sağlığı deyince akla her ne kadar bireyin ruhsal açıdan herhangi bir bozukluğunun olmaması gelse de, bu tanımlama yanlış olmamakla beraber, ruh sağlığı kavramını açıklamakta da yeterli değildir. Bu durumun sebebi ise ruh sağlığı kavramının ruhsal açıdan herhangi bir bozukluğun olmamasından çok daha fazla anlamının olmasıdır. (Seven, 2008). Her ne kadar günümüze kadar ruh sağlığı kavramı ve hangi şartların bireyin ruhsal sağlığına pozitif veya negatif etkide bulunacağı araştırılmış olsa da ruh sağlığı kavramının bütün yönleriyle araştırılmasına devam edilmesi gerekmektedir (Güngör-Aytar, 2017).

Çağımızda ruh sağlığının tanımını yapmak ruh sağlığını tanımlamada var olan ölçütler değişti için çok zorlu olabilmektedir (Güngör-Aytar,2017). Karaca ve İkiz (2014)'e göre akıl ve ruh sağlığı, farklı toplumlarda var olan farklı sosyal örüntülerden dolayı geniş bir muhakeme ve yorumlama çerçevesinde ele alınmaktadır. Ayrıca akıl ve ruhsal sağlığı biçimlendiren unsurlar ile kültürel, sosyal, fizyolojik, kişisel özellikler ve var olan bu özelliklerin birbirini etkilemesi birlikte incelenmektedir.

Ruh sağlığı teriminin İngilizce karşılığı “ mental health” olup dilimizdeki karşılığı “akıl sağlığı”dır. Fakat Türkçe literatür tarandığında birçok kaynakta ruh sağlığı kavramı kullanılmaktadır. Dilimizde de bu kavram ruh sağlığı şeklinde yer edinmiştir (Doğan, 2011). Dünya Sağlık Örgütü, ruh sağlığını bireyin hem kendisiyle hem de çevresiyle uyumsuzluk yaşamaması şeklinde tanımlamıştır. Freud ise ruh sağlığını “çalışmak ve sevmek” şeklinde tanımlamıştır. Ona göre bir tek ilkel bireylerin ruh sağlığı yerinde olup, modern insan duygularını kaybetmenin başka bir anlatımla söylemek gerekirse, modern insan doğadan uzaklaşmanın ve doğaya yabancılaşmanın faturasını davranış bozuklukları ile ödemektedir (Ankay, 2013). Ruh sağlığı bireyin kendisinden ve çevresinden kaynaklı ihtiyaçlarını giderebilmesi için, iç güçlerinin çevre imkanlarından faydalanabilecek yeterliliğe erişmesidir (Kılıççı, 2006). Yörükoğlu

(2000) göre, bireyin sadece kendisiyle değil aynı zamanda çevresiyle de devamlı bir şekilde adaptasyon içinde olması ve dengeyi sağlaması durumudur.

Ankay (2013) göre, net bir ölçü olmamasına rağmen, normal bir ruh sağlığın genel özellikleri şu şekildedir: Dünyayı gerçeğe uygun bir şekilde algılama ve mücadele içinde olma (zevk ilkesinden uzaklaşma), güvende olduğunu hissetme, kendine karşı koşulsuz kabul (istek düzeyinde normallik), hatalarını tekrarlamama (antisosyal kişiler yanılgılarını sürekli tekrarlarlar), saldırganlık ve sevgisini olumlu alanlarda kullanabilme, aldıkları ve verdikleri arasında dengesizlik olmaması.

Yine Ankay (2013), ruhsal olarak sağlıksız olmanın özel niteliklerini şu şekilde sıralamıştır: Sürekli olarak kendini suçlu hissetme, kendini küçük görme (veya tam tersi), normalden fazla gülme ve ağlama (veya tam tersi), hareketsiz kalmada artış (veya tam tersi), uyku sorunları (uyuyamama, aşırı uyuma), hayattan haz almamak, iştah sorunları (veya tam tersi), korkunç rüyalar görme, karabasanlar (kabus), hayal gücünde azalma veya artma, bazı korkular (yükseklik, hayvan, ölüm), çok fazla yemek yeme (bulimia) veya hiç yemek yememe (anoreksia).

Bireyin gelişimsel alanları birbirini etkilemektedir. Fiziksel olarak yeterince gelişmemiş veya sağlıklı bir ortamda yaşamayan bireyin bilişsel ve duygusal gelişimi de bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Ruhsal açıdan sağlıklı olmanın esas koşulu bireyin ruhsal hastalığının olmaması değil, kişinin normal yaşamını sekte uğrattacak yaşam olaylarının üstesinden gelebilmesi, üretken ve verimli olması, var olan becerilerini kullanabilmesidir. Ayrıca bireyin ruhsal sağlığının yerinde olması demek, hiçbir probleminin olmaması ve hiçbir zaman iç huzursuzluk yaşamaması demek değildir. Çünkü bu, bireyin her zaman kendini mutlu hissetmesi, var olan hayatın engelleyici yönlerini es geçmesi anlamına gelir. Bireyin, iç huzursuzluk yaşamasına neden olan his ve düşüncelerin üstesinden gelebilmek için psikolojik güçlerinden faydalanarak harekete geçmesi gerekir. Bireyin var olan becerilerini kullanarak kendisine ve çevresine faydalı olması mühim bir ruh sağlığı ölçütüdür (Güngör-Aytar,2017).

Bireyin hayatının normal akışında strese neden olan durumların üstesinden gelebilmesi, var olan becerilerini kullanabilmesi, yaşamını sürdürdüğü sosyal çevresine faydalı olabilmesi, verimli ve üretken bir şekilde çalışabilmesini kapsayan bir iyilik durumu olarak ele alınan ruh sağlığı tanımı, her ne kadar kişi açısından olması gereken

ruh sağlığı niteliklerini önemli ölçüde kapsasa da, Doğan (2011) göre; tanımın içermediği bazı özellikler de ele alındığında kişi açısından olumlu ruhsal sağlığın nitelikleri şu şekildedir. Olumlu ruh sağlığı;

- Kişinin sadece güçsüz ve ruhsal bir hastalığının olmaması değil, bireyin bütün yönleri ile olabilecek maksimum düzeyde iyilik hali içerisinde olmasını gerektirir. Ruhsal olarak bir bozukluğun olmaması ruh sağlığının yerinde olması anlamına gelmemektedir.
- Kişinin becerilerini verimli bir şekilde hayata geçirebilmesini gerektirir. Kişi var olan becerilerini kullanamıyorsa ruhsal olarak sağlıklı olması söz konusu değildir.
- Kişinin gizilgüçlerinin farkına varmasını gerektirir. Birey sahip olduğu fakat farkında olmadığı niteliklerini ortaya çıkarıp kullanamıyorsa ruhsal olarak sağlığı istenen seviyeye çıkamaz.
- Kişinin hayatının normal akışında ortaya çıkabilecek problemlere çözüm getirebilmesini gerektirir. Kişilerin problemlere çözüm getirme yöntemleri birbirinden farklı olmakla beraber, ruhsal olarak sağlıklı bireyler hayatlarındaki problemler karşısında etkin davranabilmelidirler.
- Kişinin verimli ve üretken bir şekilde çalışabilmesini gerektirir. Ruhsal olarak problemler yaşayan bazı kişiler çalışmalarında istenen düzeyde verimli olamamaktadırlar. Üretmeyen kişide ruhsal açıdan sağlıklı olmamanın mühim bir koşulu yerine getirilmiş olur.
- Kişinin yaşamını sürdürdüğu topluma fayda vermesini gerektirir. Bir önceki madde ile yakından alakalı olan bu özellikten yola çıkarak, sosyal bir varlık olan birey, toplumdan faydalandığı gibi topluma bir şeyler katmalıdır. Bu nitelik ruhsal açıdan sağlıklı olmanın sadece kişisel bir kavram olmadığı anlamına gelmektedir.
- Kişinin var olan sosyal ortamına adaptasyonu gerektirir. Burada anlatılan uyum sağlamada, birey etkin bir durumdadır. “Toplumdan fayda, topluma fayda” etkileşiminde kişinin edilgen değil, gerektiği takdirde yaşamını sürdürdüğu sosyal çevreyi değiştirebilecek bir adaptasyonu gerektirir.
- Kişinin toplumsal iletişiminin sağlıklı olmasını gerektirir. Bireyin sağlıklı toplumsal iletişim içerisinde bulunabilmesi, ruhsal olarak sağlıklı olmasının önemli bir ölçütüdür.

- Kişinin içerisinde bulunduğu gelişimsel evreye uygun zihinsel, davranışsal, duygusal nitelikler gösterebilmesini gerektirir. Bulunduğu gelişimsel evrenin, gelişimsel görevlerini yerine getiremeyip bir önceki döneme takılan kişilerin ruh sağlığı bu durumdan olumsuz etkilenecektir.

Ruh sağlığı terimi kişinin içerisinde olduğu gelişimsel döneme, yüzyıla ve kültüre göre farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmayı ve kişiden kişiye değişen bir kavram olduğunu bilmemizi de hesaba katarak ruh sağlığını, bireyin sahip olduğu potansiyeli etkili bir şekilde kullanabilmesi, sosyal yaşamına aktif bir şekilde adaptasyon sağlaması durumudur şeklinde açıklayabiliriz. Tanımın içerdiği ölçütleri yerine getiren birey, kendine karşı koşulsuz kabule sahip, potansiyelini etkili bir şekilde kullanabilen, kendine özsaygısı olan, kendiyile ilgili sağlıklı ve pozitif bir tutuma sahiptir. Sağlıklı birey huzurlu bir dünya yaratmayı hem kendisi için hem de başka insanların için istemektedir. Bireyin kendini koşulsuz kabul etmesi; var olan imkânlarından faydalanarak ulaşabileceği başarılar için çabalaması ve kendisiyle iç huzuru sağlayabilmesi anlamına gelmektedir. Ruhsal olarak sağlıklı birey dış çevresine de faydalı olabilme arzusunu taşımaktadır (Kozacıoğlu ve Gördürür, 1995).

Beden sağlığının bozulabileceği gibi ruhsal sağlıkta bazı içsel ve dışsal çevre şartlarının farklılaşmasına bağlı olarak değişip, bozulabilmektedir. Yani, bireyin ruh sağlığı değişken bir yapıya sahiptir. Belirli bir süreden sonra devam eden dışsal baskı bireyin ruhsal sağlığını bozabilir. Bu durum bireyde davranışsal sorunlar, kaygılar, tasa içsel çatışmalar ve krizler yaratabilir. Örnek verecek olursak aile içinde ortaya çıkan çatışmalar, kronik hastalıklar, işsizlik, vefat, doğal afetler, ailenin dağılması gibi olaylar bir süreliğine veya devamlı olarak birtakım ruhsal problemlere neden olabilmektedir. Bazı kişiler bu olaylar karşısında güçlü durup sakinliğini kaybetmezken, bazıları ise yaşadıkları ufak problemlerde bile ruhsal sağlıklarını kaybetmektedirler. Ruhsal sağlığını kaybetmiş bireyin iş hayatı, yaşamını sürdürdüğü çevresiyle iletişimi, özetle söylemek gerekirse bütün yaşamı bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenir. Bu açıdan bakıldığında denilebilir ki bazı ruhsal hastalıklar bedensel hastalıklardan daha fazla bireyi yıkıma uğratar. Ruhsal sağlığının bozulmamış olması demek, bireyin yaşamı süresince hiç tasalanmayacağı, içsel huzursuzluk yaşamayacağı, stresli olaylarla karşı karşıya kalmayacağı demek değildir (Seven, 2008). Mühim olan ruhsal sorunlar yaşandığında sorunları göz ardı edip, sorunlar yaşanmamış gibi hareket etmek değil

sorunu var olan bütün yönleriyle ele alıp çözüm yöntemlerine ulaşabilmektir (MEB, 2013).

2.2.2. Normal ve Anormal Davranış

İnsanlar normal dışı davranışlara her çağda alaka duymuşlardır, ancak yirminci asra kadar normal bireyin davranışlarına yok denecek kadar ilgisiz kalmışlardır. Asrın başlangıcında psikanalizin kazandırdığı görüş açısına göre, anormallığın, gerçekte, normal davranışların abartılı bir şekli olduğunun idrak edilmesini sağlamıştır. Bunun neticesinde birey günlük hayatındaki davranışları ile özellikle 2.dünya muharebesinin bitmesi ile giderek artan bir şekilde ilgilenmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmelere rağmen, çağımızda da davranışları normal veya anormal sınıflamalar şeklinde ayırma devam edegelen bir hatadır. Çünkü davranış bilimciler normallığın ne olduğu konusunda ortak bir tanımda buluşamamışlardır. Geçen yüzyıllarda bir bireyde mühim kabul edilecek seviyede anormal davranışların olmaması normallik açısından yeterli olduğu düşünülürdü. Ancak 1937 senesinde Freud normallik diye bir terimin olmadığını açıklamış, dolayısıyla da normallüğünün tanımlanmasının da mümkün olmadığını söylemiştir. Çağımız uzmanları ise Freud'la aynı görüşte değildirler. Özellikle son yirmi senedir, bu konuyla ilgili önemli çalışmalar yapılmıştır (Geçtan, 2002).

Sosyal bilimlerdeki kategorizelendirmeler tabiat bilimlerine göre daha güç ve komplekstir. Bu yüzden psikiyatri ve psikolojideki kategorizelendirmeler devamlı farklılaşmaktadır. Bedensel hastalıklarda bütün dünyanın kabul gördüğü ölçütler var iken, ruhsal bozukluklar için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Örnek verilecek olursa verem hastalığına her yerde benzer tanı konulmasına rağmen nevrasteni tanısı alan bir bireye farklı bir uzman depresyon tanısı koyabilmektedir (Ankay, 2013). Akıl sağlığı- akıl hastalığı, normal-anormal gibi zıtlıklar bireyleri açık bir şekilde iki farklı kümeye ayırabilir: Normal ve anormal bireyler gibi. Doğrusu ise normal ve anormali ayıran kesin bir çizgiyi çizmenin çok güç olmasıdır. Ara sıra her birey bireysel açıdan kendi durumuyla ilgili rahatsızlık hissedebilir. Bütün insanlar uyumsuz veya işlevsel olmayan birtakım davranışlar gösterebilir. Bireyler abartılı bir şekilde sapkın, huzursuz edici veya uyumsuz eylemlerde bulduklarında psikolojik sorunlarının olduğu söylenebilir. Bu sebeple normallik ve anormallik iki uç noktaya sahip yüzey gibi devamlılık ister, bu olay net hatlara sahip olmayan bir tür kademe sorunudur. (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

Anormal davranışlar, edebiyatta ve tarihte genelde dayak, özkıyım, cinsel saldırganlık, insan öldürme, şiddet, ortalama olarak kültürden abartılı bir şekilde sapma göstermiş durumlarla ve tehlikeli eylemlerle anılmaktadır. Genel itibariyle ruhsal sağlığı yerinde olmayanlar için “anormal” kavramı kullanılmaktadır. Normal birey dendiğinde ise bireyin ruhsal bir hastalığının olmadığı düşünülür (Seven,2008). Adler anormal davranış gösteren bireyin normal bireyden farklı iki özelliğinin olduğunu söylemektedir: Bunlardan ilki anormal özellikte davranışlar sergileyen bireylerin, genelde çocukluk dönemi olmak üzere normal bireylerle karşılaştırıldığında daha yoğun bir şekilde yetersizlik duyguları yaşamalarıdır. İkinci ise bu yetersizlik duygularını ödünlemek için uyumsuzluğunu daha da artıran davranışlar sergilemeleridir. (Geçtan, 2015). Günümüzde normal ve anormal davranış tanımları ve ölçütleri çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Bundan dolayı konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından anormal davranışa yönelik medikal model ve anormal davranışın ölçütleri üzerinde durulacaktır.

2.2.2.2. Anormal Davranışa Yönelik Medikal Model

18. asırdan önce anormal davranışla ilgili bilgiler batıl inançlardan ibaretti. O zamanlarda anormal davranışlar sergileyen bireylerin şeytanlar tarafından esir alındıklarına, şeytanın hizmetkârı kötü ruhlar oldukları ya da Tanrının ceza verdikleri kişiler oldukları düşünülürdü. Bu nedenle ruhsal hastalıkları şeytan çıkarma törenleri, ilahiler vb. yöntemlerle “tedavi” etmeye çalışırlardı. Davranışları tehlike arz edecek boyutta olursa kişiye şiddet uygulanır, kişi zindana atılır, zincirlenir ve ölüme terk edilirdi. Daha önce var olan anormal davranış modellerine göre çağdaş bir yaklaşım olan medikal model, 19. ve 20. asırdan beri ananevi ve aktif bir görüş açısı haline gelmekte olup çağımızda da gücünü korumaktadır. Bu modele göre anormal davranışlar hastalık olarak ele alınmalıdır. Bu görüş açısı *psikolojik rahatsızlık, psikopatoloji, hastalık* olmak üzere anormal davranışları açıklayabilmek amacıyla kullanılmakta olan birçok kavramının esasını oluşturmaktadır. Bu modelin etkisinin artmasıyla anormal davranış gösteren bireylere yönelik farklı tedavi yolları ortaya çıkmıştır. Tedaviyi gerçekleştirmek amacıyla farklılaşan yöntemler, psikolojik sorunların kökenlerine ve tedavisine ilişkin yeni bilimsel çalışmalar yapma olanağı vermiştir. Ruhsal olarak hasta bireylere karşı diğer bireylerin daha az olumsuz duygu yaşamasını ve onlara karşı sempati duymalarını sağlamıştır (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

2.2.2.3 Anormal Davranışın Ölçütleri

Anormal davranışlarının var olan tüm boyutlarını içine alan bir ölçütün ve açıklayıcı özelliğinin bulunmaması, anormal ve normal davranışları sınıflayabilecek kesin bir çizginin olmaması anormal davranışın açıklanmasını problemlile hale getiren en esas iki sebep olarak gösterilebilir (İnöz, 2012).

Bedensel rahatsızlıkların açıklanması vücudun var olan yapısı ve görevleri net bir şekilde bilindiği için basittir. Ancak psikolojik açıdan referans alınacak bir model yoktur. Bu konuyla alakalı açıklama yapan farklı yaklaşımlar birbirinden tamamen farklı iki gruba ayrılırlar: İlk görüşü kabul edenler, toplumun benimsediği ilkelere sapma düzeyinin anormal davranışı, bu ilkelere uyma düzeyinin ise normal davranışı belirlediği düşüncesini benimsemektedirler. Bu bakış açısını savunanlar, toplum onaylamadığı sürece ele alınan bir eylemin normal kabul edilemeyeceğini düşünmektedirler. İkinci görüşü kabul edenler ise, toplumda var olan ilkelere belli bir düzeyde uymanın beraber yaşamak açısından zorunlu olduğunu düşünmektedirler. Bu şekilde davranılmadığında birey ve toplumun bu durumdan olumsuz etkileneceğini kabul etmektedirler. Ancak normal davranışı belirlemede ölçütün sosyal kabul olmadığını, bireyin kendisini kötü hissetmemesi olduğunu düşünürler. Bu koşul açısından ele alınan bir davranış toplumunun onayını alsın bile, bireyin gelişmesini engeller özellikteyse anormal veya uyumsuz olarak değerlendirilir (Geçtan, 2014). Ayrıca bir toplum tarafından anormal sayılmayan bir eylem, başka bir kültürde anormal olarak değerlendirilebilir ve normal olmayan eylemlerle ilgili bakış açıları aynı toplumlarda süreç içerisinde farklılaşabilmektedir (Smith, Nolen-Hoeksema, Fredrickson, Loftus, 2016). Anormallik ve normallikle ilgili kesin bir açıklamaya ulaşmak güç bir durum olsa da birtakım esas ölçütler vardır (İkiz, 2017). Aşağıda, Yörükoğlu (2003) ve Weiten, Hammer ve Dunn (2016) göre, uyumun ölçütleri ele alınmıştır.

Yörükoğlu (2003) göre, genç ve çocuğun belirli bir davranışının normal mi veya anormal mi olduğunun karar vermek için birtakım kriterler vardır. Bu kriterler:

1.Yaş Uygunluk

Gelişim ve yaş normal davranışının tanımlanmasında mühim bir öneme sahiptir. Farklı yaş guruplarındaki bireylerin ortak birtakım davranışları hakkında bilgi sahibi olmak, anormallik ve normalliği belirlemek açısından gereklidir. Bu açıdan eğitimciler

ve alan uzmanları aynı eylemleri benzer yaştaki bireylerin çoğunda gözlemliyorsa bu davranışı “normal” olarak değerlendirmektedirler. Birtakım özel korkuların ortaya çıkması, anne babanın ilgisini kazanmaya çalışmak 4 yaşında olan bireyler için normal sayılırken 13 yaşındaki ergenlerde bu davranışa pek sık rastlanmaz.

2.Yoğunluk (Miktar)

Belirli bir eylemin anormal olarak değerlendirilmesinde kullanılan 2. kriter miktardır. Örnek olarak 5 yaşındaki bireyin mızızlanması ve öfkelenmesi normalken, aynı davranışlar başka bireylerin haklarını işgal etme ve bireylere şiddet uygulamaya dönüştüğünde anormal davranış olarak değerlendirilir.

3.Süreklilik (Israr)

Bir davranışı sürekli olarak, epey bir zaman tekrar edilmesidir. Örneğin öğrencinin sınıfta sürekli olarak bağırması.

4.Cinsel Rol Beklentisi

Kızların erkeklere nazaran daha az saldırgan oldukları düşünüldüğünden kızlar erkeklerle benzer saldırganlığı gösterdiğinde davranışları anormal olarak değerlendirilir.

5.Kültürel Faktörler

Anormal davranışların oluşmasında bireyin yaşamını sürdürdüğü kültürel etkenlerin önemli bir payı vardır.

Yine Weiten, Hammer ve Dunn (2016) göre bir davranışın normal mi anormal mi olduğunu belirlemek için klinisyenler tarafından kullanılan birtakım kriterler vardır. Bu kriterler arasında önde gelenler şu şekildedir:

1.Sapma

Bireyler toplumun onay verdiği davranışlara uymayan davranışlarda bulunduğu bir başka deyişle toplumun çoğunluğuna ve normal olarak değerlendirilen davranış ilkelerine ters davranışlarda bulunduğu bireylerin ruhsal hastalıkları olduğu kanısına varılır. Normallığın tanımları, toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir ancak bütün toplumlar ortak birtakım normlara sahiptirler. Bireyler bu normları dikkate almadığında akıl hastası şeklinde damgalanabilirler. Örnek olarak *transvestik fetişizm*, kadın elbiselerini cinsel haz duymak amacıyla bir erkeğin giymesi olarak bilinen bir çeşit cinsel bozukluktur. Bu durum hastalık olarak değerlendirilir, sebebi ise, bir erkeğin bu şekilde davranması toplumun var olan ilkelerinden sapmadır.

Bu örnek toplumsal ilkelerin keyfi bir şekilde belirlendiğiyle alakalı güzel bir örnek teşkil etmektedir, çünkü benzer şekilde eylemler kadınlar (hemicsleri gibi giyinmeme) açısından normal olarak kabul edilmesine karşın, erkekler açısından anormal olarak değerlendirilir.

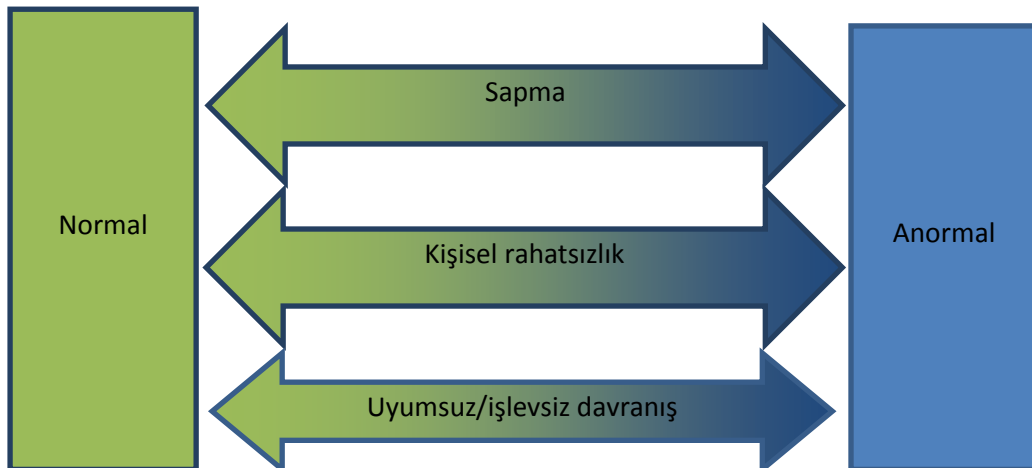
2. İşlevsiz/ Uyumsuz Davranış

Bireylerin günlük yaşamlarında gösterdikleri birtakım davranışlar hem kendisine hem de yaşamını sürdürdüğü çevreye fayda sağlamayan ya da zarar verici nitelikte olan davranışlar olduğunda, bireylerin psikolojik birtakım sorunları olduğuna inanılır. Bu genelde madde kullanımı teşhisi açısından mühim bir kriterdir. İlaç ve alkol kullanımı normal şartlarda anormal ve sapmış davranış şeklinde değerlendirilmez. Fakat kokain kullanmak bireye mesleki ve sosyal açıdan zarar vermeye başladığında madde kullanımı bozukluğu olduğunu söyleriz. Bu gibi durumlarda davranışının bozukluk olarak değerlendirilmesine sebep olan şey, eylemin işlevsiz ya da uyumsuz olmasıdır.

3. Kişisel Rahatsızlık

Genelde ruhsal hastalık tanısı, bireyin yaşadığı durumdan dolayı önemli bir rahatsızlık içerisinde olduğunu belirtmesine bağlıdır. Bu genelde kaygı ya da depresyondan şikâyetçi bireyler için var olan bir kriterdir. Örnek verecek olursak depresyondaki bireylerin eylemlerinde, yukarıda değinilen iki ölçütün olup olmaması net değildir. Böyle bireyler, sosyal çevrelerine ve ruh sağlığı uzmanlarına bireysel olarak bir şikâyet bildirdiklerinde bir hastalık teşhisi konulabilmektedir.

Şekil 1. Normallik ve anormallik sürekliliği. Normalliği ve anormalliği ayıran net sınırlar yoktur. Davranış,uyumun, sapmanın, ya da kişisel rahatsızlığın değerlendirildiği bağlam esas alınarak bir dereceye kadar anormal ya da normal olarak ele alınabilir. (Weiten, Hammer ve Dunn ,2016).

2.2.3. Uyum Kavramının Tanımı ve Kapsamı

Uyum kavramı, İngilizce’de “Adjustment” toplumsal alana uyum, “Adaptation” fiziksel ortama uyum şeklinde olmak üzere iki kavramla anlatılmak istenmektedir. Uyum, alanyazında ruhsal ve psikolojik sağlık gibi kavramların yerine kullanılmaktadır (Alver, 1998). Uyum kavramının öznel bir nitelikte olmasının sebebi birçok bilim dalında ve psikolojik kuramlarda farklı şekillerde açıklanmasıdır (Özgüven, 1992).

Kişinin yaşadığı dünyaya uyum çabası doğumdan başlayıp, yaşamın son evresine kadar bir gelişim içerisinde devam etmekte olup (Yavuzer, 2003), Freud göre bireyin eylemleri, tüm yönleriyle adaptasyonunu sağlamak için gerçekleştirilmektedir (Geçtan, 2014). Yaşadığımız zamanda devamlı ve hızlı bir şekilde değişim gösteren insan ve etkileşim içerisinde olduğu yaşam alanları, bireyin ömür boyu bir uyum çabası göstermesini gerektirmektedir (Alver, 1998). Dinamik bir süreç olan uyumun gerçekleşebilmesi için bireyin karşılaştığı değişimlere tepki verebilmesi gerekir (Geçtan,2014). Kişinin var olan dış çevresindeki fiziksel şartlar veya yaşamını sürdürdüğü sosyal çevresindeki psikolojik şartlar adaptasyonunu sağlamasına ya katkı sağlar ya da adaptasyonunu daha da zorlaştırır (Cüceloğlu, 2015).

Alan-yazın incelendiğinde birçok teori, uyumu çok yönlü bir şekilde ele almıştır (Alver,1998). Uyum çok yönlü ve kapsamlı bir kavram olduğundan uyumun herkes tarafından kabul gören bir tanımını yapmak zordur. Bu yüzden uyum kavramı çeşitli açılardan tanımlanmaya çalışılmış bir kavramdır.

Uyum kavramının manasını tam olarak kesinleştirmeden sürekli olarak etkileşime girilen tüm ortamlarda kullanırız. Uyum teriminin kökeni biyolojiden gelmektedir. Terim biyolojide uyarılma teriminden (organizmaların çevresel şartların farklılaşmasına adaptasyon içinde olmak amacıyla çabalamaları) modellenmiştir. Hayvanların mevsim değişikliğinde gösterdikleri değişik reaksiyonlara benzer olarak bireylerde yeni bir çalışma alanı, ekonomik çöküntü, bir yakınının ölümü gibi farklılaşan hayat şartlarına ve çevresel etkenlere adaptasyon göstermelidirler. Bu sebeple, adaptasyon, bireylerin günlük hayatlarının meydana okumalarını ve isteklerini idare edebilmesi ya da baş edebilmesini gerçekleştiren psikolojik süreçlerle atfedilir (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

Uyum bireyin hem bir birey olarak kendisiyle hem de etkileşim içinde olduğu toplumla sağlıklı bir ilişki içinde olması ve bu ilişkileri sürdürebilme düzeyidir.

(Özgüven, 1992). Freud'a göre uyum egonun, id ve süper ego arasında dengeyi sağlaması durumudur (Ceyhan,1999). Kişinin var olan niteliklerini kullanarak kendi kişiliğiyle yaşamını sürdürdüğü ortam arasında dengeyi oluşturacak şekilde bir ilişki başlatabilip bunu devam ettirmesine uyum denir (Balcıoğlu, 2001). Tanrıdağ (1994), uyumu bireyin ortamı ile sağlıklı ilişkiler içerisine girebilmesi şeklinde açıklamaktadır. Napoli ve diğerleri (1996), uyumu bireyin kendisinden, başka bireylerden ve sosyal ortamından kaynaklanan isteklere tepki göstermesi şeklinde açıklamaktadır (Akt., Gençöz, 1998). Birey yaşadığı ortamlarla sürekli bir etkileşim içerisinde olup bu etkileşimle karşılamak istediği istek ve gereksinimlerini yaşadığı çevreyle uzlaştırabildiği zaman uyum, uzlaştıramadığı zaman uyumsuzluk ortaya çıkar (Bilal, 1984).

Alver (1998) göre, uyum yalnızca bireyin yaşamını sürdürdüğü çevrenin taleplerine ve farklılaşmalarına göstermesi gereken tutum, eylem ve tepkiler olarak ele alınmamalıdır. Kişinin sınırları net olarak birbirinden ayrılmayan, sürekli olarak birbirini etkileyen bilişsel, psikolojik, fizyolojik, duygusal ve toplumsal yaşam alanları bulunmaktadır. Kişinin yaşamı bu alanların uyumlu bir biçimde bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Kılıççı (2006) göre, uyum bireyin ihtiyaçlarını giderme yolunda çevresiyle uzlaşım ve ahenk yakalayabilme becerisidir. Geçtan (2015) göre ise, kişinin eylemlerini hem benlik yapısına zarar vermeyecek hem de çevresel şartların üstesinden gelebilecek şekilde düzenleyebilmesidir.

Adler göre ise üstünlük çabalarını toplumun menfaatlerini göz önüne alarak gerçekleştiren bireyler adaptasyonunu sağlamıştır. Uyumsuz bireyler ise üstünlük mücadelelerini, egoistlik ve uğruna her şeyden vazgeçmeyi düşündükleri bireysel başarılarını elde etmek için kullanırlar. Bireysel fayda sağlamak ve güç elde etmek için sorumluluk almak isteyen siyasetçiler adaptasyon sağlayamamış bireylere örnek verilebilir (Burger, 2006).

Piaget'e göre ise çevresel şartlara ayak uydurmak ve bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için zorunlu olan değişim sürecini kapsayan uyum, iki temel süreç olan asimilasyon ve akomodasyondan oluşmaktadır. Asimilasyon, farklı bir bilgiyle karşılaştığında bireyin bilgiyi var olan şemalarıyla ya da düşünce yapısıyla ele alması şeklinde açıklanır (Zastrow ve Krıst-Ashman, 2014). Akomodasyon sürecinde ise farklı durumlarla karşı karşıya kalan birey başta var olan şemalarıyla durumu açıklamaya

çalışmaktadır. Fakat birey yaşadığı durumu açıklayabilecek düşünce yapısına sahip değilse iki yola başvurmaktadır: Farklı durumun niteliklerine göre düşünce yapısını değiştirmek veya bu farklı durumlar için yeni düşünce yapısı oluşturmak (Ahioglu-Lindberg, 2011).

2.2.3.1. Uyumun Temel Öğeleri

Sağlıklı bir uyumun gerçekleşebilmesi için bireyde olması gereken bir takım özellikler vardır: Bedensel olarak sağlıklı olma, kendini bilme ve olduğu gibi kabullenme, aynı zamanda başka bireylere karşıda koşulsuz kabulü gerçekleştirme, problemleri karşısında ve yaşamında pasif bir rol almama, hislerini ve sorunlarını aktarabilme, sosyal katılımı gerçekleştirebilme, eğlencede ve çalışma yaşamında bulunabilme, çalıştığı işten zevk alabilme ve yaratıcı bir yaşam sürebilme (Akıncı,2007).

Başaran (2005) göre, sağlıklı bir uyum üç unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurları yerine getirebilen kişiler üniversite yıllarında bazı durumlarda başarısızlığı deneyimleseler bile, uyum içinde olmaya devam edeceklerdir. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

1.Gerçekçilik

Gerçekçi olmak adaptasyonun ilk unsurudur. Bireyin kendisiyle ilgili hedefler belirlemede, başarılı olabilme şansını kestirebilmede ve tepkilerini belirlemede doğru bilgileri kullanmasına gerçeklik denir. Gerçekçi birey, kendine ait planların doğru ya da yanlışlarını hassas bir şekilde ele almaktadır. Oluşabilecek tüm potansiyel tehlikelerinin farkında olup bu tehlikeleri ne olduğundan fazla abartır nede hafife alır. Gerçekçi birey eylemlerini önemsemez bir tavır içerisinde olduğunda, başarılı olmasının mümkün olmadığını bildiğinden eylemlerini denetlemektedir. Bazen problemler sağlıklı bir şekilde çözüme kavuşturulamadığı için veya zaman yetmediğinden dolayı gerçekler göz ardı edilmektedir, bazen de gerçek bilgiler açık bir şekilde var olmasına rağmen, birey bu gerçekleri göz ardı edip kestirme ile yol almaya çalıştığından başarısızlığa uğrayabilmektedir.

2.Yüklenme

Uyum sadece gerçeklik öğesinin yerine getirilmesiyle gerçekleşmez. Gerçekçi kişi başarmama olasılığı varsa da planın hayata geçirirken bütün imkânlarıyla yapacağı

işe yüklenebilmelidir. Birey başarıyı kendisine kesin bir şekilde getirecek yeterli miktarda bilgiyi elde etmeyi beklerse var olan imkânları değerlendiremeyebilir ve çevresinde kendisinden daha cesur olan bireylere yetişme imkânı olmaz. Abartılı gerçekçilik bireyin kararsızlık yaşamasına neden olmakta olup bu durumun yaşanmaması için birey elverişli koşullarda problemleri çözüme kavuşturmak için hemen harekete geçmelidir. Hedeflerini gerçekleştirmede ısrarcı olmak yüklenmenin gerçekleşmesini sağlar.

3.Kendini Kabul Etme

Bireyin neden başarıya ulaşamadığını açıklayan en kritik nitelik kendini kabul etmedir. Özsaygı, özgüven, kendine karşı empatik bir anlayışa sahip olma ve kendini önemseme gibi sağlıklı eylemler bireyin başarılı olmasını sağlayacak hatta birey başarısızlık yaşasa bile özsaygısını olumsuz etkilemeyecek duygular yaratmaktadır. Birey kendini yeterli seviyede kabul ederse, gerçekleri baz alarak yüklenmeyle başladığı işlerde başarılı olmasa bile özgüvenini korumaktadır. Böylece birey ne mükemmeliyetçi bir tutum içerisinde olur ne de boş yere kendini beğenmiş tavırlar sergiler.

2.2.3.2 Kişisel Uyum

Kişisel uyum denince akla gelen en önemli kavramlardan biri olan kişilik kavramının, alan-yazın tarandığında birçok alan uzmanı tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülecektir. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir: Aslan (2008) göre, kişilik kelimesinin kökü “Persona” eski Yunan oyunlarında drama oyuncularının var olan kişiliklerinden ziyade rol aldıkları tiplerini temsil edebilmek amacıyla kullandıkları maskelere dayanmaktadır. Gün geçtikçe bireyin gerçekte gösterdiği hal ve eylemlerinin tümünü açıklayabilmek amacıyla kullanılmıştır. Kişilik kavramı yaşadığımız zamanda ise, genel olarak bireyin eylemlerini kontrol eden içsel kaynakların yarattığı, fizyolojik doğası ve deneysel açıdan öğrenilenleri içine alan bireyin öğrenme, eylem, algılama, baş edebilme düşünme örüntülerini ifade etmektedir. Cüceloğlu (2015) göre kişilik, kişinin hem kendi iç dünyası hem de dış dünyasıyla kurduğu, onu başka bireylerden farklı kılan, benzer olaylar karşısında genelde gösterdiği davranışlar ve örüntülü bir ilişki biçimidir. Santrock (2014) göre, ise kişilik insanların devamlı olarak sergiledikleri kişisel nitelikleridir. Taymur ve Türkçapar (2012) göre, kişilik, kişiyi diğer insanlardan ayıran kimi doğuştan kimi de yaşantı yoluyla kazanılan bireyin sürekli bir şekilde sergileyebildiği niteliklerin tümüdür.

Kişiliğin, alan uzmanları tarafından yapılan tanımları incelendiğinde bu tanımların en çok üzerinde durduğu iki kavram süreklilik ve tutarlılıktır. Weiten, Hammer ve Dunn (2016) göre özetle; (1) bireyin eylemlerindeki olay ve zamanın değişmesine karşı tutarlılığını ve (2) benzer olaylar karşısında diğer insanlardan eylemsel olarak farklılıklarını tanımlayabilmek amacıyla kişilik kavramı kullanılır. Bu durumdan yola çıkarak kişilik, tutarlı eylem nitelikleri kümesinde kişinin biricikliğine değinmektedir.

Alan yazın incelendiğinde araştırmacılar kişiliğin önemle iki yönü üzerinde durmaktadırlar. Bunlardan biri kişinin kendisiyle ve ruhsal yaşamının bütünüyle olan ilişkisi, diğeri ise kişinin dış çevresi ve dış çevreyle olan etkileşimidir. Kişinin ruhsal yaşamının bütünüyle olan uyumu, kişinin benlik kavramı, hedefleri, kendisini önemli ve önemsiz hissetmesi, kişinin etkili ve etkisiz olduğu yönleri gibi kişiye has niteliklerle ilişkilidir. Kişinin dış çevreye uyumu ise, diğer insanlarla kurduğu bağ, ailesinde, arkadaş ortamında, meslek yaşamındaki kişilerle yani insanlarla iletişimi ve bu iletişimlerde sağladığı doyum, diğer insanları sevmesi ve onlar tarafından sevilmesi gibi kişinin yaşam alanı ve karşılıklı olarak birbirini etkilemesi ile ilgilidir (Özgüven, 92).

Kişisel uyum, kişinin ruhsal yaşamının bütünüyle sağlamak istediği uyumdur. Bununla birlikte kişinin yaşamını sürdürdüğü çevrenin ilgi, arzu ve farklılaşmasına uygun tutum ve eylemlerde bulunması kişisel uyumdan bağımsız değildir (Cüceloğlu,2015). Kişiyile ilgili önemli bir gösterge olan kişisel uyum kişinin yaşamının her aşamasında farklı biçim ve seviyelerde etkisini gösterebilmektedir. Örneğin bir çalışana ihtiyaç duyan bir işyeri iş başvurusuna başvuran bireyleri değerlendirmeye alırken kişisel uyum faktörünü de göz önüne almaktadır (Çelebi ve Ülker, 2013). Kişinin hayatını birçok biçimde etkiliyor olması, kişisel uyumun önemiyle ilgili üzerinde durulması gereken ilk husustur. Kişisel uyum bireyin sosyal yaşamı üzerinde etkili olduğu için çalışma yaşamını da etkilemektedir. İnsanın yaşamındaki birçok alana etki eden kişisel uyuma bu noktalardan bakıldığında neden gerekli olduğu anlaşılır. Bireyin yaşamında olmazsa olmaz bir kavram haline gelen, yaşamın şekillenmesinde etkili olan kişisel uyumla ilgili çalışmaların sayısı gittikçe artmaktadır (Duman ve Kuru, 2010).

2.2.3.3 Sosyal Uyum

Uyumun ikinci boyutu olan sosyal uyum ise Yavuzer (2003) göre, kişinin diğer bireylere karşı adaptasyon içinde olabilme başarısı ve etkileşim içerisinde olduğu topluluklara karşı kendine has bir şekilde kendini gruba kabullendirebilmesidir. Özgüven (1992) sosyal uyumu, bireylerin hem yakın çevresindeki hem de uzak çevresindeki bireylerle bir bağ kurabilmesi ve bu bağı devam ettirebilmesi yeteneği olarak tanımlamaktadır. Eripek (1996) sosyal uyumu, kişinin iş yaşamıyla ilgili birtakım becerileri kazanması ve sosyal alan içerisinde benimsenmiş örüntülere uyum sağlaması olarak tanımlamıştır.

Kişinin hayatındaki en önemli kazanımlardan biri dengeli ve güçlü bir sosyal uyum gerçekleştirmektir (Yavuzer, 2003). Bireyin sosyal uyuma geçebilmesi için, uygun toplumsal standartlara ve tutumlara sahip olması olmazsa olmaz kriterlerdir. (Alver,1998). Kişinin benzer olmayan topluluklara adaptasyon sağlaması, etkileşim içerisine girebilmesi, bütün yaş gruplarından kişilerle yaşına uygun olacak şekilde uyumlu eylemlerde bulunabilmesi, toplumun onayladığı eylem ve tutumları toplumsal yaşamda sergileyebilmesi, toplumsal ipuçlarını gerçekçi bir şekilde değerlendirip ilişkilerini idare edebilmesi bireyin sosyal uyumunu gerçekleştirdiğinin belirtileridir (Karaca ve İkiz 2014). Temeli ilk gençlik döneminde atılan sosyal uyum davranışları, bireyin yaşadığı birtakım tecrübelerle süreç içerisinde kazanılır (Yavuzer,2003).

Sosyal uyum düzeyi yüksek kişiler, başka bireylerle iletişime girmekten zevk alırlar ve diğer kişilerin anlattıklarına karşı alaka duyarlar. Grup içinde katı bir tutum içinde olmazlar. Başka bireylerin haklarını çiğnemez, bireysel arzularını grubun ihtiyaçlarını da göz önüne alıp değiştirme esnekliğine sahiptirler. Sosyal çevrelerinde hangi davranışların onaylanıp hangilerinin onaylanmayacağını bilincindedirler. Hem sever hem de sevilirler. Sosyal olaylar karşısında kendilerini uygun bir biçimde yönetebilirler (Özgüven, 1992).

Yavuzer (2003) göre, sağlıklı bir sosyal uyumun kazanıldığını belirleyen birtakım kriterler vardır. Bu kriterler şunlardır:

- **Farklı Gruplara Uyum Gösterme:** Arkadaş çevresinde göstermiş olduğu adaptasyonunu erişkinlere karşıda gösterebilen, benzer olmayan gruplarda

uygun davranışlar gösterebilen ve gruplarla bağ kurabilen kişilerin sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

- **Sosyal Tutumlar:** Toplumun onayladığı hal ve tutumları diğer bireylere karşı sergileyen, toplumsal alana bu tavırlarla dahil olan bireylerin sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.
- **Kişisel Doyum:** Sosyal yaşamında sahip olduğu statüden ve içerisinde olduğu ilişkilerden zevk alabilen birey, sosyal açıdan uyumunu sağlayabilmiştir.

Birey, etkileşim içinde olduğu kişilerle zaman zaman uyumsuzluk yaşayabilir. Kişinin sosyal alanındaki bireylerden düşünce ve davranış anlamında farklılaşması normaldir. Önemli olan bireyin kendi ruh sağlığını bozmadan, ihtiyaçlarını göz önüne alarak yaşamasıdır (Kılıççı, 2006). Kişinin karşı cinsten biriyle iletişime girmekten kaçınması, utangaç olması, insanlardan uzak durmaya çalışması, insanların ondan uzak durmaya çalışması, hep tedirgin olması, kendisine ayrıcalıklı davranılmasını bekleme, kendine itimat etmemesi sosyal uyumsuzluk olarak ifade edilebilir (Öğüt, 2000).

Bütün insanlar sağlıklı ve yaşamdan doyum olarak yaşamlarını sürdürmek ister. Bireyin sosyal ve kişisel uyum düzeyi, hayatlarına üretken ve sağlıklı bir şekilde devam etmelerine önemli düzeyde etki etmektedir. İyi bir uyum, kendisi hem de toplum ile dengeli bir bağ oluşturabildiğinde ortaya çıkmaktadır. Çünkü bireyin ölümüne kadar devam eden uyum süreci, davranışsal ve toplumsal yapıların birbirlerini karşılıklı olarak etkilediği bir süreçtir. Uyuma geçemeyen birey yaşamından zevk alamaz. Bu durum, hem bireyin yaşam kalitesinin düşmesine hem de toplumun verimliliğinin düşmesine ve insan kaynaklarının heba edilmesine neden olacaktır (Kurç,1990).

Yörükoğlu (2003) göre, sağlıklı bir sosyal adaptasyonun gerçekleşmesini engelleyen bazı etkenler şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal açıdan davranışları yetersiz olan ailelerde yetişen çocuklar, aile dışında çok başarılı bir şekilde güdülenmiş olsalar da sosyal uyum düzeyleri istenilen seviyede olmaz.
- Bireyin ailesinde örnek alacağı kişiler sağlıklı değilse, aile dışındaki sosyal uyum düzeyleri de bu durumdan olumsuz etkilenecektir.
- Bireyin sosyal uyumunu gerçekleştirmek için güdülenmemiş olması, sosyal çevresinde edindiği ilk sosyal tecrübelerinin yetersiz olmasından kaynaklanır.

- Var olan tüm sağlıksız şartlara rağmen, bireyler sağlıklı bir sosyal uyumu sahip olabilme için güçlü bir biçimde motive olmuş olabilirler. Ancak sosyal uyumu gerçekleştirebilmek için bireylerin ufakta olsa rehberliğe ve yardıma ihtiyaçları vardır.

2.2.4. Uyum Kavramını Açıklayan Psikolojik Kuramlar

Uyum kavramı birçok kuram ve kuramcı tarafından farklı şekillerde açıklanmaktadır. Her bir kuram karmaşık bir yapısı olan uyum kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Aşağıda bazı kuramların uyum ile ilgili açıklamalarına yer verilmiştir.

2.2.4.1 Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuramın en dikkat çekici noktalarından biri insanla ilgili bakış açısının olumsuz olmasıdır. Uyumlu veya normale değil, anormal ve uyumsuz bireylerle çalışılmaktadır. Uyuma geçemeyen insan belirsiz birtakım bunalım ve kaygı içerisinde olan, savunma mekanizmalarına gerektiğinden fazla başvuran ve bilinçdışı muhtevası yoğun olan kişidir (Akay,1990). Psikodinamik kuramı benimsemiş ruh sağlığı uzmanlarına göre uyumsuz eylemler, karmaşanın neden olduğu kaygıyı bilinçdışında tutmak amacıyla kullanılan savunma mekanizmalarıdır (Cüceloğlu, 2015).

Aşağıda Psikanalitik kuram açısından uyum kavramının daha iyi anlaşılabilmesi açısından bu yaklaşımı benimseyen kuramcıların uyuma ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

2.2.4.1.1. Sigmund Freud

Freud göre kişilik, id (alt benlik), ego(benlik) ve süperego (üstbenlik) olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bireyin eylemleri bu üç bölümün karşılıklı olarak etkileşime girmesi sonucu oluşmaktadır (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Kişiliğin bu üç bölümü birbirinden bağımsız değil, bir bütün şeklinde çalışmaktadırlar. Kişiliğin, id fizyolojik, ego psikolojik, süperego toplumsal bölümünü oluşturmaktadır (Corey,2005). Freud'a göre uyum kavramının daha açık bir şekilde anlaşılabilmesi için kişiliğin bu bölümlerine kısaca değinilecektir.

Dünyaya geldiğimizde sahip olduğumuz kişiliğin tek bölümümü olan id, bireyin bencil bölümüdür (Burger, 2006). Kişiliğin özgün yapısı olan id, içgüdülerin olduğu

kısım ve psişik enerjinin asıl kaynağıdır. Gözü hiçbir şey görmeyen, inatçı, kural tanımaz ve talep edicidir. Zevk alma ilkesine göre çalışan id ahlaksız, akıldışı ve içgüdüsel ihtiyaçların giderilmesi amacını taşır. Düşünmez fakat sürekli talep eder ve eyleme geçer (Corey, 2005). Bireyin var olan ortamıyla etkileşime girmesi sonucunda 2 yaş ve civarındaki çocuklarda kişiliğin ikinci bölümü olan, gerçeklik ilkesine göre çalışmakta olan ego gelişmektedir (Burger, 2006). İç dürtülerin ihtiyaçları ve toplumun istekleri arasında denge kurmaya çalışan, kişiliği idare eden, düzenleyen ve denetleyen kişiliğin yönetici bölümüdür. Var olan durumları göz önüne alır ve mantıklı davranır. İhtiyaçlarını gidermek amacıyla plan yapar (Corey, 2005). 5 yaşına giren bireyde kişiliğin üçüncü bölümü olan süperego oluşmaktadır. Kişiliğin bu bölümü sosyal çevrenin, genellikle de ebeveynlerin standartları ve değer yargılarından oluşmaktadır. Hangi davranışları yapıp hangilerini yapamayacağımızla ilgili kısıtlamalar getirmektedir (Burger, 2006).

Freud, bireyin eylemlerinin sürekli bir şekilde ortaya çıkan içsel çatışmalar serisinin neticesi olduğunu kabul etmiştir. Kişiliğin bölümleri arasındaki çatışmalar rutindir (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Üç farklı noktadan bireyi çeken güçlere benzer olarak kişiliğin bölümleri hem kendi aralarında çatışma yaşamakta hem de birbirlerini tamamlamaktadır. Uyumlu bir bireyde güçlü bir ego, id ve süperegonun kişilik üzerinde aşırı bir şekilde kontrol kurmasına izin vermez (Burger,2006). Ruhsal açıdan bir uyumsuzluğu olmayan bireyin egosu, gerçeklikten uzun bir zaman uzaklaşmadan id'in arzularını uygun şartlarda ve süperegonun kontrolünü göz önüne alarak uzlaştırma yöntemlerini bulmaya çalışır. Uzlaşma gerçekleşinceye kadar id'i denetim altında tutmak amacıyla savunma mekanizmalarını devreye sokar. Benliğin dış çevresinden kaynaklı baskıları idare etmesindeki başarısı, ruhsal sağlık açısından önemlidir (Murdock, 2016).

Freud'a göre duygusal problemlerin asıl sebebi bireyin bilinçaltında yaşadığı çatışmalardır. Her insanda esasen cinsel olarak açıklanabilecek bir enerji vardır. Freud bu enerjiye libido demiştir. Duygusal problemlerin yaşanıp yaşanmayacağını belirleyen nokta, kişinin gelişim aşamalarında libidosunun ne kadar engellenip engellenmediğiyle alakadır (Özer, 2015).

Gelişim evrelerinin neden önemli olduğu konusunun cevabı *saplanma* teriminde saklıdır (Burger,2006). Sapanma, bireyin gelişim dönemlerinden birine takılı

kalmasıdır (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Kişi herhangi bir evredeki haz verici eyleme abartılı bir şekilde düşkünse veya o eylemi gerçekleştirmesi aşırı bir şekilde engelleniyorsa saplanma oluşur (Cüceloğlu, 2015). Her iki durumda da bireyin çocukken yaşadığı saplanma erişkin kişiliğine etki etmektedir. Saplanma hangi dönemde yaşandıysa o dönemle ilgili psikoseksüel gereksinimlere ait abartılı vurgulamayı doğurur (Hammer ve Dunn, 2016). Örneğin Ödipüs karmaşası yaşayan erkek çocuk babasını öldürüp annesini elde etmek istemektedir, fakat babasına gücünün yetmeyeceğini bilmekte ve babasının onu öldüreceğinden korkmaktadır. Korku yaşadığı için birey, ebeveynleriyle alakalı hislerini bilinçdışına itmektedir. Bu çatışmalı duygular çözüme kavuşturulmadan kişi erişkinlik dönemine girerse, eylemlerinde uyumsuzluklar görülebilir (Cüceloğlu, 2015).

Özetle, Freud'a göre sağlıklı gelişim, psikoseksüel gelişim evrelerine olumsuz etki edecek mühim bir gerileme ya da saplanma olmadan bu evreleri problemsiz bir şekilde geçirmek ve dış çevreyle verimli bir biçimde baş edebilecek bir egoya, cezalandırıcı biçimde kuralcı olmayan bir süperegoya ve egonun alanını fazla daraltmadan idin enerjisini harcayabileceği savunma mekanizmalarına sahip olmaktır. Sağlıklı gelişim, ego, id, süpereo arasında devamlı olarak fiziksel enerjinin dağıtımını kapsayan dinamik bir süreçtir (Nelson-Jones, 1982).

2.2.4.1.2. Carl Gustav Jung

Jung göre kişiliğin bütünü olan *psişe*, değişik şekillerde işlev gören fakat karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen yapılardan meydana gelmektedir: Bilinç, kolektif bilindışı ve kişisel bilinçdışı. *Psişe*, bilinçli veya bilinçdışı olan bütün his, düşünce ve eylemlerden oluşmaktadır. Bireyin sosyal ve fiziksel çevresine adaptasyon göstermesi *psişe* sayesinde sağlanır. Psişeye ait mantıkdışı ve mantıklı güçler devamlı bir şekilde çatışma içinde olur. Bu çatışmalarda mühim olan çatışmaların kişiliği nasıl etkilediğidir. Çatışmalara karşı dayanaksız olan bireylerde psikoz veya nevroz oluşabilir. Ancak bu çatışmalara göğüs gerebilenler, bu çatışmaları hem eylemlerine canlılık katan bir ego hem de yaratıcı güç kaynağı şeklinde kullanabilmektedirler (Geçtan, 2014). Jung uyum kavramıyla ilgili görüşleri, ruhsal enerji, bireyselleşme ve bütünleşme kavramları çerçevesinde ele alınacaktır.

Ruhsal enerji (libido) var olan gerçekliğe adaptasyon sağlamayı kolay hale getirmek ve kişilik gelişimini katkı sağlamak amacıyla normal şartlarda ileri doğru

hareket etmektedir. İlerlemeyle anlatılmak istenen bilinçli egonun, ortamının var olan gerçeğini ruhsal sistemin bütününe ihtiyaçlarına uydurmasıdır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016). Bireyin psikolojik adaptasyon becerisinin güçlenmesini sağlamakta olan günlük yaşam olayları ilerleme (gelişme) olarak tanımlanır. Bireyin yaşam olayları ve çevresi durağan bir yapıya sahip olmadığından bireyin gelişimi her zaman devam eder ve asla tamamlanmaz. Birey dünyaya gelir gelmez bilişsel işlevlerini kullanmaya başlar. Bu işlevlerden herhangi biri gereğinden fazla ve tek yönlü şekilde gelişme gösterirse deneyimlerin büyük bir bölümünü kendinde toplayabilir. Belli bir zaman geçince bu işlev adaptasyonu gerçekleştiremez. Libidonun ilerlemesini devam ettirebilmesi birbirlerine zıt olarak hareket eden işlevlerin bir bütün olabilmesi ve uyuşmasına bağlıdır. Bu gerçekleşmezse ruhsal işlevlerin ilerlemesi sekteye uğrar, kendi aralarında çatışmalar doğar. Bu durumda *gerileme* sürecinin başlamasıyla sona ermektedir. İlerleme kişilik sistemlerine enerji sağlarken, gerileme bu sistemlerin enerji kaybetmesine neden olur. Birey bir uyum sorunuyla karşı karşıya kaldığında, gerileme süreci egemen olan işlevin ihtiyacı olmayan enerjiyi azaltır. Bunun neticesinde farklı işlev güç elde etmeye başlayınca birey deneyimlediği olaya adaptasyon gerçekleştirir (Geçtan, 2014).

Birey yaşamına başladığında kişiliğin yapıları ayrışmamış olup, Jung bireyleşme olarak açıkladığı bu süreçte, birey hayatına devam ettikçe kişiliğin yapıları hem birbirlerinden hem de kendi içlerinde ayrışmaya başlar. Kişiliğin bütün parçaları bireyselleşmede eşit olanaklarla sahip değilse sağlıklı bir gelişimden söz edilemez. Kişiliğin herhangi bir parçasına gerekli olanakların verilmemesi anormal şekillerde kendini göstermesine sebep olmaktadır. Tam tersi bir şekilde herhangi bir bölümün abartılı gelişmesi kişiliğin dengesiz bir şekilde oluşmasına neden olacaktır. (Geçtan, 2014). Örneğin sosyal çevresinin isteklerine uymada esnek davranılmayan ve geleneksel kurallara göre eğitim almış bir çocuk, olduğu gibi davranamayacaktır. Böyle bir kişinin bilinçli eylemlerinde doğallık, coşku ve heyecan olmayacak (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016) ve kişi sosyal çevresinin her dediğini yapan bir robot olacaktır (Geçtan, 2014). Sağlıklı bir uyumu gerçekleştirmiş bireyler ise olumlu ve olumsuz yönlerini içsel dünyalarında bütünleştirebilmektedirler (Burger, 2006).

2.2.4.1.3. Alfred Adler

Adler'in uyumlu davranışla ilgili görüşleri sosyal ilgi, anne-baba tutumları ve aşağılık duyguları kapsamında ele alınacaktır.

Adler'e göre birey doğduğunda zaten var olan ve ruhsal sağlığı değerlendirmede bir ölçüt olan sosyal ilgi, bireylerin bireysel menfaatlerinden, sosyal menfaatler için vazgeçmelerini sağlayan toplumsal bir içgüdüdür. Sağlıklı uyumu gerçekleştirmiş bir birey hayatının daha başlarında doğuştan getirdiği bu potansiyel gücü geliştirmeyi ve hem yaşadığı zamandaki insanların hem de kendisinden sonra gelecek olan neslin iyi oluşuna faydalı olabilmeyi öğrenecektir. Sosyal ilgiye, gerekli önemin verilmemesi uyumsuz kişiliğin oluşmasına sebep olacaktır. Uyumlu kişiler, başka insanlarla samimi bir şekilde ilgilenir ve diğer insanlara değer verirler. Yaşamda her şeyin istedikleri gibi gitmeyeceğini bilirler. Yaşam amaçları insanlığa fayda sağlamaktır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016). Ayrıca sağlıklı bireyler var olan problemlerini etkili bir biçimde değerlendirip, toplumsal açıdan yapıcı bir biçimde çözüme kavuştururlar. Uyumlu bir birey, topluma fayda sağlayarak, toplumsal açıdan faydalı bir iş edinerek ve farklı cinsten bir eşe sahip olarak yaşam görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirir (Murdock, 2016). Ortaklaşa gerçekleştirdikleri birtakım eylemler ve tek taraflı olmayan saygı ile gösterilen sosyal ilgi güçlendikçe yabancılaşma ve aşağılık duyguları azalmaktadır. Toplumsallaşmamış kişiler üretken değildirler ve cesaretleri kırılmıştır (Corey, 2005).

Adler'e göre uyumsuz davranışlar gösteren bireyler, sağlıklı bireylerden farklı olarak iki özelliğe sahiptirler: (Geçtan, 2014).

1. Anormal davranışlar içerisinde olan bireyler, genelde hayatlarının ilk evrelerinde sağlıklı bireye göre daha fazla oranda aşağılık duygusu yaşamışlardır.
2. Eksiklik duygularını telafi etmek amacıyla uyumsuzluğunu artıran eylemlerde bulunurlar.

Aşağılık duygularına sahip bireyler yaşamdaki problemlerle ilgili etkin bir şekilde mücadele etmek yerine başarı kriterleri (pahalı giyim, lüks arabalar ya da diğer insanların önemseydiği her şey), güç ve statü elde etmek istemektedir. Bu yolla aşağılık komplekslerinin diğer insanlar tarafından görülmemesi için başarılarını göz önüne getirmektedirler. Problem, bu tip bireylerin aslında bilinç düzeyinde olmayan bir şekilde

kendi kendilerini kandırmaları ve var olan yerine görünenele ilgili daha çok kaygı içinde olmalarıdır (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

Adler'e göre sağlıklı aşağılık duygularının ortaya çıkmasına neden olan üç koşul vardır. Bunlar:

1.Organ Eksikliği

Kişinin gözlerini dünyaya açmasıyla eksik bir şekilde veya tamamıyla işlevlerini yerine getiremeyen uzuvlar, bireyin yüksek başarılarla imza atmasını sağlayabileceği gibi, birey telafi etme uğraşlarında başarısız olduğunda bireye yüksek düzeyde yetersizlik duyguları yaşatabilir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016). Hem bireyin kendisi hem de sosyal çevresi var olan organ eksikliğini abartılı bir şekilde önemerse, birey çevresindeki diğer kişilerden eksik olduğunu düşünebilir. Bundan dolayı da bireyin üstünlük çabaları abartılı bir hal alır (Geçtan, 2014).

2.Aşırı Koruma

Adler çocukların ileriki zamanlarında kişilik problemleriyle karşılaşmasına sebep olabilecek iki tür ebeveyn tutumu olduğunu ifade etmiştir: Bunlardan ilki *şımartma* ikincisi *ihmal* etmektir. Çocuğu şımartmak tek başına hareket edebilmesi yeteneğine zarar verir. Çocuğun aşağılık duygusunu abartılı bir şekilde yaşamasına neden olur ve çocukta birtakım kişilik problemlerinin kaynağını oluşturur (Burger, 2006). Çocuğunun tek başına herhangi bir işi başaramayacağını, yanlış kararlar alacağını düşünen anne, çocuğun korkularla yaşamasına neden olur. Çocuk zamanla yetersiz, tek başına hiçbir şey yapamayan ve zayıf bir kişi olarak kendini algılar. Yaşamındaki değişimlerden korkar, kendine sürekli olarak sığınabileceği bir otorite arar. Bu durumda çocuğun kendini akranlarına göre yetersiz hissetmesine ve duygusal birtakım problemlere neden olmaktadır (Geçtan, 2014).

3.İlgisizlik

İhmalin, alakasızlığın, cezalandırmanın, nefretin olduğu şartlarda yetiştirilen çocuklar için *istennmeyen çocuk* kavramını kullanan Adler' e göre bu çocuklar devamlı olarak psikolojilerini olumsuz etkileyecek sözlere maruz kalırlar (Geçtan, 2014). Çocuklarını ihmal eden ebeveyninler, çocuklarının ileride duygusuz ve kuşkucu olmasına neden olur. Bu çocuklar, erişkinlik dönemlerinde yakın bireysel ilişkiler kuramazlar, samimi ilişkilerden kaygı duyarlar ve başka bireylerin kendilerine dokunmalarından ve yakınlarına oturmalarından rahatsızlık duyarlar (Burger, 2006).

Her iki anne baba tutumu bireyin psikolojik gelişimini sekteye uğratar ve birey değişik yaşam koşullarına karşı uyuma geçmekte zorlanır.

Çocukluk döneminde yaşanabilecek bu üç koşul erişkinlik döneminde oluşabilecek nevrozların temelini oluşturmaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016).

2.2.4.1.4. Harry S. Sullivan

Sullivan'a göre ister gerçekte isterse de hayal dünyasında olsun diğer bireylerle ilişki içinde olmayan bireyin kişiliği oluşmaz. "Kendi" terimi diğer bireylerle ilişki içinde olmadan hiçbir anlam ifade etmez. Bireyleri sadece kişiler arası ilişkilerini gözlemleyerek anlayabiliriz (Burger, 2006). Bu nedenle kişilikle ilgi bilgi edinmenin tek seçeneği, bilimsel yöntemlere bağlı kalarak etkileşimde olduğu bireylere karşı bireyin nasıl hareket ettiğini gözlemlemektir. Bireyin, uzun zaman ihtiyaç olan kişiler arası ilişkiden uzak kalarak kişiliğini uyumlu bir düzeyde koruması çok zordur. Böyle bir durumda bireyin kişiliği çözülebilir. Sağlıklı insan gelişiminin temelini, bireyin diğer insanlarla samimiyet kurabilme beceresi oluşturur. Gelişimin en mühim evresi, bireylerin samimiyet kurabilme potansiyelinin ilk defa olduğu, fakat samimi ilişkilerin şehvet duymakla kompleks hale geldiği yaşlara halen varmadıkları bir evre olan ön ergenlik evresidir. Sağlıklı gelişim, bireylerin sadece yakınlığı değil aynı zamanda şehveti de aynı bireye hissetme becerisini kazandığında gerçekleşir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016). Sullivan insan gelişimini yedi dönemde ele almakta olup, yedi dönemden üçünü kapsayan ergenlik döneminde, doyum verici ilişkiler içerisinde olamamak, çoğu uyum problemi olan bireylerin uyumsuzluk sorunu yaşamalarının asıl sebebidir. (Burger, 2006).

Sullivan'a göre bireyler yaşamlarını kendi ve diğerleriyle ilgili bilişsel kavramlar oluşturarak düzenler. Sullivan (1953) bu bilişsel imgelere kişileştirme demiştir. Genelde var olan gerçeklikle çelişen kişileştirmeler, bireyin his ve inançlarından meydana gelir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016).

Uyumsuz davranışların oluşmasının bir diğer sebebi, gelişim evrelerinde bireyin deneyimlediği olumsuz durumların neticesinde, bireyin hem kendisiyle hem de diğer bireylerle ilgili sağlıksız ve gerçeği yansıtmayan personifikasyonlar (kişileştirmeler) oluşturmasıdır. Birey başka bireyleri değerlendirirken kendisiyle ilgili kişileştirmeleri referans aldığından, başkalarını da kendini değerlendirdiği gibi değerlendirir.

Dolayısıyla hem kendisi hem de diğerlerine ilişkin algılamaları hatalarla dolu olur. Kendisiyle ilgili sahip olduğu hatalı bilgiler, bireyin kısır döngü içinde kalmasına ve uygun olmayan durumlar yaşamasına sebep olur. Böyle bir birey yoğun anksiyete yaşadığı için, sağlıklı düşünemez, yanlış algılar ve uygun olmayan davranışlarda bulunur. Bunun neticesinde devamlı olarak olumsuz durumlar yaşayan birey, genelde bu durumların üstesinden gelebilecek yöntem ve gücü bulamaz (Geçtan, 2014).

2.2.4.1.5. Erich Fromm

Her birey büyüyüp bireyselleştikçe, kontrolü dışında olan şeylerin olduğunu anlar ve çaresizlik içinde önemli olmadığı gerçeğiyle karşı karşıya kalır. Fromm'a göre birey bu önemsizlik duygusuna iki biçimde tepkide bulunur: Ya olumlu özgürlüğe doğru yol alır veya özgürlükten kaçır. Bireyler özgürlüklerinin neticesinde oluşan kaygı ve güçsüzlük duygularının üstesinden gelmek için üç temel yöntem kullanırlar: Bazı bireyler otoritecilik yolunu kullanır, güçsüzlüklerini yenmek için kendinden daha güçlü olan bireyler ya da şeylerle özdeşim kurarlar. Bazı insanlar yıkıcılık yolunu seçer, tehdit olarak algıladığı her şeyi yok etmek ister. İnsanların çoğu ise, mekanik uyum seçer, birey bu yöntemle, toplumun kendisine sunduğu yaşam stilini ve sorumlulukları benimser. Fromm'un insanlıkla ilgili açıklamaları bu açıdan bakıldığında epey karamsardır. Fakat bireysel özgürlüğü gerçekleştirmek için olması gereken sağlıklı tepkiyi de tanımlamıştır. Bireyin kendi olabilmesi ve kendini tanıması mutluluk için gereklidir. Olumlu bir özgürlüğe gitmenin yolu, bireyin spontan olmasından geçmektedir. Yani gerçekte var olan isteklerimizi dile getirebilmek ve yaşamak. Birey yapması zorunlu olan şeyler yerine yapmak istediklerini anlayabildiğinde içerisindeki hisleri ifade edecektir. Fromm bu tecrübeye *bireyselleşme* demiştir (Burger, 2006).

Birey bireyselleşmek için cesaret gösterebildiği düzeyde ve sinir sisteminin ortama adaptasyonu gerçekleştirmeyi başarabildiği sınırlılık içinde, verimli bir çalışma ve samimi sevgi ilişkileri kurarak mutlu olmayı başarabilir. Bireyselleşmenin sonucunda oluşan kaygı evrenseldir ve normal olarak bütün bireyler belli şekillerde özgürlüklerinden kaçmaktadırlar. Bundan dolayı bir kişinin uyumsuz davranışlarının düzeyi, kişinin farklı bir insan olarak kendisini ne kadar kabul ettiğine ve bunu neticesinde ne gibi "üretken olmayan" kaçır mekanizmaları kullandığı ölçüt alınarak belirlenir (Geçtan, 2014).

Fromm bireyin birtakım olumsuz güdüleri kalıtsal yollarla getirdiğini savunan yaklaşımları savunmaz. Bireyin yaşamı öncelikle sosyal nitelikte olduğu için, doyuma ulaşma şekilleri ve geliştirdiği güçler de sosyal yönelimlidir. Kişinin en olumlu eğilimleri gibi en olumsuz eğilimleri de onu var eden sosyal yaşamın ürünüdür. Yani toplumun sadece otorite kurma görevi yoktur. Bunun yanında toplumun üretici olma görevi de vardır. Bireyin yaşadığı kültür onun tutku ve kaygılarının kaynağıdır (Geçtan, 2014). İnsanın doğasında hem başka bireylerle hem de dış çevresiyle bütünleşebilmek, özdeşleşmek, var olmak ve gelişmek vardır. Bu fırsatları olmayan bireyler normalden sapaırlar. Fromm göre insanın doğası sağlıklı toplumlarda gelişim gösteremez. Ortaklaşa hareket edebilen, gücünün farkında olan, sevgi temelli ilişkilerin var olduğu toplumlar sağlıklıdır ve bu toplumlarda nevroz görülmez, bireylerin gelişimi sağlıklı olur (Altıntaş ve Gültekin, 2003).

2.2.4.1.6. Karen Horney

Horney göre, bireyin eylemleri kalıttımdan çok toplumsal faktörler tarafından belirlenmektedir. Nevrotik bireylerin en önemli özelliği, bireyler arası ilişkilerinde kendi kendilerine zarar verici bir tarzı benimsemiş olmalarıdır. Başka bireylerle iletişim içinde olduklarında kullanmış oldukları iletişim tarzı, gerçekte çok arzuladıkları toplumsal ilişkilerden uzaklaşmalarına neden olur. Bireylerle ilişkilerinde başvurdukları yıkıcı tarz endişelerini azaltmak amacıyla var ettikleri bir savunma mekanizmasıdır. Uyuma geçemeyen bireyler, güvensizlik ve eksiklik duygularının çaresiz bir şekilde üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar (Burger, 2006).

Uyum problemi olmayan bireyler, Horney'e göre kendisinin açıkladığı üç davranış şeklinden birini var olan şartları değerlendirip kullanırlar: Birey gerekli durumlarda diğer bireylerin arzularını reddetmemeli, tek başına kalabilmeli ve savaşılabilmelidir. Bu davranış biçimleri birbirlerini tamamlayan uyumlu bir bütünü meydana getirir. Fakat nevrotik birey, bu eylemlerden devamlı olarak birini benimser ve yaşam tarzı haline getirir. Nevrotik davranışlar biçimlerine örnek olarak; Başka bireylerin otoritesi altında yaşayan, onlara taviz veren, onların desteğini bulmaya çalışan bireyler, bireyleri önyargılı bir şekilde düşman olarak gören veya hiçbir şeyi kabullenmeyen bireyler ve insanlara karşı devamlı mesafeli olan, ne onlardan bir beklenti içinde olan nede onların beklentilerine cevap veren bireyler gösterilebilir. (Geçtan, 2014). Ayrıca Horney göre, nevrotik davranış biçimleri belirli bir zaman ve

toplumda çoğunluğun onayladığı davranış biçimlerinden sapma gösteren davranışlar olarak belirlendiğinden, anormal davranış tanımları toplumdan topluma farklılık göstermektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2003).

2.2.4.1.7. Otto Rank

Rank göre uyum, oluşan farklı durumlara karşı devamlı bir şekilde hareket halinde olan dinamik dentedir. Bundan dolayı kalıplaşmış alışkanlıklar ve eylemlerle sağlıklı bir gelişim gerçekleşemez. Her farklı durum kişi için farklı bir uyum problemi yaratır. Mühim olan bireyin yaşadığı problemlerin üstesinden gelebilecek esneklikte olabilmesidir. Uyumlu davranışların en önemli unsurları dostluk, sevecenlik ve sevgi gibi duygusal deneyimlerdir (Geçtan, 2014).

Korku ve suçluluk hissetme nevrozun oluşmasının temel nedenidir. Bu duygular bireyin kontrolünden çıkıp kronik bir hal alırsa, bireye yön veren düşünce yapıları istenilen şekilde gelişmez. Bunun sonucu olarak duygusal tepkileri kontrol etmek zorlaşır, böylece birey nevroitik davranışlar sergiler (Altıntaş ve Gültekin, 2003).

Nevrotik bireylerin tepkileri ya siyah ya da beyazdır, tepkilerinin gri tonları yoktur. Devamlı olarak kendileriyle ilgili yıkıcı eleştirilerde bulunmaktadır. Kendilerini güçsüz, önemsiz ve küçük bulurlar. Önemsizliklerini ispatlamak adına çevrelerinde ve kendilerinde ipucu bulabilmek amacıyla alakasız yorumlar yapmaktadırlar. Önemsiz olduklarını görmemek amacıyla davranışlarını sergilemezler, fakat bu kez de kendilerini ifade edemediklerinden önemsizlik duygusu yaşamaktadırlar. Eylemlerinden ve bu eylemlerin yarattığı sonuçlardan devamlı kaygı yaşadıkları için diğer bireylerin kendileri hakkındaki yorumlarını aşırı önemsemektedirler. Nevrotik birey, eylemlerinden başkalarını sorumlu tutar, yaşadığı olaylarda etkisinin olmadığını ve bu olayları yönlendirmesinin mümkün olmadığını düşünmektedir. Sürekli olarak kızgınlık ve suçluluk duyguları yaşar. Sevgiyi fark etmeleri zordur, yaşadıkları olaylarda devamlı olarak haklı olduklarını düşünmektedirler. Hatalı yorumlamalarından kaynaklı olarak, davranışlarını yönetmekte devamlı olarak problem yaşamaktadırlar (Geçtan,2015).

2.2.4.2. Davranışçı Kuram

Davranışçı yaklaşıma göre, bir bilim olan psikolojinin gözlemlenebilecek davranışları incelemesi gerekmektedir (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Bundan

dolayı hem psikoanalitik hem de hümanistik yaklaşımlarda var olan kişi-içi yöntemlerden ayrı olarak, bireyin eylemlerinin gözlenebilir parçalara bölünmesine çok önem verilmektedir. Özgür irade ve akıl gibi kavramlar bu kuramda yer almaz (Nelson-Jones, 1982). Yani bireyler bireysel eğilimleri ve tercihlerinden kaynaklı olarak değil, o an veya geçmişte var olan koşullara göre, belli bir şekilde davranmaktadırlar (Burger, 2006).

Davranışçı yaklaşım, bireyin göstermiş olduğu davranışlarının sebebinin bireylerin öğrenme geçmişlerinde aramaktadır. Örneğin bir insan şiddet içerikli eylemlerde bulunuyorsa, bunun nedeni bireyin geçmiş yaşantılarında aranmalıdır. Bu birey farklı olaylarda saldırgan davranışlarından dolayı birtakım kazanımlar elde etmiş olduğundan saldırgan eylemleri pekiştirilmiştir. Aynı mantıkla hareketle denilebilir ki, kişi konuşkan bir yapıya sahipse bu özelliği pekiştirilmiştir veya sesiz kalmasına ceza verilmiştir. Bütün davranışlarda olduğu gibi anormal davranışlarda öğrenme ile oluşmuştur (Cüceloğlu, 2015). Anormal davranışların kaynağında çocuklukta edinilmiş hatalı öğrenmeler vardır (Geçtan,2015).

Davranışçı yaklaşım uyumu, kişinin çevresi ile başa çıkabilme becerisi şeklinde açıklamıştır (Avcı,2015). Davranışları uyumlu olan bireyin psikolojik sağlığı da yerindedir. Ayrıca uyumlu davranışlar bireyin yaşamına devam etmesini sağlar. Uyumlu davranışlarda olduğu gibi bireyin psikolojik olarak işlevsel olmamasına neden olan uyumsuz davranışlarda öğrenmeyle oluşur (Murdock, 2016). Çoğu uyum problemlerinin nedeni uyumsuz duygusal tepkilerdir (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Bu tepkiler her ne kadar önemsiz görülseler de bireyin yaşamını yaşanmaz hale getirebilirler. Örneğin asansöre binmekten korkan biri, yüksek katlara yürüyerek çıkmak zorunda kalabilir.

Davranışçı kuramı benimseyen uzmanlara göre, bireyin uyumsuz davranışlarını değiştirebilmek için koşullanmanın temel ilkelerini bilmek gerekir. Bir davranışı sergilemek bizim özgürce aldığımız bir karardan ziyade, toplumsal isteklere bir tepki olarak ortaya çıkar. Eğer kişi yanan bir evdeki kişileri kurtarmak için hareket ediyorsa, bu onun bir salak veya kahraman olmasından değil, benzer olaylar karşısında koşullanma ve pekiştirme geçmişinin olmasından kaynaklanır. Uyumlu davranışların ortaya çıkmamasının sebebi yeterli pekiştirmenin olmamasıdır. Örneğin diğer insanlarla iletişime girme denemeleri hiç pekiştirilmemiş bir kişi, diğer bireylerle iletişime

girmekten vazgeçecektir (Burger, 2006). Uyumsuzluk, sağlıklı davranışlar pekiştirilmezken, anormal eylemlerin pekiştirilmesinin sebep olduğu uygun olmayan koşullanmalardır (Alver,1998).

2.2.4.3. İnsancıl Yaklaşım

İnsancıl yaklaşım, bireylerin çocukluk yaşantıları ve var olan öğrenme deneyimlerinden etkilendiğini kabul etmekle beraber, psikolojik olarak sağlıklı olabilmek için bireylerin yaşamlarını şekillendirebildiklerini savunmuştur (Nelson-Jones, 1982). İnsancıl kuramı diğer kuramlardan farklılaştıran en önemli nokta, bireylerin davranışlarının sorumluluğunun büyük ölçüde bireye ait olmasıdır. Bazı zamanlarda birtakım durumlara otomatik tepkiler versek, bilinçdışı dürtüler davranışlarımızı etkilese de her zaman kaderimizi çizme ve davranışlarımıza yön verebilecek kudrete sahibiz. Bireyin yaşadığı problemler karşısında sorumluluk almaması insancıl kuram tarafından kabul edilmez bir durumdur (Burger, 2006).

Bireyin kendini olduğu gibi kabul etmemesi ve eylemlerinin sorumluluğunu almaması uyumsuz davranışların sebebidir. Bireyin kendini olduğu gibi kabul etmesi, var olan potansiyellerini kullanabilmesi, diğer insanlarla ilişki içinde olabilmesi, yaşamının anlamını kaybetmemesi sağlıklı uyum için gereklidir (Smith ve ark., 2016). Aşağıda insancıl kuramının en önemli temsilcileri olan Carl Rogers ve Abraham Maslow'un uyuma ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

2.2.4.3.1. Carl Rogers

Rogers'ın uyuma ilişkin görüşlerini tam olarak anlayabilmek için benlik kavramının ne olduğu bilmek gerekir. Köknel (2006)'ya göre, kişiliğin öznel kısmını ve temelini oluşturan benlik, bireyin kendisiyle ilgili görüşlerinin bütünü, kendini bilmesi ve değerlendirme şeklidir. Benlik, bireyin istekleri, hedefleri, değer yargıları, becerileri ve inançlarının toplamıdır.

Rogers benlik kavramının öznelliği üzerinde durmuştur. Bireyin benlik kavramı gerçek tecrübeleri ile tamamiyle farklı olabilir. Rogers bireyin benlik kavramı ve gerçekteki yaşantısı arasındaki farkı uyumsuzluk olarak tanımlamıştır. Bütün insanlar bir miktar uyumsuzluk yaşamaktadırlar. Mühim olan uyumsuzluğun ne boyutta olduğudur. Rogers'a göre uyumsuzluk büyük çapta ise bireyin psikolojik öznel iyi oluşu bu durumdan olumsuz etkilenecektir (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

Rogers'a göre, birey kendisinde var olduğunu düşündüğü özelliklere ters düşecek bir bilgi ile karşılaştığında kaygı duyar. Uyumlu bireyler böyle durumlarda bilgiyi kendilik kavramına uygun hale getirip kaygıyı yenmeye çalışır. Bireyin kendi sahip olduğu nitelikleri ile uyuşmadığını düşündüğü bilgi kendisini çok tehdit ederse bireyin kaygısını yenmesi zorlaşır. Kaygısını yenmeye çalışan birey, bilginin bilinçdışında kalması için çarpıtma ve inkâr savunma mekanizmalarını kullanır. Bu savunma mekanizmaları kısa bir süreliğine kaygıyı azaltmakla beraber, birey gittikçe yaşamından doyum alamaz hale gelir. Aşırı durumlarda kişi gerçekliğini kaybedip hayali yaşamaya başlar. Var olanla, bireyin kendilik kavramı arasında uçurum olduğunda savunma mekanizmaları da devre dışı kalır. Birey Rogers'ın düzensizlik olarak isimlendirdiği durumu yaşar (Burger, 2006). Böylece birey bozulmanın devamlı bir şekilde olması, psikotik bir çökme ihtimali ve kendisinin üstesinden gelebileceğinden daha fazla kabul etmediği deneyimleriyle karşı karşıya kalır (Nelson-Jones, 1982).

Rogers'e göre bütün insanların şefkat, diğer insanlar tarafından kabullenme ve sevgiye güçlü bir gereksinimi vardır. Bireyin yaşamın ilk yıllarında, ebeveynler bu ihtiyaçları giderir. Ancak bazı anne-babalar bu ihtiyaçları şartlı bir şekilde giderir. Yani, çocukları istedikleri gibi davrandıklarında ve isteklerini yerine getirdiklerinde sevgi gösterirler (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Hatta, bazı anne-babalar sevgilerini çocuğun eylemlerini kabul etmediklerinde geri çekerler. Çocuklar ancak ebeveynlerinin dediklerini yaptıklarında kabul görececeklerini öğrenirler. Böylece kendi hislerinden, arzularından vazgeçer, bir tek ebeveynlerinin kabul ettiği davranışlarını devam ettirirler. Koşulsuz kabullün olduğu bir ailede yetişen çocuklar ise, olumlu kabullün devam etmesi için hislerinden ve düşüncelerinden vazgeçmezler (Burger, 2006).

Koşulsuz sevgi ortamında yetişen bireylerin benlik anlayışları olumlu ve güçlüdür (Cüceloğlu, 2015). Rogers göre anne-babanın göstermiş olduğu koşulsuz sevgi bireyin uyumunu daha sağlıklı hale getirir. Koşullu sevgi ise uyuşmazlığı harekete geçirir. Başka bireylerden gelen sevginin şartlı olduğunu düşünerek büyüyen kişiler, sonraki zamanlarda, daha fazla birey tarafından onay almaya değer olduklarını hissedebilmek amacıyla, daha fazla yaşantı içine girmeye çalışırlar ve bu durumda da uyumları olumsuz etkilenebilmektedir (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Dahası, anne-babaların çocuğa gösterdikleri koşulsuz olumlu saygının düzeyi artarsa, bireyin

özdeğer için şartları azalır ve birey psikolojik olarak daha uyumlu olur (Nelson-Jones, 1982).

Özetleyecek olursak bireyin sağlıklı uyumu gerçekleştirebilmesi için, birey koşulsuz kabullün olduğu bir ortama sahip olmalı, benliği ile gerçek durumlar arasında aşırı fark olmamalı ve birey kendilik kavramına uyuşmayan bir bilgi ile karşı karşıya kaldığında bu bilgiyi kendilik kavramıyla bütünleştirebilmelidir.

Rogers, psikolojik açıdan sağlıklı bireyleri potansiyelini tam kullanan birey şeklinde tanımlamıştır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016). Rogers' a göre potansiyelini tam kullanan kişilerin bazı özellikleri şu şekildedir: (Burger, 2006)

- Farklı deneyimlere isteklidirler.
- Yaşamlarının her anını değerlendirirler.
- Amaçları hayatı teğet geçmek değil, hayatı tam manasıyla tecrübe etmektir.
- Bir şeyin doğru olduğuna inanırsalar, büyük ihtimalle onu yaparlar.
- Diğer insanların ihtiyaçlarını önemserler fakat sosyal çevrelerinin belirlemiş olduğu davranış kriterlerine ters düşecek davranışları yapmama konusunda aşırı kaygı duymazlar.
- Kendileriyle ilgili önemli kararlar verdiklerinde kendi ihtiyaçlarını, değerlerini ve ilgilerini göz önüne alırlar.
- Hem olumlu hem de olumsuz duyguları diğer bireylere göre daha yoğun ve derin bir biçimde yaşamaktadırlar.

2.2.4.3.2. Abraham Maslow

Freud'un insan tabiatıyla ilgili olumsuz düşüncelerinin aksine, Maslow daha mutlu ve iyimser bir tablo çizmiştir. Bilinçdışı dürtülerin olduğunu onaylamış fakat kişiliğin bilinçli bölümüyle ilgilenmiştir. Maslow' un amacı psikoloji biliminin kişiliğin hasta olmayan bölümüne, yani sağlıklı yönüne nasıl katkı vereceğini bulmak olmuştur. Maslow'a göre insanların yetersizlik ve büyüme olmak üzere iki temel güdüsü vardır: Susuzluk, açlık gibi güdüler yetersizlik güdülerini oluşturur. Büyüme gereksinimleri ise bireyin sevebilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi gibi güdülerden oluşur. Maslow bu iki temel güdüyü 5 ana bölüme ayırmıştır (Burger, 2006). Bunlar sırasıyla; fizyolojik, güvenlik, sevgi ve ait olma, saygı görme ve kendini gerçekleştirme gereksinimleridir

(Yazgan-İnanç, Bilgin, Kılıç-Atıcı,2010). Hiyerarşik bir şekilde giderilen bu ihtiyaçların son aşaması kendini gerçekleştirir. Ceyhan (1999) göre, bireyin sağlıklı uyuma geçebilmesi için gereksinimler hiyerarşinin ilk dört basamağındaki ihtiyaçları gidermesi gerekmektedir.

Maslow psikolojik açıdan oldukça sağlıklı olan bireyleri, bireysel gelişimlerini devamlı olarak sürdürdükleri için, kendini gerçekleştiren kişiler olarak adlandırmıştır (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Bu kişilerin özellikleri şunlardır:

- Hem kendini hem diğer insanları hem de tabiatı var olduğu gibi kabul etme.
- Otonom ve özerk hareket edebilme.
- Anlamlı ve yüzeysel olmayan ilişkiler içerisine girebilme
- His ve eylemlerinde doğal davranabilme.
- Kendi dışında var olan olay ve sorunlarla alakalı olma, sorunların çözümüne yönelik hareket edebilme. Ben merkezli olmama.
- Gerçekleri algılayıp muhasebe edebilme.
- Demokratik bir tutum içerisinde olabilme.
- Duygularına yoğunlaşabilme.
- Kendine has bir mizah anlayışının olması.
- Tek başına zaman geçirebilme, özel hayatını önemseme.
- Araç ve hedeflerin ayrımını yapabilme.
- Yaratıcılık yönünün olması.
- Nesne ve kişilerden doyum alabilme.
- Diğerler insanlara karşı anlayışlı olabilme.
- Topluma uyma adına isteklerinden vazgeçmeme ve topluma tamamıyla da aykırı davranmama (Smith ve ark., 2016).

Maslow'a göre psikolojik açıdan sağlıklı olan bireylerde olan bir diğer nitelik de zirve deneyimidir. Zirve deneyimi; bireyin tüm endişelerini unuttuğu ve yer ve zaman kavramının aşılıp evrenle bir bütün oluşturduğu, merak hissini ve gücü deneyimlediği andır. Bütün bireylerin zirve deneyimi birbirinden farklılaşmaktadır. Maslow bu yaşantıyı kişisel cennet olarak adlandırmıştır. Zirve yaşantıları gelişme tecrübeleridir. Zirve deneyimlerinden sonra bireyler daha samimi, hayatı takdir eden, problemlerinin can sıkıntısına dönüşmesine izin vermeyen bireyler olurlar (Burger, 2006).

Ayrıca Maslow birtakım eylemlerin gerçekleştirilmesinin kendini gerçekleştirmenin oluşmasını sağlayabileceğini söylemiştir. Bu davranışlar:

- Garantici olmak yerine yeni deneyimler yaşamaya çalışmak.
- Yaşantıları değerlendirirken, gelenekleri, gücü veya çoğunluğu referans almaktan çok, var olan hislerini dinlemek.
- Sorumluluk almak.
- Herhangi bir işle uğraşmaya karar verdiyse o konuyla alakalı çok çaba harcamak.
- İnsanların çoğuyla tutarlı olmayan düşünceleri sebebiyle değersizleşmeyi göze almak.
- Maske takmadan yaşamak.
- Hayatını aynen bir çocuk gibi yoğunlaşarak ve özümleyerek yaşamak (Smith ve ark., 2016).

2.2.4.4. Varoluşçu Yaklaşım

Birey kendinin, neler yaptığının ve kendisine ne olduğunun farkındadır. Bunun neticesinde hem kendisiyle ilgili hem de ortamıyla ilgili durumlar karşısında karar ve sorumluluk alma becerisi vardır. Gerçek anlamda tabiatta, bireye rehberlik edebilecek sadece bireyin kendisidir. Birey ancak sorumluluklarını alabildiği ölçüde özgürdür. Varoluş anksiyetesi bu sorumluluğun neticesinde ortaya çıkar (Geçtan, 2014). Bu kaygı normal kaygının yıkıcı olmayan biçimi olup, bireyi gelişimi için harekete geçirebilir. Birey zamanla, özgürlüğün daha fazla bilincinde olduğunda bu kaygıyı yaşamaktadır. Bu durumun neticesinde ya özgürlüğü reddeder veya kabul eder. Gerçekte, hayatlarımızı yeniden oluşturmakla alakalı bir tercihte bulunduğumuzda oluşan kaygı, bireysel değişikliği gerçekleştirmeyi başaracağımıza dair ipucu olabilir. Kaygının zor algılanan iletilerini okumayı öğrenirsek hayatlarımızın yönünü değiştirebilmek için gerekli cesarete sahip oluruz. Birey kendi farkına vardıkça özgürlüğünü gerçekleştirme imkânı bulur. Böylece sağlıklı gelişimin temeli atılır. Bireyin aşağıda var olan konularda bilinç düzeyini artırırorsa yaşam kapasitesi de artar. (Corey, 2005).

- Birey hayatta her yapmak istediği şeyi yapabilecek zamana sahip değil ve bütün insanlar ölümlüdür.
- Bireyin eyleme geçip geçmeyeceğine karar verme potansiyeli vardır, eylemsizlikte bir tercihtir.

- Birey insanlarla ilişki içinde olsa bile gerçekte yalnızdır.
- Yaptıklarımız kendi tercihimiz olduğundan kısmen de olsa kaderimizi kendimiz çizeriz.
- İzolasyon, boşluk, suçluluk hissi, yalnızlık yaşayabiliriz.
- Anlamın doğuştan gelen bir olgu olduğunu söyleyemeyiz, anlam çalışmalarımızın meyvesi ve bireysel hedeflerimizin keşfedilmesidir.
- Esasen özgürlüğümüzün farkındalığı olan varoluş kaygısı, hayatın temel parçasıdır, bize sunulan alternatiflerle alakalı bilinç düzeyimiz yükseldiği doğrultuda bu tercihlerimizin neticesiyle ilgili sorumluluk hissimiz de artar.

Bireyin sağlıklı uyuma geçebilmesi için, temel ihtiyaçlarının giderilmesi ve özgürlüğünün engellenmemesi gerekir. Tam tersi olarak bireyin uyumunu bozacak durumlar ise kendi eylemlerinin sorumluluğunu almamak ve kendi olmayı başaramamaktır. Ayrıca bireyin yaşamının anlamlı olması ruh sağlığı için bir ölçüttür. (Kılıççı, 2006).

Bireyler yaşamlarını anlamsız bulduklarında, yaşam için bir çaba içinde olmayı, hatta hayatın yaşamaya değer olup olmadığını muhasebe etmeye başlarlar. Ölümle yüzleşen birey, “Ölünce hatırlanacak mıyım? Madem ölüm var bir şeyle uğraşmak boşuna değil mi? Ölüm gelmeden yapmadığım bir şey kaldı mı?” benzer soruları birey kendine sorar (Corey, 2005). Psikolojik olarak sağlıklı birey ölümün kaçınılmaz bir son olduğu gerçeğiyle yüzleşir ve ölümün, varoluşun ayrılmaz bir parçası olduğunu reddetmeyerek daha anlamlı bir yaşam sürmektedir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya,2016).

2.2.4.5. Geştaltçı Yaklaşım

Sosyal çevresiyle uyumlu bir yaşam sürmek amacıyla bireyler içsel dünyalarında neler yaşadıklarının ve dış ortamlarının kendilerine etkilerinin bilincinde olmamayı öğrenmektedirler. Geştalt yaklaşımın temel kavramlarından olan farkında oluş; hayatımızın bütün yönlerini, hislerimizi, vücudumuzdaki duyumları, eylemleri, yüz kaslarını, duruş şeklini, kasların gerginliği, fikirlerimizi kapsadığı kadar, ortamımızda neler olduğunu ve çevremizle nasıl bir etkileşim içerisinde olduğumuzu da içermektedir (Cüceloğlu, 2015). Geştalt yaklaşıma göre bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişebilmeleri için farkındalık düzeylerinin artırılması gerekir. Daha ayrıntılı bir şekilde açıklamak gerekirse; onaylamadıkları ama kendilerine özgü bir parça olan hislerinin bilincinde

olmaları ve aslında kendilerine ait olduğunu sandıkları ancak diğer bireylerden ödünç alınan his ve değerlerini bilmeleri gerekir. Farkındalık düzeyi artınca bireyin yerinde sayan büyüme süreçleri tekrar canlanır (Kramer, Bernstein, Phares, 2014).

Bireyin tabiatında bütüne ve en iyiye ulaşmak vardır (Kunter-Balcı, 1995). Perls'e göre olgunlaşma veya büyümesi durmuş kişilik, anormal kişiliktir. Nevroz olgunlaşmanın yerinde sayması veya yavaşlamasıdır. Organizmanın denge durumunda oluşu ruhsal sağlığının esasını oluşturur. Normal bir organizma hayatına devam etme ve hayatını korumayı önemsemekte ve çevresiyle sağlıklı iletişim içinde olmayı başarıp, bu iletişimi devam ettirmeyi amaçlamaktadır. Ruh sağlığı, sahip olduğumuz bütün şeylerin dengeli biçimi ve uyumudur (Altıntaş ve Gültekin, 2003).

2.2.4.6. Bilişselci Yaklaşım

Bilişsel kuram, diğer kuramlar gibi bireyin tabiatıyla alakalı bir felsefe olmamakla beraber, bireylerin hem kendileri hem de diğer bireylerle ilgili bilgileri ne şekilde işlediklerini kapsayan deneysel bir kuramdır. Bu kurama göre bireylerin farklılıklarının nedeni, bilgiyi bilişsel olarak farklı işlemlerinden kaynaklanmaktadır (Smith ve ark., 2016). Bilişsel yaklaşım, zihinsel süreçlerin, zihinsel sağlığı nasıl etkilediği üzerinde durmaktadır. Tüm bilişselci kuramların üzerinde durduğu ortak nokta, bireylerin düşünme, duygu ve eylem süreçlerini nasıl işlediğidir. Bireyin yaşadığı negatif duyguların sebebi işlevsel olmayan negatif düşüncelerdir. Bu durumdan yola çıkarak bireylerin kaderlerini düşünceleri belirler diyebiliriz. Shakespear'ın Hamlet isimli yapıtındaki sözü bilişsel yaklaşımın özeti ve ana ögesidir. "İyi ve kötü bir şey yoktur bunları düşüncelerimiz oluşturur". Neticede bilişsel yaklaşımı benimsemiş uzmanlara göre bireyin düşünme biçimini değiştirmeden, his ve eylemlerini değiştiremeyiz (Akboy ve İkiz, 2007).

Bilişsel yaklaşımdaki temel nokta, bireyin düşüncelerindeki hataların psikolojik problemlere neden olmasıdır. Uyumlu veya uyumsuz davranışa var olan durum değil, bu durumlarla alakalı bilişsel yorumlamalar sebep olur. Bilişsel kuramı benimseyen uzmanlara göre, düşüncelerimizi düzenleyen şemalar vardır. Şema, bilgileri ne şekil yorumlayacağımız, algılayacağımız ve hatırlayacağımız konusuna etki eden düzenli bilgi sistemleridir. Şemalar eylemleri, bireyleri, olayları ve nesnelere temel olarak oluşmaktadır. Şemaların insana birçok faydasının olmasının yanı sıra, şemalar birçok problemin kaynağını da oluşturmaktadır. Örneğin belli sınıflardaki bireyler veya

nesnelere alakalı önyargılarla neden olmaktadır. Şemalar bireylerin hem kendileriyle hem de çevreleriyle ilişkilerini yorumlama şekillerine etki eden filtreler gibi işlev görürler. Sorun yaratan şemaların etkisinde olan bireyler genelde duyumsadıkları negatif duyguların bilincindedirler. Fakat hislerine neden olan şemaya dayanan düşüncelerin bilincinde olmayabilirler (Kramer ve ark., 2014). Bunun sebebi otomatik düşüncelerdir. Bu düşünceler herhangi bir olay yaşandığında birden ve bir çaba olmaksızın ortaya çıkarlar. Bireyler genel itibariyle bunlarla alakalı duyguların bilincindedir. Bireyin var olan problemleriyle alakalı olan bu düşünceler, mananın ve kapsamın ne olduğuyula ilişkili olarak birtakım duygularla bağlantılıdır. Genelde çok hızlı, geçici, gizli ve çok kısadırlar. Bireyler var olan bu otomatik düşüncelerini muhakeme etmeden ve üzerinde durmaksızın doğru olduğunu onaylarlar. Bireyin otomatik olan bu düşüncelerinin tespit edilmesi, muhakeme edilmesi ve bu düşüncelerle verimli bir biçimde yüzleşmesi, genelde hisleriyle alakalı pozitif bir değişme yaratacaktır (Beck, 2001).

Psikolojik problemlerle sembolleştirilen otomatik kendini yıkıcı bilişlerin sayısını belirlemek mümkün değildir. Ancak Tablo 1’de bunlardan en fazla görülenleri verilmiştir (Reinecke and Freeman; Akt., Kramer ve ark., 2014).

Tablo 1. Otomatik Kendini Yıkıcı Bilişlerin Listesi

Bilişsel Çarpıtmalar	Örnekler
İkili Düşünme	Diğer bireyler ya benden nefret ediyor veya beni seviyordur. Ya zavallı bir başarısız veya başarılı olacağım.
Kişileştirme	Çalışmanın başarıya ulaşmamasının sebebi benim hatamdı.
Aşırı Genelleme	Bütün insanlar benim ezik olduğumu düşünüyor.
Felaketleştirme	Eğer bu işe yaramadıysa, bir daha böyle bir iş yapamam. Kalbim hızla çarpıyor -kalp krizi geçiriyorum.
Seçici Soyutlama	Joe 4 gün oldu beni tenis oynamaya çağırmadı, artık benimle arkadaşlık yapmak istemiyor. Tüm derslerimden A aldım ama tarih dersinden C almam aptal olduğum anlamına geliyor
Gerçekçi Olmayan Beklentiler	Bütün insanlar beni sevmese mutlu olamam. Zayıflığımı göstermemeliyim ve mükemmel olmalıyım.
Benlikle İlgili Temel İnançlar	Kötü şeyler oldu çünkü ben güç ve sevilmeyen bir bireyim ve bu hep böyle devam edecek. Ben bir sahtekârım ve sonunda bunu ortaya çıkaracağım.

Aşağıda bilişsel kuram açısından uyum kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için bu yaklaşımın benimseyen kuramcılardan olan Kelly ve Ellis'in uyuma ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

2.2.4.6. 1. George Kelly

Kelly durumları anlamak ve değerlendirmek amacıyla kullandığımız zihinsel sistemlere kişisel yapılar adını vermiştir. Her bireyde bu yapılar farklı olup bütün bireyler bu yapıları zihinlerinde farklı biçimde düzenlemektedirler. Bu yapılar çift kutupludur. Yani, alakalı durumları bireyler, var olan yapılarına göre ya/ya da biçiminde sınıflandırmaktadırlar. Yeni tanıştığımız biri için ya cana yakındır veya soğuktur ya aptal ya da zekidir ya kadınsı ya da erkeksidir gibi kişisel yapıları kullanıp bu kişiyle ilgili zihnimize bir imge oluştururuz. Fakat bu durum dünyayı algılamamızda gri tonlarını hiç kullanmadığımız manasına gelmez. Başlangıçta siyah

beyaz yapılar kullanılsa da bu siyahlık ve beyazlığın ölçüsünü belirlemek amacıyla farklı çift yapılar kullanılmaktadır (Burger, 2006). Ayrıca aynı bireyle tanışan iki bireyin bu bireyle ilgili değerlendirmeleri benzer olmayabilir. Bunun sebebi iki bireyin farklı yapılar kullanmasıdır. Bu farklılıklar eylemlerde de farklılıklara neden olur, bir birey yeni tanıştığı kişiye pozitif tepki verirken bir diğeri o bireyi sıkıcı bulabilir. Eylemlerin farklı olması kişiliklerde farklılıklara neden olur (Smith ve ark., 2016).

Kelly göre bütün psikolojik problemlerin nedeni hatalı yapılandırmalar olup, psikolojik sorunlar geçmişte yaşanan travmatik olaylardan kaynaklanmaz. Psikolojik problemlerin asıl sebebi kaygıdır. Kişisel yapılarımız geleceği kestiremediğinde kaygı oluşur. Yani bireyin bireysel yapıları çerçevesinde var olan durumlara bir anlam veremediğinde birey kaygıya kapılır. Bireyin yapılandırma sistemleri kusursuz değildir. Yapılandırma sistemlerimiz bazı sebeplerden dolayı olaylara anlam vermede başarılı olamamaktadır. Sağlıklı bireyler, yetersiz ve eski kişisel yapılarının yerine devamlı olarak yeni yapılar oluştururlar. Ayrıca yapılandırma sistemlerinin başarısız olmasının sebebi genelde yaşantı eksikliğidir. Çoğu birey farklı bir iş tecrübesinde, farklı bir okula başladığında uyum problemleri yaşamaktadır. Bunun sebebi bu durumlarla ilgili kişisel yapılarımıza sahip olmamaktır (Burger, 2006).

2.2.4.6.2. Albert Ellis

Ellis'e göre kişiler hem verimli, üretme kapasitesine sahip olan mantıklı eylemlerde hem de verimsizliğe ve hayattan doyum almamaya neden olan mantık dışı eylemler de bulunma potansiyeline sahiptirler (Akboy ve İkiz, 2007). Bireyler, başka insanlarla ilişki kurma, hayattan zevk alma, sevme, güvenliğini sağlama, kendini gerçekleştirme, düşünüp ve düşündüklerini aktarmayla ilgili doğal bir eğilime sahiptirler. Ayrıca insanların, öz kıyım, ertelemeye, düşünmemeye, yanlışları devamlı tekrar etmeye, kendini suçlamaya, kusursuz olmaya, gelişme kapasitesini uygulamaya geçirme memeye, anlayışsız olmaya ve boş inançlara yatkınlıkları da vardır (Corey, 2005).

Ellis'e göre bireylerin hatalı mantık yürütme ve mantık dışı inançları depresyon, kaygı ve benzeri problemlerin nedenidir (Burger, 2006). Birey akıldışı inançlarını çocukluk yaşamında kendisi açısından önemli olan bireylerden öğrenmektedir. Ayrıca bireyin kendisi de hurafe ve akıldışı doğmalar oluşturur. Sonrada, birey kendine zarar veren bu inançlarını telkin ve tekrar etme süreçleriyle sanki bu inançlar faydalıymış gibi

davranarak güçlendirir. Sonuç olarak bireyde var olan işlevselliğini yitirmiş düşünceler, bireyin önceden kendine aşıladığı akıldışı düşüncelerin tekrarıdır (Corey, 2005). Ellis göre, bireylerin zihinsel, duygusal ve eylemsel bölümlerinden biri değiştiğinde, diğer bölümleri de aynı zamanda otomatikman değişecektir. Fakat Ellis'in esasen değiştirmeyi amaçladığı bölüm bilişsel boyuttur (Doğan, 1995).

Ellis' göre duygusal problemlere neden olan ve bireyin uyumunu bozan temel mantıkdışı inançlar şunlardır:

- Kişinin kendine saygı duyması için başarısız ve yetersiz olmaması gerekir.
- Birey bütün insanların sevgi ve takdirini almalıdır.
- Bazı insanlar iyi değildir, hatalıdır ve cezalarını çekmelidirler.
- Bütün yaşananların bireyin isteklerine uygun gerçekleşmemesi çok kötü bir durumdur.
- Bireyin yaşadığı mutsuzluğun sebebi dışsal faktörlerdir, bireyin mutsuzluğu üzerinde hiçbir etkisi yoktur.
- Birtakım sorumluklar ve zorluklarla baş etmeye çalışmak yerine onlardan kaçmak daha basittir.
- Bugün yaşadıklarımız bireyin geçmişinin ürünüdür.
- Bütün problemlerin eksiksiz ve doğru bir çözüm yöntemi vardır
- Birey başka bireylerin problemleri ve sıkıntılarıyla alakalı üzüntü içinde olmalıdır.
- Birey yaşamında her zaman birilerine bağımlı yaşamalı, itimat edeceği, danışacağı kendisinden daha kuvvetli biri olmalıdır.
- Birey korkutucu ve tehlikeli durumlardan dolayı kaygı yaşamakta olup, bu durumların ortaya çıkmasını engellemek amacıyla sürekli olarak tetikte olmalıdır (Patterson, 1996; Akt., Doğan, 1995, Altıntaş ve Gültekin, 2003).

Psikolojik yaklaşımların uyum kavramın ilişkin görüşleri Tablo 2'de özetlenmiştir (Murdock, 2016).

Tablo 2. Psikolojik Sağlık Hakkındaki Görüşler

Psikanaliz	Bastırılmış, düşük düzey itilimler; sağlıklı savunmalar, olgunlaşmış ego.
Neoanalitik Yaklaşımlar	Tutarlı kendilik hissi; egonun adaptasyon sağlaması
Birey Merkezli Terapi	Benlik ve yaşantı arasında tutarlılık; kendini kabul; yaşantıları otantik olarak kabul etme.
Geştalt Terapi	İhtiyaçların doyurulması; yaşantının farkında olma; otantiklik
Davranış Terapisi	Uyumlu davranış
ADDT	Çoğunlukla akılcı inançlar; akılcı bir yaşam felsefesi.
Bilişsel Terapi	Uyum sağlayıcı davranışlara yol açan uyum sağlayıcı inançlar.
Gerçeklik Terapisi	Temel ihtiyaçların görece doyurulması; sağlıklı ilişkiler
Fenimist Terapi	Yaşantı üzerinde sosyal etkilerin farkında olma; sosyal sınırlamaların zorlaştırmasına rağmen yaşam amaçlarını oluşturma ve buna alışma.
Aile Sistemleri Terapisi	Sağlıklı aile yapısı ve iletişim örüntüleri.
Çözüm Odaklı Terapi	Bir şikâyetin kalmaması.
Anlatımsal Terapi	Beklendik/ istenen sonuçlar; yeni, doyurucu bir öykü.

2.2.5. Uyuma Etki Eden Faktörler

İkiz (2017)'e göre kişinin sosyal çevresine ve var olan durumuna uyumunu etkileyen pek çok etmen bulunmaktadır. Bu faktörlerden ailenin yapısı, arkadaş ortamı, akademik ortamı, teknolojik her türlü araç ve gereç ve hedonik adaptasyon kişinin uyumuna etki eden temel etmenlerdir.

2.2.5.1. Aile

Bireyin uyumunun temelini atıldığı ailenin (Yavuzer, 2003), kendine özgü bir kişiliği vardır. Bundan dolayı aile, bireyin ruh sağlığına hem olumsuz hem de olumlu etki eden en önemli bir faktördür (Yörükoğlu, 2000). Kişi sayısına, parçalanmış olmasına, aile içi ilişkilerin kalitesine, kişilerin rollerine göre farklı yapılara sahip olan aileler gencin uyumuna ve gelişimine büyük oranda etki etmektedir (MEB, 2011). Yine Geldard ve Geldard (2013) göre aile, var olan ortamı içerisinde gencin uyumunu bozabilecek birçok faktörü barındırır. Bu faktörler şunlardır:

- Boşanma ve ayrılma
- Ailenin işlev görme şekli
- Ebeveynlik tarzı
- Ebeveynlerin ilişkisi
- Aile içi şiddet
- Alkolik bir anne babaya sahip olmak
- Üvey aile konuları
- Kültürel mevzular

Gencin bu faktörler üzerinde hiçbir denetimi yoktur. Ancak aile ortamının, gencin erişkinlik dönemine sağlıklı bir şekilde girebilme kapasitesi üzerinde etkisi olmakla beraber, neticede bu başarının düzeyini belirleyen kişinin ortama verdiği bireysel tepkilerdir. Kişiler arası ilişkilerin nitelikli olmadığı, birbirlerinin davranışlarına karşı esnek olmayan, problemlerini çözüme kavuşturamayan, uyumsuzluğun olduğu ve birlikteliğin olmadığı ailelerde, ergenin bir diğer döneme geçişini ve uyum içinde olmasını zorlaştıran stres ve kaygı kaynakları, gencin uyumunu zorlaştıracaktır (Geldard ve Geldard, 2013).

2.2.5.2. Arkadaş Çevresi

Bireyin yaşamının anlamlı hale gelmesini sağlayan en önemli kavramlardan biride arkadaşlık ilişkileridir. Arkadaşlık yaşamının bütün evrelerinde önemi kabul görmüş bir sosyal gereksinim olmasının yanında, en fazla önemli olduğu dönem gençlik yıllarıdır (MEB, 2011). Bireyin arkadaş çevresi sosyalleşmesine yardımcı olurken, bireyin eşitliğe dayalı sosyal ilişkiler içinde olmasına, cesaret ve bağlılık benzeri duygularının gelişmesine, toplumda tartışılması uygun olmayan mevzuları özgür bir

şekilde konuşabilmesine, ekip ruhunun öğrenip geliştirmesine, kendisine özgüven duymasına katkı sağlayacak oyun vb. etkinliklere katılmasında bireye destek olacaktır (MEB, 2011). Ruh sağlığının önemli göstergelerinden olan arkadaşlık ilişkileri içerisinde olabilme (Yörükoğlu, 2000), sağlıklı bir şekilde yaşandığında bireyin uyum düzeyine olumlu bir şekilde etki ederken, olumsuz bir şekilde yaşandığında ise bireyin uyum düzeyine olumsuz etki etmektedir.

2.2.5.3. Eğitim Ortamı

Liseden yükseköğretime geçiş, daha geniş, daha az bireysel bir okul ortamına geçişi, coğrafik bölge olarak birbirinden farklı bölgelerden gelen ve ayrıca etnik kökeni farklı olan akranlarla kaynaşmayı, başarı ve başarıya daha fazla güdülenmeyi ve başarı ve başarımın daha çok değerlendirilmesindeki artışı içermektedir (Santrock,2014). Gençler üniversite ve okul çevresinin oluşturduğu baskılar karşısında stres yaşamaktadırlar. Akademik yaşamlarındaki risk ve başarısızlık birtakım psikolojik stres kaynakları yaratabilir. Anne ve babayla anlaşmazlık durumunda bu stres kaynakları daha ağır şekilde yaşanabilir. Neticede bireyin akademik olarak başarısız olması, anne ve babayla eğitim planları ve akademik başarı ile ilgili anlaşmazlık yaşandığında daha kötü sonuçlanabilmektedir (Hurrelman, Enel ve Wideman,1992). Üniversite veya okulda öğrenim gören gençlerin endişeleri bundan ibaret değildir. Gençlerin eğitim ortamlarında güç ve otoritesi, eğitimlerinden sorumlu olan öğretim üyeleri ya da öğretmenlere nazaran oldukça azdır. Otorite ve güç konuları öğrenciler açısından oldukça mühim olabilmektedir. Eğer erişkinler gibi öğrendikleri şeylerle ilgili inisiyatif alırlarsa ne yapacakları, nasıl yapacakları ile ilgili belli düzeyde yönetimin kendilerinde olması gerekmektedir. Bu sebeple, akademik ortamlar özgüveni olmayan öğrencilere stres kaynağı olabilir (Geldard ve Geldard, 2013).

2.2.5.4. İş Ortamı

Çoğu genç akademik yaşamına devam ederken yarı zamanlı işlerde çalışmaktadır. Bazen tam zamanlı işlerde çalışabilmek için eğitim hayatlarına ara vermekte ya da eğitim hayatlarını tamamen sonlandırmaktadırlar. Çalışma yaşamında gençler erişkinler gibi davranmak zorundadırlar. Birtakım istekleri ve normları olan iş ortamında yaşlılarıyla, erişkinlerle ve yönetim mertebesinde olan bireylerle ilişkilerini düzenlemek zorundadırlar. Net bir şekilde söylemek gerekirse bu durum hem bireysel gelişim ve erişkinliğe sağlıklı bir şekilde geçmek için olanaklar sunarken hem de birey

açısından stres kaynağı olup bireyin güçlükler yaşamasına neden olabilmektedir (Geldard ve Geldard, 2013).

2.2.5.5. Kitle İletişim Araçları

Çağımız gençlerinin çoğu, anne ve babalarıyla ve okul ortamında geçirdiği zamandan daha fazla bir zaman televizyon ve bilgisayar karşısında geçirmektedir (Santrock,2014). Var olan sorunlarını çözüme kavuşturacak yetenek ve özellikleri olmayan üniversite gençliği, sorunlarıyla yüzleşmek yerine sorunlardan kaçmak için farklı yollara başvurabilmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte insan yaşamının bir parçası olan internet, üniversite yaşamına adaptasyon sağlamayan öğrencilerin, sorunlarından kaçmak ve daha keyifli bir ortam oluşturmak için geçici olarak kaçtıkları bir ortam olarak düşünülebilmektedir Üniversite öğrencilerinin sağlıklı olmayan internet kullanımıyla psikolojik problemleri arasında doğrusal bir ilişki vardır (İkiz, Asıcı, Savcı ve Yörük, 2015). Sonuç olarak her teknolojik araçta var olan olumlu olumsuz kullanım durumu internet içinde geçerli olup yanlış kullanımı, üniversite öğrencilerinde bir takım problemleri davranışlara neden olacaktır (Ceyhan,2011).

2.2.2.6. Değişen İlişkiler

Ergenler, ilişkilerinde yaşanan değişimler yüzünden devamlı bir şekilde stres yaratan durumlar içerisinde olurlar. Bunun yanında gençler, tecrübe edinme ve keşfetme dönemi içerisinde olduklarından cinselliği merkeze aldıkları kısa süreli ve tutarlı olmayan ilişkiler içerisinde olabilirler. Neticede bağlandıkları birey tarafından istenmediklerinde kendilerine olan saygıları azalır, sonradan kendisini reddeden kişiye karşı hisleri farklılaşıp başka birinden hoşlanmaya başladıklarında yaşadıkları duygu değişimiyle ilgili kafa karışıklığı içerisinde olurlar (Geldard ve Geldard, 2013). Gençler içerisinde buldukları dönem itibariyle ilişkilerini sağlıklı bir zemine oturtacak bilgi ve deneyime sahip değildirler. Bundan dolayı ilişkilerinin zaman zaman kendileri açısından uyumsuzluk yaratması kaçınılmazdır. Bireyin süreç içerisinde yaşadığı bu uyumsuzluklar ona zengin bir yaşantı kaynağı olup erişkinlik döneminde ilişkilerinin sağlıklı bir zemine oturmasını sağlayabilir.

2.2.2.7. Sosyoekonomik Durum

Gençlik döneminde kendini yaşlılarına kabul ettirmek ve sosyal yaşamda kendine yer bulmak isteyen genç, aşağılık duygularını en yoğun şekilde yaşamaktadır

(iyi giyinmek ve güzel bir eve sahip olmak vb.) (Yavuzer, 2013). Çağımızda kitle iletişim araçlarının sebep olduğu sosyoekonomik gereksinimler bireylerin aşırı stres yaşamasına neden olmaktadır. Örneğin yazılı ve görsel medya, devamlı bir biçimde yüksek gelire sahip örnekleri gençlere model olarak sunmaktadır. Fakat birçok bireyin iş bulmasının nerdeyse imkânsız olduğu bir ortamda bu durum gençler açısından problemlere neden olmaktadır (Geldard ve Geldard, 2013). Gençler yaşadıkları bu problemlerin üstesinden gelemeyince, zaten zorlu bir dönem olan gençlik dönemi daha da zorlu hale gelmektedir. Bu durumda gençlerin uyum düzeylerine olumsuz etki etmektedir.

2.2.2.8. Hedonik Adaptasyon

Bireylerin tecrübeleriyle alakalı hoşnutluk ya da hoşnutsuzluklarını muhasebe ettiği, nötr noktaları veya kıyaslama yaptıkları esas noktaların farklılık gösterebileceği ileri sürülmüştür (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016). Birey değişen şartlara kendini uyum içine almaya çalışır, geçmiş yaşantısı kadar yaşamından zevk almaya bile mutsuz değildir. Sonuç olarak kişilerin yaşamdan zevk alma ayar noktaları farklılık gösterebilir ve artabilir, bu durumda bireyin ruhsal sağlığını etkilemektedir. Hedonik uyumun olumsuz yönü, bireylerin yaşamdan zevk almak için çaba harcamalarının gereksiz olduğunu düşünceleridir (Lucas, 2007).

2.3. Üniversite Öğrencilerinin Uyumunu Bozan Psikolojik Belirtiler

Üniversite öğrencilerinin, içerisinde oldukları gelişimsel dönemin bütün evrelerinde birtakım karmaşaların üstesinden gelip bu karmaşaları dengeleyebilmesi yoğun bedensel ve psikolojik bir çaba içerisinde olmayı gerektirir. Bu çabayı verirken kimi zaman kaygı, yalnızlık, yaşamdan doyum alamama, yorgunluk, kızgınlık, tükenmişlik, ikilemler ve adaptasyon güçlüğü yaşamaları zorlu olsa da bu durum normaldir. Ancak üniversite öğrencilerinin, bedensel görünüşlerinde, normal eylem ve hislerinde, toplumsal ilişkilerinde, akademik başarılarında ve öz bakımlarında birden ortaya çıkan ve belirgin olan farklılaşmalar patolojik düzeyde problemlerin ipucu olabilir. (Akırmak ve Dündar, 2015). Gençler baskı oluşturan durumların üstesinden sağlıklı bir biçimde gelemiyorsa klinik düzeyde psikolojik problemlerin oluşması muhtemeldir (Geldard ve Geldard, 2013). Aşağıda üniversite öğrencilerinin, normal olan gelişimsel sancılarla baş edemediklerinde uyum düzeylerine olumsuz etki edecek psikolojik problemlere yer verilmiştir.

2.3.1. Depresyon

Normalde bütün yaş dilimlerinde görülen depresyon, özellikle gençlik evresindeki ve yetişkinliğin başlarındaki kişiler açısından mühim bir psikolojik sorun olup (Yıldız, 2017), gençlerin gelişimsel güçlüklerinin üstesinden gelmesini engelleyen bir durumdur (Kaya, Genç, Kaya, Pehlivan, 2007). İçsel dünyasına yoğunlaşan gençlerin, ara sıra olumsuz bir ruh durumu içinde olmaları, bazı konulara ilişkin abartılı yoğunlaşmaları ya da hiç takmamaları, yeme ve uyku düzeninin farklılaşması gibi depresyon belirtileri göstermeleri anormal bir durum değildir. Ancak bu depresyon durumu bireyin his, biliş ve eylemlerine olumsuz etki ederek; ilişkilerine, bedensel sağlığına, iş yaşamına ve sosyal yeteneklerine zarar verecek düzeye gelirse depresyonun patolojik bir hal aldığı söylenebilir. Böyle durumlarda gencin intihar ve kendine zarar verebilme düşünceleri değerlendirilmeli ve uzman yardımı verilmelidir (Akırmak ve Dünder, 2015). Ulaş, Tatlıbadem, Nazik, Sönmez ve Uncu (2015) yapmış oldukları bir araştırmada üniversite öğrencilerinin %38,3'ünde depresyon belirtileri tespit edilmiştir.

2.3.2. Kaygı

Üniversite öğrencileri akademik yaşamları süresince mezun olabilmek, mesleki planlamalar, sunum ve sınav vb. mesleki kaygılar yaşamaktadırlar. Sorumluluklar üstlenebilme, adaptasyona geçebilme, sağlıklı ilişkiler içerisinde olabilmek, ilişkilerde onay alma ve takdir edilme, farklı roller alabilmek ve arkadaşlık kurabilmek vb. sosyal kaygılar içerisinde olabilmektedirler. Ayrıca üniversite öğrencileri, hayatının anlamı, yaşamın sonlanması ve kimlikleri ile alakalı sorgulamaların neden olduğu varoluşsal kaygılar da yaşamaktadırlar. Yaşadıkları bu kaygılar artar ve uzun bir zaman devam ederse, öğrenciler kişisel, toplumsal ve eğitim yaşamlarıyla ilgili birtakım olumsuzluklar yaşayabilmektedirler (Akırmak ve Dünder, 2015).

2.3.3. İntihar

İntihar teşebbüsünde bulunan bir üniversite öğrencisi olunca çevresindekilerinin ilk düşündüğü şey akademik başarısızlıktır. İntihar girişimde bulunmadan önce gencin ders başarısı düşmüş olsa bile, intihar girişiminde bulunmasının asıl nedeni içsel dünyasına yoğunlaşma, özsaygını kaybetme, depresyon ve ebeveynlerinin beklentilerine cevap verememektir. Genelde intiharın ortaya çıkmasının sebebi olarak ebeveynlerden birinin vefatı, boşanması veya ayrılması ve romantik bir ilişkinin bitmesi gösterilebilir. Çoğu üniversitede problemlili öğrencilere psikolojik destek verecek imkânlar olsa da

intihar eğilimi olan üniversite öğrencilerinin çok az bir kısmı uzman desteği alır. Bundan dolayı intihar eğilimleri olan bireylerin, sosyal çevresindeki kişilerin intihara ipucu olan uyarılarına algılayabilip destek arayışına girmesi kritik bir öneme sahiptir (Butcher ve ark., 2013).

2.3.4. Madde Kullanımı

Üniversite döneminde madde kullanımı çok sık görülen bir sorundur (Asıcı, 2017). Her yaş grubunda madde kullanımıyla ilgili riskler olsa da gençlik döneminde bu riskin daha fazla olması, Gelgard ve Gelgard (2013) göre, sınamak, araştırmak, bulmak gencin gelişiminin tamamlanması için sahip olduğu özelliklerdir. Ergenler meraklı olup, bireysel kararlarını vermede gittikçe bağımsız olduklarından dolayı yaşam alanları ile ilgili daha çok bilgiye sahip olmak isterler. Bundan dolayı da bağımlılık yapıcı maddeleri kullanmayı denemek düşünceleri olabilir. Ayrıca bu maddeleri kullanmaları, sosyal çevresi ve maddeye ulaşılabilme gibi birçok faktörle ilişkilidir. Yalçın, Eşsizoglu, Akkoç, Yaşan ve Gürgeç (2009) göre, öğrenciliği boyunca bir işte çalışmaya başlamak gençlerin maddeyi temin etmesini kolaylaştıracağından bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

2.3.5. Yeme ve Beden Algı Bozukları

Her yaşta görülmesi muhtemel olan yeme bozukları (Butcher ve ark., 2013), açısından üniversite öğrencileri hem içerisinde buldukları gelişimsel dönem hem de yaşadıkları maddi ve psikososyal güçlüklerden dolayı risk grubundadırlar (Ünalın, Öztop, Elmalı, Öztürk, Konak, Pırlak ve Güneş, 2009). Toplumsal beğeni ve onay gençlik döneminden erişkinlik dönemine geçiş yıllarında çok önemli bir hal almaktadır. Bu yaş evrelerindeki bireylerin, onay/beğenilme gereksinimlerini gidermek amacıyla ideal beden ölçülerine ulaşmaları çok mühim bir ölçüt haline gelir. Sosyal çevre tarafından ideal görülen beden ölçülerine ulaşp ulaşmadıklarıyla ilgili zamanlarının çoğunu harcayabilirler. Toplumsal yaşamda tecrübe edilen düş kırıklığı ve ilişkilerinde yaşadığı problemlerin nedeni olarak bedensel algılamalar görebilir. Bunun neticesinde düş kırıklıklarını gidermek ve istediği beğeniye elde etmek amacıyla bedenini üzerinde kontrolü sağlamaya yönelik uğraşlar artabilir (Akırmak ve Dündar, 2015).

2.3.6. İnternet Bağımlılığı

Gençlik döneminde, internet ortamlarında oynanan oyunlar, psikolojik çatışmalarının çözümlenmesi ve zor duyguların açığa çıkarılabilmesi açısından faydalı olabilir. Fakat psikolojik problemlerin çözümü, sadece bilgisayar ve internet aracılığıyla gerçekleştirilirse bu durum gündelik yaşamda birtakım problemleri de beraberinde getirmektedir (Akırmak ve Dündar, 2015). Nitekim internet ortamı, üniversite yaşamına adaptasyon sağlamayan öğrencilerin, sorunlarından kaçmak ve daha keyifli bir ortam oluşturmak için geçici olarak kaçtıkları bir ortam olarak düşünülebilmektedir (İkiz, Asıcı, Savcı ve Yörük, 2015).

2.4. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde uyum kavramıyla ilgili ülkemizde yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Uyum Kavramıyla İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Aktaş (1997), gerçekleştirdiği çalışmada, üniversite 1.sınıfta okuyan öğrencilerin uyum düzeylerinin, 4. sınıfa geldiklerinde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Bu amaçla 331 öğrenciyle çalışmanın ilk bölümü bitirilmiş olup ikinci bölümde bu öğrencilerden 118'ne ulaşılabilmektedir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin 4.sınıftaki hem kişisel hem sosyal hem de genel uyum düzeyleri, 1.sınıfa göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Ayrıca, cinsiyet değişkeninin uyum düzeyine anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Aladağ-Bayrak (2012), Trakya Üniversitesi meslek yüksekokulunda öğrenimlerine devam eden, 220 erkek ve 240 kız öğrenci olmak üzere toplamda 460 öğrenciyle gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin üniversite yaşamına uyumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmadan elde sonuçlar şu şekildedir: Öğrencilerin sosyal uyumları üzerinde anne ve baba eğitim düzeyi ve cinsiyet faktörünün anlamlı bir etkisi yoktur. Ailenin sosyoekonomik düzeyi ve meslek yüksek okulunun türünün sosyal uyum üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur.

Alver (1998), Atatürk Üniversitesi eğitim fakültesinde okuyan 200 öğrenciyle gerçekleştirdiği çalışmada, empatik beceri ile uyum düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, empatik düzeyle genel, kişisel ve sosyal

uyum arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ayrıca cinsiyet ve bölüm değişkeninin genel uyum düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Aras (2015), 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Iğdır Üniversitesinde okuyan 832 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin sosyal ve kişisel uyum düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Cinsiyetin öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Genel ve kişisel uyum düzeyi açısından ise, erkeklerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi; bölüm, yerleşim yeri, sınıf, ebeveyn tutumu, sosyoekonomik düzey değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Genel ve kişisel uyum düzeyinin, sosyoekonomik durum, sınıf, okul türü, ebeveyn tutumu değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur.

Aslan ve Güven (2010), tarafından yapılan çalışmaya, Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversite'nin çeşitli fakültelerinde eğitimlerine devam eden 1. ve 4. sınıflara giden toplam 642 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, ergenliğin son evresinde olan bireyin ebeveynine güvenli bağlanması ve kişisel uyum düzeyleri arasındaki ilişkide, ayrışma kişileşmenin kültürümüzde etkisinin olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Elde sonuçlara göre, ebeveynlere bağlanma ile kişisel uyum arasındaki ilişkide, kişileşmenin aracılığı bulunmuştur.

Aydın (2012), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, sosyal uyum, boş zamanlarını değerlendirme ve iletişim becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklemi 407 kişinin oluşturduğu çalışmanın sonuçları şu şekildedir: Sosyal uyum düzeyi ile boş zamanlarını değerlendirme ve iletişim becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynin eğitim düzeyi açısından sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yaş ve cinsiyet değişkeninin sosyal uyum düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi yokken, sınıf ve bölüm değişkenine göre, sosyal uyum düzeyi anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ayrıca, sosyal uyum düzeyi, sosyoekonomik düzeyi çok iyi olanların lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Bülbül ve Acar-Güvendir (2014), gerçekleştirdikleri araştırmada üniversite birinci sınıfa giden öğrencilerinin yükseköğrenim yaşamına uyumlarını incelemiştir. 849 öğrencinin katıldığı çalışmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir: Üniversiteye yerleşmeyi yaş açısından ileri bir tarihe alan, üniversiteye yerleşmeden önce kaliteli bir eğitim aldığını düşünmeyen, üniversite okumaktan zevk almayan, ailenin tek çocuğu

olan ve ailesinin bulunduğu şehirde okul okumayan öğrencilerin, üniversite yaşamına uyumları düşük bulunmuştur.

Dündar (2009), üniversite eğitimlerine devam eden 310 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, problem çözme yeteneğinin sınıf, cinsiyet ve kişisel uyum düzeyleri açısından değişip değişmediği araştırmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, problem çözme becerileri ile kişisel uyum arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri düşük olan öğrencilerin problem çözme becerileri de düşüktür.

Herken, Bodur ve Kara (2000), örneklemini üniversite öğrencilerinin oluşturduğu çalışmada, öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla Hacettepe Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Çalışmada, psikiyatrik belirtiler, madde kullanımı ve kişilik özellikleri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın bulguları şu şekildedir: Sigara kullanan kız öğrencilerin bireyler arası duyarlılıklarının bozuk ve sosyal ilişkilerinin iyi olduğu tespit edilmiştir. Psikotik belirtiler, nevroitik eğilimler ve sosyal ilişkiler ile paranoid belirtiler arasında ilişki saptanmıştır.

İlhan (2015), gerçekleştirdiği çalışmada, üniversite öğrencilerinin sosyal uyum, dikkat eksikliği hiperaktivite ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini 25 erkek ve 25 kız olmak üzere toplam 50 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, kız ve erkek öğrencilerin yaş ve cinsiyet değişkenine göre, genel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kazaz (2015), tarafından gerçekleştirilen örneklemini Balkan ülkelerinden gelip ülkemizde üniversite eğitimi alan 440 öğrencinin oluşturduğu çalışmada, öğrencilerin yaşadıkları dil problemi ve ekonomik sorunların kişisel uyuma etkisi araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, dil sorunu ve ekonomik problem değişkenleri kişisel uyum düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır.

Metin (2016), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, akademik başarı, sosyal uyum ve rekreatif etkinliklere katılım düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini 561 öğrencinin oluşturduğu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, rekreatif etkinliklere katılma düzeyi ile sosyal uyum arasında pozitif

yönlü anlamı bir ilişki saptanmıştır. Sosyal uyum düzeyi ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Özkan ve Yılmaz (2010), tarafından yapılan araştırmada meslek ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinin yükseköğretim yaşamına kişisel uyum durumları araştırılmıştır. Çalışmanın örneklemini 1.sınıftan 208 ve 2. sınıftan 213 öğrenci olmak üzere toplam 421 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin %19'unun yükseköğrenim hayatına adaptasyon sağlamada güçlük çektiği bulunmuştur. Öğrencilerin yükseköğrenime uyumları karşı cinsle ilişkilerinde problem yaşama, kültürel ve sosyal faaliyetlerde bulunmadaki güçlükler, ebeveynlerin eğitim durumu, okuduğu bölümü seçme sebebi, yükseköğrenim hayatını sevme durumu ve kendini yalnız hissetme durumuna göre anlamlı fark göstermiştir.

Sabır-Erbiçer (2017), üniversite öğrencilerin siber mağduriyet ve zorbalık düzeylerini çeşitli değişkenler ve sosyal uyum düzeyine göre incelenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini, Yıldız Teknik Üniversitesinde 2015-2016 eğitim-öğretim senesinde eğitimlerine devam eden 476 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada elde edilen sonuca göre, üniversite öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık düzeyleri arasında, sosyal uyum düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tuncel (2005), 2003-2004 eğitim-öğretim senesinde Gazi, Kırşehir ve Kastamonu üniversitelerinin Eğitim Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda ilk ve son sınıfa giden toplam 561 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin sosyal ve kişisel uyum düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir: Genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyi BESYO'da okuyan öğrencilerin lehine olmak üzere anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Genel ve kişisel uyum düzeyi açısından, erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Sınıf değişkeni açısından, 4.sınıfların lehine genel, sosyal ve kişisel uyum düzeyi anlamlı olarak farklı bulunmuştur. Ayrıca ailenin sosyoekonomik durumu, ebeveynin eğitim düzeyi, yerleşim yeri açısından genel uyum düzeyleri arasında fark bulunmamıştır.

2.5. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde uyum kavramıyla ilgili ülkemiz dışındaki ülkelerde yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Uyum Kavramıyla İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Claes (1992) “ Ergenlik boyunca akran ilişkileri ve kişisel uyum” adlı çalışmada yaşları 12 ile 18 arasında değişen 349 ergenin arkadaşlık ilişkileri ve kişisel uyumları incelenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; kişisel uyum ile arkadaş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Arkadaşlıkta bağlanma kalitesi ve çatışma deneyimlerinin olmaması değişkenleri, kişisel uyum düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır. Arkadaşlarına kişisel problemlerini ve kaygılarını anlatmanın uyumlu davranış açısından fayda sağlayacağı ispatlanmıştır. Arkadaşlarla yaşanan iletişim sorunları ve çatışmalar, arkadaşlarına yabancılaşma hissi uyumsuz davranışların bazı türleriyle ilişkilidir.

Duong (2011) tarafından yapılan çalışmada, erken ergenlikte akademik başarı ve sosyal uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Örneklem, yaş ortalaması 12.7 olan 730 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Sosyal uyumun bileşenlerinden olan sosyal kabul ile akademik başarı arasında ($r=0.17$, $p<0.001$), sosyal red ile akademik başarı arasında ($r=0.26$, $p<0.001$), arkadaş sayısı ile akademik başarı arasında ($r=0.25$, $p<0.001$) anlamlı bir ilişki tespit edilmişken, popülerlik ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Fernández-Berrocal, Ruiz-Aranda, Salguero, Palomera, Extremera (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaşları, 12 ile 17 arasında değişen 1684 ergenin, kişisel ve akademik uyumlarının duygusal zekâları ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları şu şekildedir: Duygusal zeka ile kişisel uyum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.32$). Kişisel uyum düzeyi ile duygusal zeka puanlarının alt ölçeklerinden olan; duyguları algılama ($r=0.32$), duyguları kullanma ($r=0.25$), duyguları anlama ($r=0.27$), duyguları yönetme ($r=0.23$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca akademik uyumsuzluk ile duygusal zeka arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.32$).

Ghartapped, Talepasand, Manshaee, Abolfathi, Solhi ve Gharatappeh (2013) tarafından rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 106 lise öğrencisinin üzerinde yapılan

çalışmada, kontrol odağı, cinsiyet, kişisel ve sosyal uyum düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar şu şekildedir: Cinsiyet değişkeni açısından kişisel uyum düzeyi anlamlı olarak farklılaşmazken, sosyal uyum düzeyi açısından erkeklerin lehine olmak üzere anlamlı fark bulunmuştur ($p<.03$). Cinsiyet ve kontrol odağı düzeyinin kişisel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi varken ($p<.03$), sosyal uyum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Kişisel uyumun alt bileşenlerinden olan nörotik belirtiler, ret edilme eğilimi ve bağılılık hissi ve sosyal uyumun alt bileşenlerinden olan aile ve okul ilişkisi ile kontrol odağı arasında anlamlı negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Hall (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, facebook kullanımı, kişisel-duygusal uyum, sosyal ve kişisel kimlik ve sosyal uyum arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 98 farklı üniversiteden yaş ortalaması 22.8 olan, 174 ilk sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, kişisel-duygusal uyum ile facebook kullanımı ve kişisel ve sosyal kimlik arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Sosyal uyum ile facebook kullanımı arasında ($r=.34$, $p<.01$), sosyal uyum ile kişisel kimlik arasında ($r=.24$, $p<.01$), sosyal uyum ile sosyal kimlik arasında ($r=.28$, $p<.01$) anlamlı ilişki saptanmıştır. Sosyal uyum ve kişisel-duygusal uyum arasında ($r=.23$, $p<.01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yaş değişkeni açısından 18-19 yaş grubundaki öğrencilerin sosyal uyum düzeyi, 20-+ yaş grubundaki öğrencilerin sosyal uyum düzeyinden anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur ($p<.01$). Bu yaş grupları arasında kişisel-duygusal uyum düzeyi açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Facebookta bir saatten fazla zaman geçirenlerle bir saatten az zaman geçirenlerin sosyal uyumları arasında anlamlı fark yokken, kişisel-duygusal uyum düzeyi, bir saatten fazla zaman ayıranların lehine anlamlı bir şekilde farklı bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından sosyal ve kişisel-duygusal uyum arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Keyes ve Coleman (1983) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, cinsiyet rol çatışmaları ve kişisel uyum düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini ortaöğretime devam eden 190 erkek ve 191 kız öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni açısından kişisel uyum puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ayrıca her iki cinsiyette de cinsiyet rol çatışması puanları yüksek olan ergenler, kişisel uyum açısından daha fazla sorun yaşamaktadır.

Pollastri, Raftery-Helmer, Cardemil ve Addis (2018) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bağlam, duygusal ifade ve sosyal uyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 178 ergenlik dönemindeki erkek birey oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular şu şekildedir: Duygularını arkadaşlarına ifade eden öğrencilerin duygularını arkadaşı olmayanlara (yabancılara) ifade edenlere göre sosyal uyum düzeyleri daha yüksektir.

Shankar-Srivastava (2018) tarafından yapılan çalışmada, akademik başarı ve çeşitli değişkenler açısından sosyal uyum düzeyini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 140 kız ve 140 erkek olmak üzere toplamda 280 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, akademik başarı düzeyi düşük olan öğrenciler yüksek olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla sosyal uyum problemleri yaşamaktadırlar. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla sosyal uyum problemleri yaşamaktadırlar. Yer değişkeni açısından (kentsel ve kırsal) sosyal uyum problemi yaşama arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Eğitim dili Bengalçe olan öğrenciler İngilizce olanlara göre anlamlı olacak düzeyde daha fazla sosyal uyum problemi yaşamaktadır.

Shek ve Tsui (2012) 3328 ortaokul öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, ekonomik durumu düşük ergenlerin ailesel ve kişisel uyumlarını incelemişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir: Uyumsuz davranış ve madde kullanımı açısından yoksul ve yoksul olmayan ergenler arasında anlamlı bir fark tespit edilememişken, yoksul olmayan öğrencilerin lehine olumlu kimlik kazanımı ve aile içi etkileşim düzeyleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir.

Thulasiyammal ve Sumathi (2017) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin kişisel uyumunun ve anksiyetelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen 325 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları şu şekildedir: Kişisel uyum ile anksiyete arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrencilerin eğitim dili ve yıllık gelirleri açısından kişisel uyumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ebeveynin mesleği, ebeveyn niteliği, okul türü, yerli olma ve ailenin türü ile kişisel uyum arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin %12.92'sinin kişisel uyum düzeyi düşük, %73.53'ünün orta ve %13.53'ünün yüksek düzeydedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümün kapsamı araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmanın verilerinin toplandığı araçlar, veri toplama süreci ve elde edilen verilerin analiziyle ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ilişkisel modelde bir araştırmadır. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2016), göre başlıca örneklerini nedensel karşılaştırma ve korelasyonel yöntemlerin oluşturduğu ilişkisel araştırma genelde bağlantıları ve ilişkileri inceler.

Bu çalışma cinsiyet, sınıf, yaş, anne ve babanın eğitim düzeyi, yaşamın büyük bir bölümünün geçirildiği yer, fakülte ve sosyoekonomik düzeyin öğrencilerin genel, kişisel ve sosyal uyumlarına etkilerini araştırması açısından nedensel karşılaştırmalı bir çalışmadır.

Nedensel karşılaştırma araştırması, çalışmacının bir ya da birden fazla nitel bağımsız değişken ve bir ya da birden fazla sayısal bağımlı değişken arasındaki var olan ilişkiyi incelediği araştırmadır (Johnson ve Christensen, 2014).

Bu açıdan çalışmada ele alınan ilk soru şu şekilde belirlenmiştir:

- Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri cinsiyet, sınıf, yaş, anne ve babanın eğitim düzeyi, yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yer, fakülte ve sosyoekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Bu çalışma, genel, kişisel ve sosyal uyum ile fonksiyonel olmayan tutumlar arasındaki ilişkiyi ve genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyindeki değişimin ne kadarın fonksiyonel olmayan tutumlarla açıklanabileceğini amaçlaması açısından korelasyonel bir araştırmadır.

İki veya daha fazla değişkenle ilgili elde edilen verilerin, arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalara korelasyonel araştırma denir (Can, 2016).

Bu açıdan çalışmada ele alınan ikinci soru şu şekilde belirlenmiştir:

- Üniversite öğrencilerinin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri ile fonksiyonel olmayan tutumları arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı mıdır?

3.2. Evren ve Örneklem

2017-2018 eğitim-öğretim yılında Siirt Üniversitesinin eğitim süresi 4 yıl olan fakültelerinde eğitimlerine devam eden öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Aşağıda tablo 3'te araştırmanın evreni sunulmuştur.

Tablo 3. Siirt Üniversitesinde 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında 4 Yıllık Fakültelerde Eğitim Almakta Olan Öğrenci Sayıları

Fakülteler	1. Sınıf		2.Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
İlahiyat Fakültesi	111	106	97	100	117	95	100	82	808
Veteriner Fakültesi	15	65	18	53	15	36	10	23	235
Ziraat Fakültesi	42	61	9	29	13	26	8	14	202
Fen-Edeb. Fakültesi	173	146	171	92	124	131	107	137	1081
Eğitim Fakültesi	222	160	270	186	272	216	302	332	1960
Mühendislik Mimarlık Fakültesi	35	105	24	71	30	100	62	145	572
İktisadi ve İdari Bilim.	49	71	110	97	71	57	101	137	693
Yabancı Diller Yüksek O.	27	20	12	4	-	-	-	-	63
Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek O.	71	152	76	145	54	116	18	47	679
Sağlık Yüksekokulu	103	156	95	93	76	100	5	37	665
Toplam	848	1042	882	870	772	877	713	954	6958

Tablo 3 incelendiğinde, üniversitede eğitim alan birinci sınıfta 1890 (%27), ikinci sınıfta 1752 (%25), üçüncü sınıfta 1649 (%24) ve dördüncü sınıfta 1667 (%24) olmak üzere toplam 6958 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 3215'i (%46) kız ve 3743'ü (%54) erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmanın örnekleme, 2017-2018 yılında Siirt Üniversitesinin farklı sınıf düzeylerinde eğitim almakta olan öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme hem fakültelerdeki öğrenci sayısının üniversitedeki öğrenci sayısını temsil etme oranı hem de sınıf düzeyinde öğrenci sayılarının fakültedeki öğrenci sayısını temsil etme oranı baz alınarak, oran tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Johnson ve Christensen (2014)'de göre, oran tabakalı örnekleme yöntemi evrendeki özelliklerin temsil edilme düzeyleriyle, örnekleme yöntemindeki temsil edilme düzeylerinin benzer olmasını gerektirir.

Örnekleme yöntemindeki kişi sayısının hesaplanmasında kabul edilebilir güven aralığı %95 olarak alınmış, 7000 kişilik bir evrende %95'lik güven aralığı dikkate alındığında evreni temsil edecek tavsiye edilen örneklem büyüklüğü 364 kişidir (Krejcie,2004; Akt., Johnson ve Christensen, 2014). Bu araştırmanın örneklemini oluşturan kişi sayısı (tablo 4) aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. Örneklemdaki Kişi Sayısı

Fakülteler	1. Sınıf		2.Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
İlahiyat Fakültesi	15	14	13	14	16	13	14	11	110
Veteriner Fakültesi	2	9	3	7	2	5	1	3	32
Ziraat Fakültesi	6	8	1	4	2	4	1	2	28
Fen-Edeb. Fakültesi	24	19	23	13	17	18	15	18	147
Eğitim Fakültesi	30	22	37	25	37	29	42	45	267
Mühendislik Mimarlık Fakültesi	5	14	3	10	4	14	8	20	78
İktisadi ve İdari Bilim.	7	10	15	13	10	7	14	19	95
Yabancı Diller Yüksek O.	4	2	2	1	-	-	-	-	9
Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek O.	10	21	10	20	7	16	3	6	93
Sağlık Yüksekokulu	14	21	13	13	10	14	1	5	91
Toplam	117	140	120	120	105	120	99	129	950

Tablo 4 incelendiğinde, çalışmaya birinci sınıftan 257 (%27), ikinci sınıftan 240 (%25), üçüncü sınıftan 225 (%24) ve dördüncü sınıftan 228 (%24) öğrenci olmak üzere toplam 950 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 441'i (%46) kız ve 509'u (%54) erkek öğrenciden oluşmuştur.

3.3. Veri Toplam Araçları

Araştırmanın verileri, örneklemdaki bireylerin sosyodemografik özelliklerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu”, katılımcıların uyum düzeylerini belirlemek için “Hacettepe Kişilik Envanteri”(HKE) ve katılımcıların fonksiyonel olmayan

tutumlarının saptanması amacıyla “Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği” (FOTÖ) kullanılarak elde edilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacının hazırladığı kişisel bilgi formu katılımcıların sınıf düzeyini, yaşını, cinsiyetini, ebeveynlerinin eğitim düzeyini, yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yeri, eğitim aldıkları fakülteyi, algıladıkları anne baba tutumunu ve sosyoekonomik düzeylerini belirleyen sorulardan oluşmuştur.

3.3.2. Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)

Araştırmada kullanılan “Hacettepe Kişilik Envanteri” öğrencilerin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Envanter, 1976 yılında Özgüven tarafından bir deneme formu olarak geliştirilmiştir. 1978 yılında Özgüven tarafından birinci revizyonu, 1982’de envanter üzerinde yapılan çalışmaların sonuçlarına göre ikinci revizyonu yapılmıştır.

Envanter “kişisel uyum” ve “sosyal uyum” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Her temel bölümün kendi içinde dört alt ölçeği olmak üzere envanter sekiz alt ölçekten oluşmaktadır. Kişisel uyum (KU); nevrotik eğilimler (NE), kendini gerçekleştirme (KG), psikotik belirtiler (PB) ve duygusal kararlılık (DK), alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Sosyal uyum (SU) ise; anti sosyal eğilimler (AE), sosyal ilişkiler (Sİ), sosyal normlar (SN) ve aile ilişkileri (Aİ), alt ölçeklerinden oluşmaktadır.

Bu alt ölçeklerden alınan puanların toplamı genel uyum puanını vermektedir. Ölçek her alt ölçekte toplam 20 soru maddesi ve 8 geçerlilik maddesi olmak üzere 168 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere verilen cevap seçenekleri, Evet (E) ve Hayır (H) olmak üzere iki seçeneğe olup, puanlama için cevap anahtarına göre her maddeye sıfır veya bir puan verilir. Her alt ölçekten alınacak puanlar 0 ile 20 ranjında değişmekte olup puanların yüksek olması bireyin uyum düzeyinin yüksek olduğu, puanların düşük olması ise uyum düzeyinin düşük olduğu manasına gelir.

Envanterde sekiz geçerlilik maddesi vardır. Verilen cevapların geçerli olması için ölçekte sekiz soruluk bir geçerlilik puanı belirlenmiştir. Eğer geçerlilik puanı sekiz üzerinden altı ve daha üstüyse o bireye ait sonuçlar geçerli sayılmakta ve puanlamaya dâhil edilmektedir.

Özgüven (1976-1982) çeşitli gruplarla yaptığı güvenilirlik çalışmalarında HKE'nin alt ölçeklere ait güvenilirlik katsayısı ortalamasını 0.82 olarak bulmuştur. Kişisel uyum alt ölçeklerinin güvenilirlik ortalaması 0.85 ve sosyal uyum alt ölçeklerinin ise 0.80'dir. Kişisel uyum alt ölçeklerinin ara korelasyon ortalaması .70 ve sosyal uyum alt ölçeklerinin ara korelasyon ortalaması .48 olarak hesaplanmıştır. Benzer ölçekler ile geçerliliğinde genel uyum için .77, kişisel uyum için .75 ve sosyal uyum için ise .69 geçerlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan bir başka geçerlilik çalışmasında ise ölçeğin, normal ve normalden sapma gösteren kişileri ayırt etme düzeyi incelenmiştir. Ölçek bu amaçla normal kişilere, nevrotik ve psikotik vaka tanısı almış bireylere uygulanmıştır. İnceleme sonucunda ortalamalar arasındaki farkların .01 düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

3.3.3. Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ)

Ergen ve yetişkinlere uygulanabilen ölçek, bireylerin depresyonla alakalı olan işlevsel olmayan tutumlarının saptanması amacıyla Weissmen ve Beck tarafından (1978) geliştirilmiştir. Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelere verilen cevaplara göre 1 ile 7 arasında değişen puanlar alan likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki 10 madde, fonksiyonel olan tutum içeren maddeler olduğu için ters olarak puanlanması gerekir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 280, en düşük puan 40'tır. Ölçekten alınan puanlar yükselmesi, bireyin işlevsel olmayan tutumlarının sıklığını gösterir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Weissman ve Beck tarafından öğrenci katılımcılarıyla yapılan çalışmalarda Cranbach alfa güvenilirlik katsayılarının .87 ile .92 aralığında değerler aldığı bulunmuştur. Madde korelasyonlarının ise .20 ile .50 aralığında değerler aldığı bulunmuştur. Geçerlilik çalışmalarında ölçeğin Beck Depresyon Envanteriyle .30 ile .65 ve Otomatik Düşünceler Ölçeği ile .43 ile .64 arasında korelasyonu olduğu tespit edilmiştir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayıları .54 ile .84 arasında değişmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Şahin ve Şahin tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışmalarında Cranbach alfa güvenilirlik katsayısı .75 ve madde toplam puan korelasyonlarının ortalaması .34 olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen yarılama güvenilirliği ise .72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu .19 ve Otomatik Düşünceler Ölçeği ile korelasyonu .29 olarak tespit edilmiştir. Yapılan faktör analizi

sonucunda ölçeğin ‘‘Mükemmelci tutum’’, ‘‘Onaylama ihtiyacı’’, ‘‘Bağımsız tutum’’ ve ‘‘Değişken tutum’’ olmak üzere 4 faktörden oluştuğu tespit edilmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri gerekli izinler alındıktan sonra, Siirt Üniversitesinin 4 yıllık fakültelerinde eğitimine devam eden örneklem grubundaki öğrencilerden, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının güz döneminde toplanmıştır. Veri toplama araçları doldurulmadan önce, öğrencilere anketleri nasıl dolduracakları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanma süreci yaklaşık olarak 45-50 dakika arası sürdüğü için, öğrencilerin ölçekleri daha sağlıklı doldurmaları amacıyla isteyen öğrencilere ölçek sonuçlarını gerekli iletişim bilgilerini ölçeklere yazdıkları takdirde verileceği söylenmiştir. Örneklem oran tabakalı yöntemle belirlendiğinden, Hacettepe Kişilik Envanterindeki geçerlilik puanını alamayan öğrencilerin yerine sınıf düzeyleri de dikkate alınarak yeterli sayıya ulaşamayan İlahiyat, Eğitim, Mühendislik ve Mimarlık Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu idarecilerden gerekli izinler alınarak tekrar veri toplanmıştır. Verilerin toplanma aşamasında, merkez yerleşkede yer alan Sağlık ve Yabancı Diller Yüksekokulu ve Veterinerlik Fakültesi bir küme, Kezer yerleşkesindeki diğer fakülte ve yüksekokullar bir kümeye ayrılarak veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi yapılmadan önce toplanan veriler Excel programına girilmiştir. Girişlerle ilgili ortaya çıkabilecek problemleri önlemek adına Excel programına girilen verilere sayı numarası verilmiştir. Örneklemdeki kişi sayısı olan 950’ye ulaşmak amacıyla 1150 öğrenciye araştırmada kullanılan ölçekler uygulanmıştır. Gerekli örneklem sayısına ulaşmış, verilerin Excel programına giriş işlemleri bittikten sonra veri analizlerin yapılabilmesi için veriler SPSS 23. sürümüne aktarılmıştır. Verilerin arasındaki aşırı uç ve hatalı veriler gerekli kontroller yapıldıktan sonra düzeltilmiştir. Aşırı uç değerler hatadan kaynaklı değilse, yapılacak istatistiksel testin koşul ve amaçları göz önüne alınarak veri ölçütlerine göre girdi süzme (select cases) yöntemiyle devre dışı bırakılmışlardır. Yapılacak istatistiksel testlerin seçilebilmesi amacıyla ilk ve en önemli koşul olan dağılımın normal dağılıp dağılmadığı verilerin merkezi eğilim ölçüleri, basıklık ve çarpıklık katsayıları, normallik testlerinden olan örneklem sayısı 30

üstündeyse Kolmogorov- Smirnov testi, örneklem sayısı 30 altındaysa Shapiro-Wilk testi, veri yapısını inceleme (explore) ve verilerin normalliğini test eden grafiklerle incelenmiştir. Normalliği bozan aşırı uç değerler select cases seçeneğiyle devre dışı bırakılmıştır. Ayrıca çoklu regresyon analizlerinin daha sağlıklı sonuçlar vermesi amacıyla Mahalanobis değerleri belli sınırları aşan değerler analizden çıkarılmış ve dağılımın normalliği saçılma grafiği ile incelenmiştir. Çoklu regresyon analizinin yapılabilmesi için, yordayıcı değişkenlerin aralarında yüksek ilişki olup olmadığı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon yöntemiyle incelenmiştir.

Yapılan testlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları olan; Kişisel Bilgi Formu, FOTÖ, HKE ile elde edilen verilerin ilişkişel işlemleri çalışmanın amaçları göz önüne alınarak yapılmıştır. Araştırmada çeşitli değişkenlere göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olup olmadığı, ilişkisiz örneklem için t-testi, ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ve veriler normal dağılım özelliği göstermediğinde Kruskal-Wallis testi ile tespit edilmiştir. Saptanan anlamlı düzeydeki farkın etki büyüklüğü Eta kare (η^2) ve Cohen's d yöntemleri kullanılarak bulunmuştur. Aşağıda araştırmada kullanılan istatistiksel test yöntemleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmıştır. Bu testin yapılabilmesi için gerekli şartlar şunlardır (Can, 2016):

- Karşılaştırılan grupların varyansları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmaması gerekir.
- En az aralık ölçeğinde olması gereken verilerin her biri gruplarında normal dağılım göstermelidir.
- Kıyaslanacak örneklem grupları birbirinden bağımsız olmalıdır.

T- testi uygulandıktan sonra iki grup arasında anlamlı fark var ise, bu farkın etki büyüklüğünün belirlenmesi amacıyla Cohen's d yöntemi kullanılmıştır. Etki büyüklüğünün negatif pozitif olmasına bakılmaksızın, 0.2 ve 0.5 arasındaki değerler küçük, 0.5 ve 0.8 arasındaki değerler orta, 0.8 ve 1.0 arasındaki değerler büyük etki şeklinde değerlendirilir. Ayrıca etki büyüklüğünü sıfır çıkması iki grubun aritmetik ortalamalarının benzer olması anlamına gelir (Green ve Salkind, 2005, Akt., Can, 2016).

Sınıf, anne ve babanın eğitim düzeyi, yaşamınızın büyük bir bölümünü geçirdiğiniz yer, fakülte ve sosyoekonomik düzey açısından öğrencilerin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Bu analizin yapılabilmesi için gerekli şartlar şunlardır (Can, 2016):

- Karşılaştırılan grupların varyansları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmaması gerekir.
- En az aralık ölçeğinde olması gereken verilerin her biri gruplarında normal dağılım göstermelidir.
- Kıyaslanacak örneklem grupları birbirinden bağımsız olmalıdır.

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey, Scheffe ve LDS testi kullanılmıştır. Grupların homojenliğinin benzer olduğu varsayımı gerçekleştiğinde ve grup sayısı fazla ise Tukey, gruplardaki katılımcı sayıları açısından fark fazla ise Scheffe testi (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko,2008) ve p değeri 0.05 yakın olduğunda gruplar arası anlamlı farkı verdiği için Morgan ve ark. (2004) göre, hataya toleranslı olan LSD testi kullanılmıştır. Ayrıca bulunan anlamlı farkın etki büyüklüğünün bulunabilmesi için gruplar arası varyans toplam varyansa bölünmelidir. (Can, 2016). Elde edilen değer 0.14 büyük, 0.06 orta ve 0.01 küçük etki büyüklüğü olarak ele alınır (Green ve Salkind, 2005, Akt., Can, 2016).

Yaş değişkeni açısından gruplardaki veriler normal dağılım özeliği göstermediğinden yaş grupları arasında genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri açısından anlamlı fark olup olmadığı Kruskal-Wallis testiyle belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini fonksiyonel olmayan tutumlarının anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu regresyon analizden sağlıklı sonuçlar elde edilmesi için gerekli şartlar şu şekildedir: (Can,2016).

- En az aralık ölçeğinde olması gereken verilerin normal dağılım göstermelidir.
- Bağımlı değişkenle bağımsız değişkenlerin arasındaki ilişki doğrusal olmak zorundadır.

- Yordayıcı değişkenlerin kendi aralarındaki ilişki yüksek olmamalıdır.
- Tahmin edilen değerle ortaya çıkan değerler arasındaki fark normal dağılım göstermelidir.

Bu çalışmada değişkenlerin tümü modele beraber dahil (standart yöntem) edilmiştir. Can (2016)'ya göre, bu yöntem bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerindeki ortak etkisini görebilmek için yapılır. Bağımsız değişkenlerin modele hangi şekilde dahil edileceği sonuçları etkilemektedir.

Ayrıca çoklu regresyon yapılmadan önce bağımsız değişkenlerin arasındaki ilişkinin 0.80'nin üstünde olmaması gerekir (Büyüköztürk, 2018). Ayrıca regresyon analizinde bazı uç değerler sonuçların sağlıklı olmasını engellemektedir. Çalışmacı isterse bu uç değerleri devre dışı bırakabilir. Bunun için Mahalanobis uzaklıkları hesaplanıp belirli bir sınırı aşan değerler regresyon modelinden çıkarılabilir (Can, 2016). Bunun için Kay-Kare dağılım tablosu kullanılabilir. Yordayıcı değişken sayısının 4 olduğu ve çalışmacının tutucu davrandığı 0.01 anlamlılık düzeyinde Mahalanobis değeri 13.277 ve üstü değerler çalışmadan çıkarılabilir (Büyüköztürk, 2018). Bu çalışmada yapılan regresyon analizinde yordayıcı değişken sayısı 4'tür ve 0.01 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümü veri toplama araçları ile toplanan verilere ait bulgulardan oluşmaktadır. İlk aşamada araştırmanın ölçekleri ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlara ait aritmetik ortalamalara, standart sapma değerlerine, çarpıklık ve basıklık katsayılarına yer verilmiştir. Sonraki aşamalarda araştırmanın sorularına yönelik istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

Üniversite öğrencilerin, HKE ve FOTÖ toplam puanlarına ilişkin betimsel istatistikleri, çarpıklık ve basıklık katsayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 5. HKE ve FOTÖ Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Betimsel İstatistikleri ve Çarpıklık/ Basıklık Katsayıları

Boyutlar	N	\bar{X}	SS	ÇARPIKLIK	BASIKLIK
Genel Uyum	950	84.83	20.234	.164	-.287
Kişisel Uyum	950	37.21	11.852	.188	-.331
Kendini Gerçekleştirme	950	12.07	3.476	-.250	.237
Duygusal Kararlılık	950	8.37	3.458	.298	-.382
Nevrotik Eğilimler	950	8.86	3.645	.355	-.330
Psikotik Belirtiler	950	8.03	3.354	.247	-.320
Sosyal Uyum	950	47.46	10.313	-.012	-.236
Aile İlişkileri	950	12.78	4.012	-.454	-.362
Sosyal İlişkiler	950	11.51	4.040	-.145	-.564
Sosyal Normlar	950	12.19	2.810	-.092	-.130
Anti Sosyal Eğilimler	950	10.99	3.338	-.073	-.494
Fonksiyonel Tutumlar	950	121.45	26.01	.555	.821
Mükemmeliyetçi tutum	950	45.83	14.91	.828	.855
Onaylanma ihtiyacı	950	38.74	10.68	.242	.115
Bağımsız Tutum	950	17.91	6.25	.461	.137
Değişken tutum	950	18.92	4.67	-.065	.037

Tablo 5 incelendiğinde, basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile 1 arasında olduğundan (Morgan, Leech, Gloeckner ve Barret 2004), ölçeklerden alınan puanların normal dağıldığı görülmektedir. Dolayısıyla verilerin analizi işlemlerinde parametrik testler

kullanılabilir. Ayrıca her istatistiksel analizden önce de bu ölçeklerden alınan puanların gruplarda normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır.

4.1. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından bağımsız örneklem t-testine göre sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Genel Uyum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kadın	441	83.45	19.55	948	-1.956	0.051
Erkek	509	86.02	20.75			

Tablo 6'ya göre, genel uyum düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testinde, erkek öğrencilerin genel uyum düzeyi ortalaması ($\bar{X}=86.02$) kadın öğrencilerinin genel uyum düzeyi ortalaması ($\bar{X}=83.45$) arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$t_{(948)}=-1.956$, $p>0.05$]. Sonuç olarak genel uyum düzeyi üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi yoktur.

Üniversite öğrencilerinin kişisel uyum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçlarına Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Kişisel Uyum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kadın	441	35.61	11.299	948	-3.914	0.000
Erkek	509	38.60	12.152			

Tablo 7'ye göre, kişisel uyum düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testinde, erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeyi ortalaması ($\bar{X}=38.60$), kadın öğrencilerinin kişisel uyum düzeyi ortalaması ($\bar{X}=35.61$) arasında anlamlı fark

bulunmamıştır [$t_{(948)}=-3.914$, $p<0.01$]. Bulunan etki büyüklüğü değerine ($d=0.25$) göre bu fark küçük düzeydedir. Neticede kişisel uyum düzeyi üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi vardır.

Üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçlarına Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Uyum Düzeylerinin İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kadın	441	47.88	9.916	948	1.171	0.242
Erkek	509	47.09	10.640			

Tablo 8’e göre, sosyal uyum düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testinde, kadın öğrencilerin sosyal uyum düzeyi ortalaması ($\bar{X}=47.88$), erkek öğrencilerinin sosyal uyum düzeyi ortalaması ($\bar{X}=47.09$) arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$t_{(348)}=1.171$ $p> 0.05$]. Sosyal uyum düzeyi üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi yoktur.

4.2. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin yaş değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve Kruskal-Wallis testi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Yaş grupları içinde veriler normal dağılmadığından veriler parametrik bir test olmayan Kruskal- Wallis testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 9. Yaş Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Yaş Aralığı	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	17-20	381	82.08	19.19
	21-25	548	86.44	20.81
	26-+	21	92.08	17.25

Tablo 9’a göre, üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin yaş aralıklarına göre ortalaması şu şekildedir: 17-20 ($\bar{X}=82.08$), 21-25 ($\bar{X}=86.44$) ve 26-+ ($\bar{X}=92.08$)’dir. Görüldüğü üzere ortalaması en yüksek 26-+ yaş aralığındaki gruptur.

Tablo 10. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Yaş Aralığı	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamli Fark
1.17-20	381	441.49	2	12.039	0.002	1-2
2.21-25	548	494.88				
3.26-+	21	586.71				

Tablo 10'a göre, yaş değişkenine göre öğrencilerin genel uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testinden elde edilen sonuçlara göre, yaş değişkeni açısından genel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur [$X^2_{(2)} = 12.039$, $p < 0.05$]. Kruskal-Wallis testi farkların hangi gruplar arasında olduğunu gösteren çoklu karşılaştırma seçeneği sunmadığından tüm grupların ikili bir şekilde Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılması sorunu ortadan kaldırır (Can, 2016). Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, 1 ile 2 ve 1 ile 3 grupları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen etki büyüklüğü testinde elde edilen sonuca göre, ($\eta^2 = 0.15$) bu etki büyük düzeydedir.

Tablo 11. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Yaş Aralığı	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamli Fark
1.17-20	381	448.14	2	7.163	0.028	1-2
2.21-25	548	491.77				
3.26-+	21	547.38				

Tablo 11'e göre, yaş değişkenine göre öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testinden elde edilen sonuçlara göre, yaş değişkeni açısından kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur [$X^2_{(2)} = 7.163$, $p < 0,05$]. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, 1 ile 2 grupları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen etki büyüklüğü testinde elde edilen sonuca göre ($\eta^2 = 0.054$) bu etki küçük düzeydedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Yaş Aralığı	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamli Fark
1.17-20	381	442.14	2	10.795	0.005	1-2
2.21-25	548	495.19				
3.26-+	21	566.98				

Tablo 12'ye göre, yaş değişkenine göre öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testinden elde edilen sonuçlara göre, yaş değişkeni açısından sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur [$X^2_{(2)} = 10.795$, $p < 0,05$]. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, 1 ile 2 ve 1 ile 3 grupları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen etki büyüklüğü testinde elde edilen sonuca göre ($\eta^2 = 0.12$) bu etki orta düzeydedir.

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzey değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü değişken analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 13. Öğrencilerinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Sosyoekonomik Düzey	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	İyi	146	87.71	20.08
	Orta	780	85.18	20.15
	Kötü	84	76.85	19.43

Tablo 13'e göre, üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzey değişkeni açısından ortalaması şu şekildedir: İyi ($\bar{X} = 87.71$), Orta ($\bar{X} = 85.18$), Kötü ($\bar{X} = 76.85$)'tir. Görüldüğü üzere sosyoekonomik düzey açısından ortalaması en yüksek grup iyi grubundaki öğrencilerdir.

Tablo 14. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Sosyoekonomik Düzey	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Genel Uyum	1.İyi	Gruplar Arası	6654.177	2	3327.088	8.250	0.00	3-1 3-2
	2.Orta	Gruplar İçi	381896.85	947	403.270			
	3.Kötü	Toplam	388551.033	949				

Tablo 14'e göre kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzeyi farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup

olmadığını tespit etmek amacıyla, sosyoekonomik düzeyleri dikkate alınarak oluşturan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, sosyoekonomik düzeyi kötü olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=76.85$), sosyoekonomik düzeyi orta olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=85.18$), sosyoekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=87.71$), en az iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(2-947)}=8250$, $p<0.01$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü ($\eta^2=0.017$) değerine göre bu fark küçük düzeydedir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testine göre, algıladığı sosyoekonomik düzeyi kötü olan grup ile diğer gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Sosyoekonomik Düzey	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kişisel Uyum	1.İyi	Gruplar Arası	926.956	2	463.478	3.315	0.037	3-1
	2.Orta	Gruplar İçi	132386.093	947	139.795			
	3.Kötü	Toplam	133313.048	949				

Tablo 15'e göre, kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzeyi farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, sosyoekonomik düzeyleri dikkate alınarak oluşturan grupların kişisel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, sosyoekonomik düzeyi kötü olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=34.42$), sosyoekonomik düzeyi orta olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.26$), sosyoekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=38.57$), en az iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(2-947)}=3.315$, $p<0.05$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü ($\eta^2=0.006$) değerine göre bu fark küçük düzeydedir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testine göre, algıladığı sosyoekonomik düzeyi kötü olan grup ile algıladığı sosyoekonomik düzeyi iyi olan grup arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

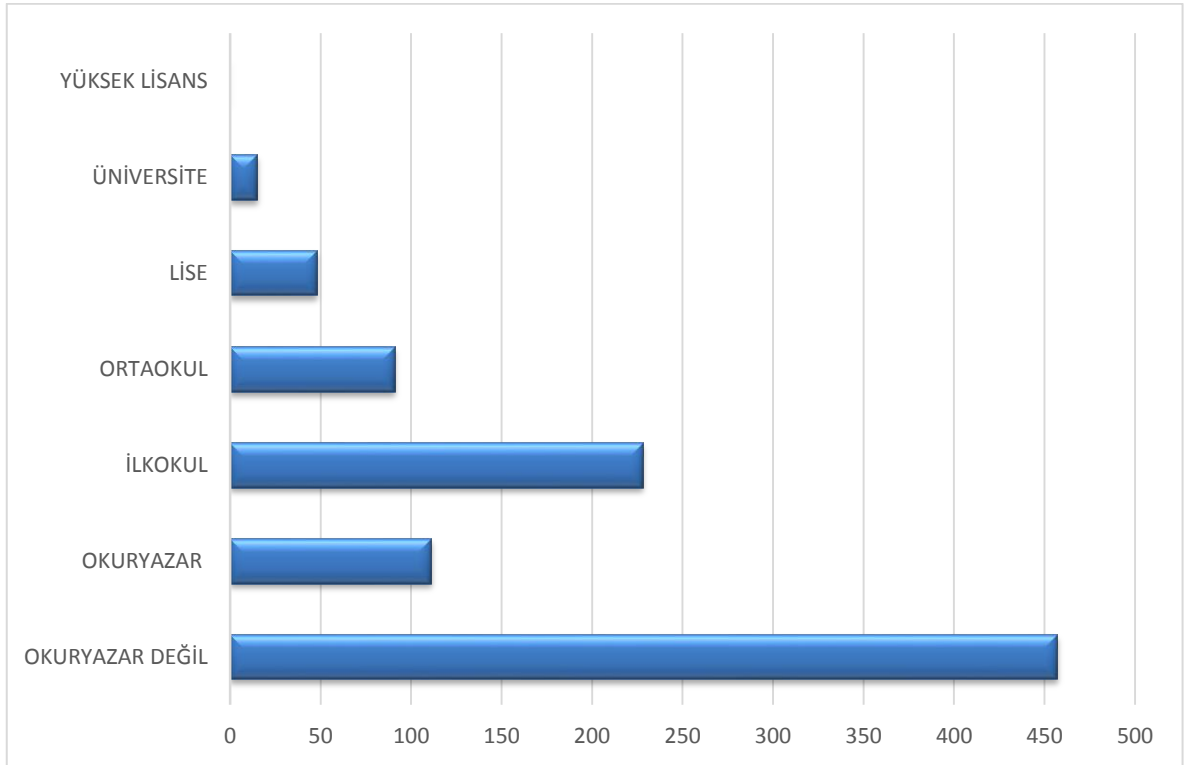
Boyut	Sosyoekonomik Düzey	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Uyum	1.İyi	Gruplar Arası	2338.293	2	1169.146	11.23	0.00	3-1 3-2
	2.Orta	Gruplar İçi	98587.606	947	104.105			
	3.Kötü	Toplam	100925.899	949				

Tablo 16'e göre, kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzeyi farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, sosyoekonomik düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların sosyal uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, sosyoekonomik düzeyi kötü olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=42.61$), sosyoekonomik düzeyi orta olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=47.73$), sosyoekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.91$), en az iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(2-947)} = 11.230$, $p < 0.01$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü ($\eta^2=0.02$) değerine göre bu fark küçük düzeydedir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testine göre, algıladığı sosyoekonomik düzeyi kötü olan grup ile diğer gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

4.4. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyine ilişkin frekanslara ait grafik, genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin anne eğitim değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü değişken analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Örneklem sayısı arasında fark olduğundan gruplar arasında en az ikisi arasında anlamlı fark var ise bu fark ya da farklar Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuyla bulunmaya çalışılmıştır. Ancak diğer testlere göre daha tutucu olan Scheffe çoklu karşılaştırma testinin p değeri 0.05 yaklaştığında gruplar arasındaki farkı vermediğinden hataya daha toleranslı olan LDS testi kullanılmıştır. Ayrıca örneklem sayısı 30'un altında olmasına rağmen dağılım normallik özellikleri gösteriyorsa parametrik testler uygulanmıştır. Can (2016)'ya göre normal dağılım gösteren verilerle parametrik olmayan testlerin uygulanması ciddi hatalara neden olmaktadır.

Grafik 1. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekanslara Ait Çubuk Grafiği

Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeylerinin %93.4'nü okuryazar olmayan, okuryazar, ilkököl ve ortaokul düzeyi oluşturmaktadır. Ayrıca anne eğitim düzeyi açısından, lise mezunu 48 kişi ve üniversite mezunu 15 kişi vardır. Yüksek lisans mezunu hiç bulunmamaktadır.

Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	1.Okuryazar Değil	457	82.90	20.352
	2. Okuryazar	111	88.23	20.846
	3. İlkokul	228	85.28	19.410
	4. Ortaokul	91	87.01	19.853
	5. Lise	48	89.75	22.083
	6. Üniversite	15	82.67	15.263

Tablo 17'e göre, üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin anne eğitim düzeyi açısından ortalaması şu şekildedir: Okuryazar değil (\bar{X} =82.90), okuryazar (\bar{X} =88.23), ilkököl (\bar{X} =85.28), ortaokul (\bar{X} =85.28), lise (\bar{X} =89.75), üniversite (\bar{X} =82.67)'dir. Görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin anne

eğitim düzeyi değişkeni açısından ortalaması en yüksek grup lise grubundaki öğrencilerdir.

Tablo 18. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Genel Uyum	1.Okuryazar Değil	Gruplar Arası	4698.140	5	939.628	2.311	0.042	1-2 1-5
	2.Okuryazar	Gruplar	383852.89	944	406.624			
	3. İlkokul	İçi						
	4. Ortaokul							
	5. Lise	Toplam	388551.033	949				
	6.niversite							

Tablo 18'e göre, anne eğitim düzeyleri farklı olan 950 niversite öğrencisinin, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, anne eğitim düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=82.90$), anne eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=88.23$), anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=85.28$), anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=87.01$), anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=89.75$), anne eğitim düzeyi niversite olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=82.67$), en az iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(5-944)} = 2.311, p < 0.05$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.01$) bu fark küçük düzeydedir. Yapılan LDS oklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın, anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan (1) grpla, okuryazar (2) ve lise (3) grupları arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 19. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Kişisel Uyum	1.Okuryazar Değil	Gruplar Arası	1626.417	5	325.283	2.332	0.041	1-2
	2.Okuryazar	Gruplar	131686.63	944	139.499			
	3. İlkokul	İçi						
	4. Ortaokul							
	5. Lise	Toplam	133313.04	949				
	6.niversite							

Tablo 19'e göre, anne eğitim düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, anne eğitim düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların kişisel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.12$), anne eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=39.94$), anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.31$), anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=38.42$), anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=38.77$), anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.67$), en az iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(5-944)} = 2.332$, $p < 0.05$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.01$) bu fark küçük düzeydedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın, anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan (1) grupta, okuryazar (2) grubu arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 20. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

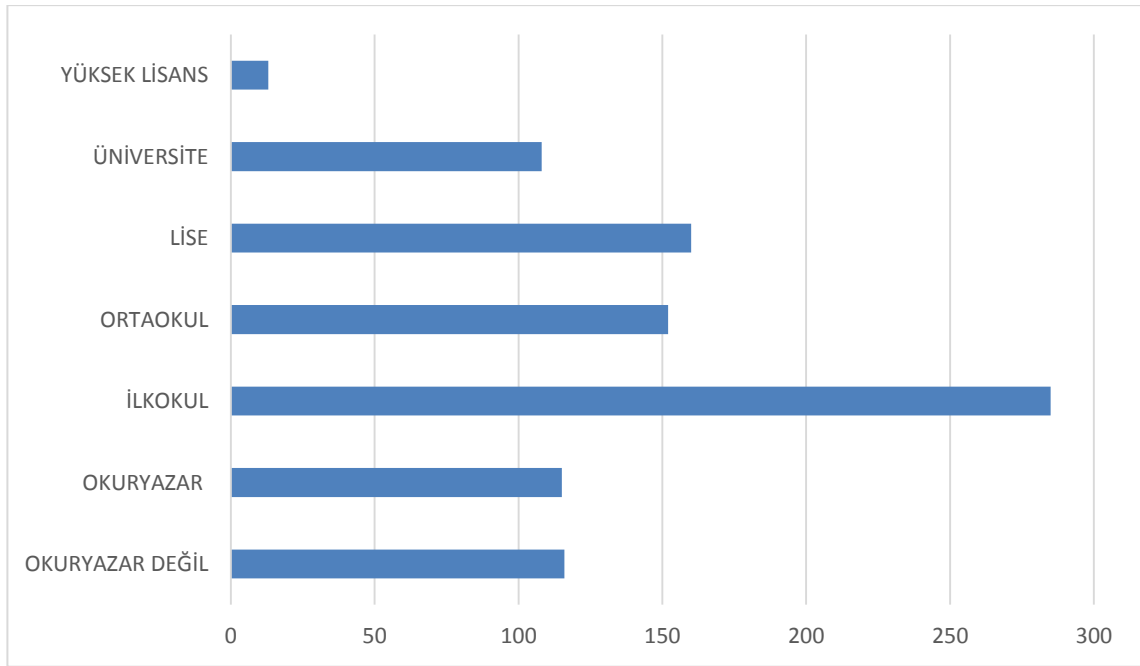
Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Sosyal Uyum	1.Okuryazar Değil	Gruplar Arası	1104.673	5	220.935	2.089	0.065	-
	2.Okuryazar		99821.22	944	105.743			
	3. İlkokul	Gruplar İçi	100925.89	949				
	4. Ortaokul							
	5. Lise							
	6. Üniversite							

Tablo 20'e göre, anne eğitim düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, anne eğitim düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların sosyal uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=46.58$), anne eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.37$), anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=47.95$), anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.00$), anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=50.83$), anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=46.00$), arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$F_{(5-944)} = 2.089$, $p > 0.05$].

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyine ilişkin frekanslara ait grafik, genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyi değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü değişken analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Grafik 2. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekanslara Ait Çubuk Grafiği

Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri değişkeni açısından dağılımı şu şekildedir: Okuryazar olmayanlar 116 (%12.2), okur yazar olanlar 115 (%12.1), ilkokul 285 (%30), ortaokul 152 (%16.0), lise 160 (16.8), üniversite 108 (%11.4) ve yüksek lisans 13 (%1.4)'tür.

Tablo 21. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	1.Okuryazar Değil	116	83.23	19.41
	2. Okuryazar	115	81.50	19.58
	3. İlkokul	285	83.73	20.17
	4. Ortaokul	152	86.95	20.43
	5. Lise	160	86.84	21.26
	6. Üniversite	108	87.66	19.74
	7. Yüksek Lisans	15	79.54	21.27

Tablo 21'e göre, üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyi açısından ortalaması şu şekildedir: Okuryazar değil ($\bar{X}=83.23$), okuryazar ($\bar{X}=81.50$), ilkokul ($\bar{X}=83.73$), ortaokul ($\bar{X}=86.95$), lise ($\bar{X}=86.84$), üniversite ($\bar{X}=87.66$) ve yüksek lisans ($\bar{X}=79.54$)'tür. Görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyi değişkeni açısından ortalaması en yüksek grup üniversite grubundaki öğrencilerdir.

Tablo 22. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark			
Genel Uyum	1.Okuryazar Değil	Gruplar Arası	4466.435	6	744.406	1.826	0.091	-			
	2.Okuryazar		384084.56	943	407.733						
	3. İlkokul	Gruplar İçi	388551.033	949							
	4. Ortaokul										
	5. Lise										
	6. Üniversite	Toplam									
	7. Yüksek L.										

Tablo 22'e göre, baba eğitim düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, baba eğitim düzeyi dikkate alınarak oluşturulan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=83.23$), baba eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=81.50$), baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=83.73$), baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=86.95$), baba eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=89.75$), baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=86.84$) ve baba eğitim düzeyi yüksek lisans olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=79.54$), arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(5-944)} = 1.826, p>0.05$].

Tablo 23. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Kişisel Uyum	1.Okuryazar Değil	Gruplar Arası	1321.060	6	220.177	1.572	0.152	-
	2.Okuryazar	Gruplar	131974.22	943	140.100			
	3. İlkokul	İçi						
	4. Ortaokul							
	5. Lise	Toplam	133295.28	949				
	6. Üniversite							
	7. Yüksek L.							

Tablo 23'e göre, baba eğitim düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, baba eğitim düzeyi dikkate alınarak oluşturulan grupların kişisel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.47$), baba eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=35.23$), baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.69$), baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=38.19$), baba eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=38.41$), baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=38.74$) ve baba eğitim düzeyi yüksek lisans olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=34.46$), arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(5-944)} = 1.572, p>0.05$].

Tablo 24. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Sosyal Uyum	1.Okuryazar Değil	Gruplar Arası	832.674	6	138.779	1.306	0.251	-
	2.Okuryazar	Gruplar	100072.58	943	106.234			
	3. İlkokul	İçi						
	4. Ortaokul							
	5. Lise	Toplam	100905.25	949				
	6. Üniversite							
	7. Yüksek L.							

Tablo 24'e göre, baba eğitim düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, baba eğitim düzeyi dikkate alınarak oluşturulan grupların sosyal uyum düzeyleri

ortalamları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=46.44$), baba eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=46.41$), baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=46.96$), baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.57$), baba eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.01$), baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.84$) ve baba eğitim düzeyi yüksek lisans olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=45.08$), arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(5-944)} = 1.306, p>0.05$].

4.6. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin sınıf değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü değişken analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 25. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyi Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Sınıf	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	1. Sınıf	263	82.70	20.134
	2. Sınıf	241	84.83	20.676
	3. Sınıf	228	85.59	19.263
	4. Sınıf	218	86.59	20.759

Tablo 25'e göre, üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin sınıf açısından ortalaması şu şekildedir: 1.sınıf ($\bar{X}=82.70$), 2.sınıf ($\bar{X}=84.83$), 3.sınıf ($\bar{X}=85.59$), 4.sınıf ($\bar{X}=86.59$)' dur. Görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin sınıf değişkeni açısından ortalaması en yüksek grup 4.sınıflardır.

Tablo 26. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Sınıf Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Sınıf	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Genel Uyum	1.Sınıf	Gruplar Arası	1994.895	3	664.965	1.627	0.181	--
	2.Sınıf							
	3.Sınıf	Gruplar İçi	386556.13	946	408.622			
	4.Sınıf	Toplam	388551.03	949				

Tablo 26'ya göre, sınıf düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, sınıf düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, sınıf düzeyi, 1.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=82.70$), 2.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=84.83$), 3. sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=85.59$), 4.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=86.59$), aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(3-946)} = 1.627, p>0.05$].

Tablo 27. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Sınıf Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Sınıf	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Kişisel Uyum	1.Sınıf	Gruplar Arası	148.137	3	49.379	0.351	0.789	--
	2.Sınıf		133164.91	946	140.766			
	3.Sınıf	Gruplar İçi	133313.04	949				
	4.Sınıf		Toplam					

Tablo 27'ye göre, sınıf düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, sınıf düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, sınıf düzeyi, 1.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.61$), 2.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.24$), 3. sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.55$), 4.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.56$), aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(3-946)} = 0.351, p>0.05$].

Tablo 28. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Sınıf Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Sınıf	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Sosyal Uyum	1.Sınıf	Gruplar Arası	1163.283	3	387.761	3.677	0.012	1-4
	2.Sınıf		99762.616	946	105.457			
	3.Sınıf	Gruplar İçi	100925.89	949				
	4.Sınıf		Toplam					

Tablo 28'e göre, sınıf düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, sınıf düzeyleri dikkate alınarak oluşturulan grupların sosyal uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, sınıf düzeyi, 1.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=45.88$), 2.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=47.52$), 3. sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=47.80$), 4.sınıf olan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.94$), en az iki grup arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur [$F_{(3-946)} = 3.677$, $p<0.05$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.0115$) bu fark küçük düzeydedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre anlamlı fark 1. sınıflarla 4. sınıflar arasında çıkmıştır.

4.7. Üniversite Öğrencilerinin Yer Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin sınıf değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü değişken analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 29. Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümün Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Yer	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	1.Köy	144	83.24	19.989
	2. Kasaba	15	83.67	14.821
	3. İlçe	229	82.02	19.558
	4. Şehir	438	86.10	20.570
	5. Büyükşehir	124	87.50	20.644

Tablo 29'a göre, üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin yer açısından ortalaması şu şekildedir: Köy ($\bar{X}=83.24$), kasaba ($\bar{X}=83.67$), ilçe ($\bar{X}=82.02$), şehir ($\bar{X}=86.10$) ve büyükşehir ($\bar{X}=87.50$)'dir. Görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin yer değişkeni açısından ortalaması en yüksek olan grup büyükşehirdir.

Tablo 30. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Genel Uyum	1.Köy	Gruplar	3787.899	4	946.975	2.326	0.055	--
	2. Kasaba	Arası						
	3. İlçe	Grup İçi	3787.899	945	407.157			
	4. Şehir	Toplam	388551.033	949				
	5.Büyükşehir							

Tablo 30'a göre, sınıf düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, yer değişkeni dikkate alınarak oluşturulan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, köy grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=83.24$), kasaba grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=83.67$), ilçe grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=82.02$), şehir grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=86.10$), büyükşehir grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=83.67$), aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(4-946)} = 2.326, p>0.05$].

Tablo 31. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Kişisel Uyum	1.Köy	Gruplar	708.290	4	177.073	1.262	0.283	--
	2. Kasaba	Arası						
	3. İlçe	Grup İçi	132604.758	945	140.322			
	4. Şehir	Toplam	133313.048	949				
	5.Büyükşehir							

Tablo 31'e göre, sınıf düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, yer değişkeni dikkate alınarak oluşturulan grupların kişisel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, köy grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.04$), kasaba grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37,07$), ilçe grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=36.22$), şehir grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.95$), büyükşehir grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.82$), aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [$F_{(4-946)} = 1.262, p>0.05$].

Tablo 32. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Yaşamlarının Büyük Bir Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkeni Açısından Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Sosyal Uyum	1.Köy	Gruplar	1029.634	4	257.409	2.435	0.046	3-5
	2. Kasaba	Arası						
	3. İlçe	Grup İçi	99896.265	945	105.710			
	4. Şehir	Toplam	100925.89	949				
	5.Büyükşehir							

Tablo 32'ye göre, sınıf düzeyleri farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, yer değişkeni dikkate alınarak oluşturulan grupların sosyal uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, köy grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=47.23$), kasaba grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=45.73$), ilçe grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=45.89$), şehir grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=47.98$), büyükşehir grubundaki öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.99$), en az iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(4-945)} = 2.435, p < 0.05$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğüne göre ($\eta^2=0.010$) bu fark küçük düzeydedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın, ilçe ve şehir ile ilçe ve büyükşehir arasında olduğu tespit edilmiştir.

4.8. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin fakülte değişkeni açısından betimsel istatistikleri ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü değişken analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca sadece 1. ve 2. sınıflarda öğrencisi olan Yabancı Diller Yüksekokulu analizlere dâhil edilmemiştir.

Tablo 33. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenimlerine Devam Ettikleri Fakülte Değişkeni Açısından Genel Uyum Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	Fakülte	N	\bar{X}	Ss
Genel Uyum	1. İlahiyat F.	111	86.91	19.94
	2. Veterinerlik F	32	91.66	22.66
	3. Ziraat F.	29	88.45	15.61
	4. Eğitim F	271	85.84	19.93
	5. Fen Edebiyat F	146	76.05	17.29
	6. Sağlık Yüksekokulu	91	86.82	21.75
	7. İktisat ve İdari Bilimler F.	95	84.62	19.75
	8. Mühendislik ve Mimarlık F.	73	87.34	23.63
	9. Beden Eğitimi ve Spor Y. F.	93	85.62	19.78
	10. Yabancı Diller Yüksekokulu	9	88.67	11.15

Tablo 33'e göre fakülte değişkeni açısından genel uyum düzeyi en yüksek grubun ortalaması ($\bar{X}=91.66$) ile Veterinerlik Fakültesi iken, genel uyum düzeyi en düşük grubun ortalaması ($\bar{X}=76.05$) ile Fen Edebiyat Fakültesidir.

Tablo 34. Öğrencilerin Genel Uyum Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Fakülte	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Genel Uyum	1. İlahiyat	Gruplar Arası	14770.354	8	1846.294	4.618	0.00	
	2. Veterinerlik							
	3. Ziraat F.	Gruplar İçi	372650.822	932	399.840			
	4. Eğitim F							
	5. Fen-Edb.							
	6. Sağlık Y.	Toplam	387421.175	940				
	7. İktisat ve İd							
	8. Müh.							
	9. Beden Eğ.							

Tablo 34'e göre, öğrenim gördükleri fakülte farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, fakülte değişkeni dikkate alınarak oluşturulan grupların genel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, 1. İlahiyat F. öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=86.91$), 2. Veterinerlik F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=91.66$) 3. Ziraat F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=88.45$), 4. Eğitim F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=85.84$), 5. Fen-Edebiyat F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=76.05$), 6. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=86.82$), 7.

İktisadi ve İdari Bilimler F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=84.62$), 8. Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=87.34$), 9. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=85.62$), en az iki grup arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur [$F_{(8-932)}= 4.618$, $p<0.01$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.038$) bu fark küçük düzeydedir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın, 1. İlahiyat F. ve 5. Fen-Edebiyat F., 2. Veterinerlik ve 5. Fen-Edebiyat F., 4. Eğitim F. ve 5.Fen Edebiyat F., 6. Sağlık Yüksekokulu ve 5.Fen Edebiyat F. arasında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 35. Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Fakülte	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Kişisel Uyum	1.İlahiyat	Gruplar Arası	5280.789	8	660.099	4.829	0.00	2-5 9-5
	2.Veterinerlik							
	3. Ziraat F.	Gruplar İçi	127410.006	932	136.706			
	4. Eğitim F							
	5.Fen-Edb.							
	6.Sağlık Y.	Toplam	132690.795	940				
	7.İktisat ve İd							
	8.Müh.							
	9.Beden Eğ.							

Tablo 35'e göre, öğrenim gördükleri fakülte farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, fakülte değişkeni dikkate alınarak oluşturulan grupların kişisel uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, fakülte değişkeni açısından, 1.İlahiyat F. öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=37.95$), 2.Veterinerlik F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=41.94$), 3.Ziraat F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=40.76$), 4.Eğitim F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=36.35$), 5.Fen-Edebiyat F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=32.67$), 6.Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=38.58$), 7. İktisadi ve İdari Bilimler F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=37.69$), 8. Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=39.10$), 9. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=39.48$), en az iki grup arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur [$F_{(8-932)}= 4.829$, $p<0.01$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.038$) bu fark küçük düzeydedir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı

farkın, 2. Veterinerlik ve 5. Fen-Edebiyat F., 9. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve 5.Fen Edebiyat F. arasında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 36. Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Tek Faktörlü Anova Sonucu

Boyut	Fakülte	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark			
Sosyal Uyum	1.İlahiyat	Gruplar Arası	4111.309	8	660.099	4.962	0.00	1-5			
	2.Veterinerlik										
	3. Ziraat F.	Gruplar İçi	96532.88	932	136.706						
	4. Eğitim F										
	5.Fen-Edb.										
	6.Sağlık Y.	Toplam	100644.196	940							4-5
	7.İktisat ve İd										
	8.Müh.										
	9.Beden Eğ.										

Tablo 36'a göre, öğrenim gördükleri fakülte farklı olan 950 üniversite öğrencisinin, sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla, fakülte değişkeni dikkate alınarak oluşturulan grupların sosyal uyum düzeyleri ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, test sonucunda, fakülte değişkeni açısından, 1.İlahiyat F. öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=48.67$), 2.Veterinerlik F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=49.72$), 3.Ziraat F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=47.69$), 4.Eğitim F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=49.35$), 5.Fen-Edebiyat F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=43.32$), 6.Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=47.97$), 7. İktisadi ve İdari Bilimler F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=46.72$), 8. Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi F. öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=48.11$), 9. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=45.99$), en az iki grup arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur [$F_{(8-932)}= 4.962, p<0.01$]. Test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.04$) bu fark küçük düzeydedir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın, 1. İlahiyat F. ve 5. Fen-Edebiyat F., 4. Eğitim F. ve 5.Fen Edebiyat F. arasında olduğu tespit edilmiştir.

4.9. Üniversite Öğrencilerinin Fonksiyonel Olmayan Tutumları Değişkeni Açısından Uyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin fonksiyonel olmayan tutumlarına ait betimsel istatistikler, genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyinin fonksiyonel olmayan tutumlarla arasındaki ilişkiler ve çoklu regresyon sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 37. Üniversite Öğrencilerinin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss
Fonksiyonel Olmayan Tutum	950	121.4521	26.01965
Değişken Tutum	950	18.9221	4.67739
Bağımsız Tutum	950	17.9189	6.5080
Mükemmeliyetçilik	950	45.8326	14.91904
Onaylama	950	38.7442	10.68718

Tablo 37'ye göre, üniversite öğrencilerinin fonksiyonel olmayan tutumlar ortalaması (\bar{X} =121.4521) bulunmuştur. Ayrıca, değişken tutum ortalaması (\bar{X} =18.9221), bağımsız tutum ortalaması (\bar{X} =17.9189), mükemmeliyetçilik ortalaması (\bar{X} =45.8326) ve onaylama ortalaması (\bar{X} =38.7442)'dir.

Tablo 38. Üniversite Öğrencilerinin Genel Uyum Düzeyleri ve Alt Ölçekleri ile Fonksiyonel Olmayan Tutumlar ve Alt Ölçekleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8
1.Genel Uyum	--	.915**	.903**	-.290**	-.110**	-.197**	-.233**	-.209**
2.Kişisel Uyum	.915**	--	.682**	-.247**	-.084**	-.147**	-.186**	-.213**
3.Sosyal Uyum	.903**	.682**	--	-.281**	-.109**	-.217**	-.249**	-.153**
4.FOTÖ	-.290**	-.247**	-.281**	---	.344**	.518**	.868**	.769**
5.Değişken T.	-.110**	-.084**	-.109**	.344**	---	.304**	.107**	.074*
6.Bağımsız T.	-.197**	-.147**	-.217**	.518**	.304	---	.253**	.190**
7.Mükemmeliyetçilik	-.233**	-.186**	-.249**	.868**	.107**	.253**	---	.524**
8. Onaylama	-.209**	-.213**	-.153**	.769**	.074*	.190**	.524**	---

(*)= p<0.5; (**) = p<0.1

Tablo 38'ye göre genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerini yordadığı düşünülen fonksiyonel olmayan tutumlar alt ölçeklerinin kendi arasındaki ikili korelasyon katsayıları çoklu bağlantı sorunu oluşturabilecek değer olan .8 altındadır. Bu değerler .074 ve .524 arasında değişmektedir. Genel uyum düzeyi ile fonksiyonel olmayan

tutumlar arasında ($r=-.290$, $p<.01$), kişisel uyum düzeyi ile fonksiyonel olmayan tutumlar arasında ($r=-.247$, $p<.01$), sosyal uyum düzeyi ile fonksiyonel olmayan tutumlar arasında ($r=-.281$, $p<.01$), genel uyum düzeyi ile değişken tutum arasında ($r=-.110$, $p<.01$), genel uyum düzeyi ile bağımsız tutum arasında ($r=-.197$, $p<.01$), genel uyum düzeyi ile mükemmeliyetçilik arasında ($r=-.233$) ve genel uyum düzeyi ile onaylama ihtiyacı arasında ($r=-.209$, $p<.01$) negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca uyum düzeyleriyle fonksiyonel olmayan tutumlar arasındaki ilişkiler beklenildiği gibi negatif yönde çıkmıştır.

Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçi tutum, onaylama ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum alt testleri beraber (standart yöntem), genel uyum düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda regresyon modeline ilişkin bulgular Tablo 43’de sunulmuştur.

Tablo 39. Öğrencilerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Alt Ölçeklerinin Genel Uyum Düzeyini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analiz Sonucu

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	112.925	3.483	-	32.424	0.00	-	-
Mükemmeliyetçi T	-0.187	0.050	-0.138	-3.713	0.00	-0.233	-0.120
Onaylama İh	-0.205	0.069	-0.108	-2.961	0.003	-0.209	-0.096
Bağımsız T.	-0.433	0.108	-0.134	-4.013	0.00	-0.202	-0.129
Değişken T.	-0.202	0.141	-0.047	-1,433	0.152	-0.110	-0.047
R=0.295	R ² =0.087						
F ₍₄₋₉₄₆₎ =22.524	p=0.000						

Tablo 39 incelendiğinde, öğrencilerin genel uyum düzeyine etkisi olduğu düşünülen mükemmeliyetçi tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum değişkenlerinin, öğrencilerin uyum düzeyini ne şekilde yordadığını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi neticesinde, mükemmeliyetçi tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum değişkenleri beraber genel uyum düzeyi ile anlamlı düzeyde bir ilişki ($R=0.295$, $R^2=0.087$) göstermişlerdir ($F_{(4-946)}=22.254$, $p<0.01$). Ele alınan dört yordayıcı değişken, beraber, genel uyum düzeyindeki değişimin %8.7’sini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayıları açısından, genel uyum düzeyi üzerindeki görece önem sırası, mükemmeliyetçi tutum ($\beta=-0.138$), bağımsız tutum ($\beta=-0.134$), onaylanma ihtiyacı ($\beta=-0.108$) ve değişken tutum ($\beta=-0.047$)’dir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testlerine göre, onaylama ihtiyacı ($p<0.01$), mükemmeliyetçi tutum ($p<0.01$) ve bağımsız tutum

($p < 0.01$) genel uyum düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır. Regresyon analizinden elde edilen sonuçlarına göre, sosyal uyum düzeyini yordayan regresyon formülü aşağıda verilmiştir:

$$\text{Genel Uyum Düzeyi} = (-0.202 \times \text{Değişken Tutum Ölçek Puanı}) + (-0.205 \times \text{Onaylanma İhtiyacı Ölçek Puanı}) + (-0.187 \times \text{Mükemmeliyetçi Tutum Ölçek Puanı}) + (-0.433 \times \text{Bağımsız Tutum Ölçek Puanı}) + (112.925).$$

Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçi tutum, onaylama ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum alt testleri beraber (standart yöntem), kişisel uyum düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda regresyon modeline ilişkin bulgular Tablo 44’de sunulmuştur.

Tablo 40. Öğrencilerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Alt Ölçeklerinin Kişisel Uyum Düzeyini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analiz Sonucu

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	51.627	2.064	-	25.009	0.00	-	-
Mükemmeliyetçi T	-0.064	0.030	-0.081	-2.160	0.031	-0.187	-0.070
Onaylama İh	-0.171	0.041	-0.154	-4.154	0.000	-0.215	-0.134
Bağımsız T.	-0.161	0.065	-0.085	-2.487	0.013	-0.147	-0.081
Değişken T.	-0.103	0.084	-0.041	-1.233	0.218	-0.086	-0.040
R=0.254	R ² =0.064						
F(4946)=16.277	p=0.000						

Tablo 40 incelendiğinde, öğrencilerin kişisel uyum düzeyine etkisi olduğu düşünülen, mükemmeliyetçi tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum değişkenlerinin, öğrencilerin kişisel uyum düzeyini ne şekilde yordadığını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi neticesinde, mükemmeliyetçi tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum değişkenleri birlikte genel uyum düzeyi ile anlamlı düzeyde bir ilişki ($R=0.254$, $R^2=0.087$) göstermişlerdir ($F_{(4-946)}=22.254$, $p < 0.01$). Ele alınan dört yordayıcı değişken, beraber, kişisel uyum düzeyindeki değişimin %6,4’ni açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayıları açısından, yordayıcı değişkenlerin, kişisel uyum düzeyi üzerindeki görece önem sırası, onaylanma ihtiyacı ($\beta=-0.154$), bağımsız tutum ($\beta=-0.085$), mükemmeliyetçi tutum ($\beta=-0.081$) ve değişken tutum ($\beta=-0.041$)’dir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testlerine göre, onaylama ihtiyacı ($p < 0.01$), mükemmeliyetçi tutum ($p < 0.05$) ve bağımsız tutum ($p < 0.05$) kişisel uyum düzeyini anlamlı olarak

yordamaktadır. Regresyon analizinden elde edilen sonuçlarına göre, sosyal uyum düzeyini yordayan regresyon formülü aşağıda verilmiştir:

$$\text{Kişisel Uyum Düzeyi} = (-0.103 \times \text{Değişken Tutum Ölçek Puanı}) + (-0.171 \times \text{Onaylanma İhtiyacı Ölçek Puanı}) + (-0.064 \times \text{Mükemmeliyetçi Tutum Ölçek Puanı}) + (-0.161 \times \text{Bağımsız Tutum Ölçek Puanı}) + (51.627).$$

Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçi tutum, onaylama ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum alt testleri birlikte (standart yöntem), sosyal uyum düzeylerini anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda regresyon modeline ilişkin bulgular Tablo 45’de sunulmuştur.

Tablo 41. Öğrencilerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Alt Ölçeklerinin Sosyal Uyum Düzeyini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analiz Sonucu

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	60.790	1.769	-	34.369	0.000	-	-
MükemmelciT	-0.137	0.026	-0.199	-5.357	0.000	-0.252	-0.172
Onaylama İh	-0.021	0.035	-0.021	-0.586	0.558	-0.157	-0.019
Bağımsız T.	-0.246	0.055	-0.149	-4.445	0.000	-0.217	-0.143
Değişken T.	-0.096	0.072	-0.044	-1.345	0.179	-0.112	-0.044
R=0.301	R ² =0.091						
F ₍₄₋₉₄₆₎ =23.540	p=0.000						

Tablo 41 incelendiğinde, öğrencilerin sosyal uyum düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen, mükemmelci tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum değişkenlerinin, öğrencilerin sosyal uyum düzeyini ne şekilde yordadığını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi neticesinde, mükemmeliyetçi tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum değişkenleri beraber sosyal uyum düzeyi ile anlamlı bir ilişki (R=0.301, R²=0.091) göstermişlerdir (F₍₄₋₉₄₆₎ =23.540, p<0.01). Ele alınan dört yordayıcı değişken, beraber, sosyal uyum düzeyindeki değişimin %9,1’ni açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayıları açısından, yordayıcı değişkenlerin, sosyal uyum düzeyi üzerindeki görece önem sırası, mükemmeliyetçi tutum (β =-0.199), bağımsız tutum (β =-0.149), değişken tutum (β =-0.044) ve onaylanma ihtiyacı (β =-0.021)’dir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testlerine göre, mükemmeliyetçi tutum (p<0.01) ve bağımsız tutum (p<0.01) sosyal uyum düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır. Regresyon

analizinden elde edilen sonuçlarına göre, sosyal uyum düzeyini yordayan regresyon formülü aşağıda verilmiştir:

$$\text{Sosyal Uyum Düzeyi} = (-0.0096 \times \text{Değişken Tutum Ölçek Puanı}) + (-0.021 \times \text{Onaylanma İhtiyacı Ölçek Puanı}) + (-0.137 \times \text{Mükemmelci Tutum Ölçek Puanı}) + (-0.246 \times \text{Bağımsız Tutum Ölçek Puanı}) + (60.790).$$

5. TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizlerinden elde edilen bulguların tartışılarak yorumlanmasına yer verilmiştir.

5.1. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre, genel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatür tarandığında genel uyum düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin araştırmaların bir kısmı araştırmadan elde edilen bulgu ile tutarlılık gösterirken bir kısmı da araştırmanın sonucu ile tutarsızlık göstermektedir. Alver (1998), 200 üniversite öğrencisinden oluşan örneklem grubuyla yaptığı çalışmada, cinsiyet değişkeni açısından genel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumu ülkemizde gittikçe artan bir şekilde kadın ve erkeğe ilişkilerde ve sosyal statü konularında eşit olanakların sunulması şeklinde açıklamaktadır. Dündar, Yapıcı ve Topçu (2008), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, cinsiyet değişkeninin genel uyum üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak Aras (2015), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrencilerin lehine genel uyum düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Görüldüğü üzere alanyazın tarandığında cinsiyet değişkeni açısından genel uyum düzeyine dair kesin bulguların olmadığı söylenebilir.

Bu araştırmada, cinsiyet değişkeninin genel uyum düzeyine anlamlı bir etkisinin olmamasının sebebi olarak, örneklem grubunun üniversite öğrencilerinden oluşması, toplumun her iki cinsiyete gittikçe artan bir şekilde eşit olanaklar sunması, toplumsal yaşamda hem kadınlardan hem de erkeklerden beklenen rol ve sorumlulukların birbirine benzer olması ve erkek ve kadınların benzer yaşam tecrübelerini deneyimlemeleri gösterilebilir.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde araştırmanın sonucuyla tutarlılık gösteren araştırmaların yanı sıra, araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermeyen araştırmalarda mevcuttur. Aladağ-Bayrak (2012), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada cinsiyet değişkeni açısından sosyal uyum düzeyinin

farklılaşmadığını tespit etmiştir. Hall (2015), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, cinsiyet değişkeninin sosyal uyum üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını bulmuştur. Bunun yanında Ghartapped, Talepasand, Manshaee, Abolfathi, Solhi ve Gharatappah (2013), lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, cinsiyet değişkeni açısından sosyal uyum düzeyinin erkeklerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığını bulmuşlardır. Doğan (2009), örneklemini öğretmenlerin oluşturduğu çalışmada, kadın öğretmenlerin sosyal uyum düzeyi erkek öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Görüldüğü üzere yapılan çalışmaların sonuçları tutarsızlık göstermektedir.

Bu çalışmada sosyal uyum düzeyi üzerinde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bu bulgu, erkek ve kadın bireylerin cinsiyet rollerinin gittikçe birbirine benzemesi, ailelerin kız ve erkek çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarda farklılıkların azalması, her iki cinsiyetinde androjen kimliği benimsemesi ve toplumsal yaşam alanlarında kadınların yaşadığı baskının ve negatif ayrımcılığın gittikçe azalması şeklinde açıklanabilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre, erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeyi kadın öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde farklı örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalarda farklı sonuçların bulunduğu gözlemlenmektedir. Balabanlı (1990), öğretmen liselerinde okuyan gençlerin örneklemini oluşturduğu çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. İlhan (2015), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada kadın ve erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Thulasiammal ve Sumathi (2017), lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, cinsiyet değişkeninin kişisel uyum üzerinde etkili olmadığını tespit etmişlerdir. Keyes ve Coleman (1983), lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, kişisel uyum üzerinde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir etkisinin olmadığını bulmuşlardır. Hall (2015), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, cinsiyet değişkeni açısından kişisel uyum düzeyinin anlamlı olarak farklılaşmadığını bulmuştur. Ancak Akay (1990), lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrencilerin lehine kişisel uyum düzeyini anlamlı olacak şekilde yüksek bulunmuştur. Ceyhan (1999), okul psikolojik danışmanlarıyla gerçekleştirdiği araştırmada, cinsiyet değişkeni açısından erkek bireylerin lehine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit etmiştir. Görüldüğü üzere

alanyazın incelendiğinde bazı araştırma sonuçları araştırmamızın sonuçlarıyla tutarlıyken bazı araştırma sonuçları da araştırmamızın sonuçlarıyla tutarsızdır.

Bu çalışmada erkek öğrencilerin lehine kişisel uyum düzeyinin anlamlı derecede yüksek bulunmasının sebebi olarak, araştırmanın yapıldığı bölge de göz önüne alındığında, erkek öğrencilerin karşılaştıkları problemlere ve değişen yaşam şartlarına uyum sağlamada daha fazla sosyal desteğe sahip olmaları bunun neticesinde de değişen şartlara ve yaşanan problemlere daha stressiz ve daha kolay çözümler getirmeleri gösterilebilir.

5.2. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Yaş değişkeni açısından, öğrencilerin genel uyum, sosyal uyum ve kişisel uyum düzeyi ortalamaları yaş grubu yükseldikçe artmaktadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin genel ve sosyal uyum düzeyleri, yaş grubu 26+ ve 21-25 olanların lehine 18-20 yaş grubundakilerle anlamlı olacak şekilde farklılaşmaktadır. Kişisel uyum düzeyi ise 21-25 yaş grubundakilerin lehine, 18-20 yaş grubundakilerle anlamlı farklılık göstermektedir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgusuyla tutarlı araştırmaların yanı sıra tutarlı olmayan araştırmalarda mevcuttur. Hall (2015), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada 18-19 yaş grubundaki öğrencilerin sosyal uyum düzeyini 20+ yaş grubundaki öğrencilerin sosyal uyum düzeyinden istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde yüksek bulmuşken, aynı yaş grubundaki bireylerin kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. İlhan (2015), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada yaş değişkeni açısından sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı olacak bir fark bulmamıştır. Ancak Küçükali (2016) lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, 18 yaşındaki öğrencilerin kişisel uyum düzeyini 15,16,17 yaşlarındaki öğrencilerin kişisel uyum düzeyinden yüksek bulmuştur. Yeğen (2008), lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada 17 yaş grubundaki öğrencilerin lehine sosyal uyum düzeyini 16 ve altındaki yaş grubundaki öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde farklı bulmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuca göre yaş grubu yükseldikçe uyum düzeyinin artması şu şekilde açıklanabilir: Uyum düzeyi ile yakından alakalı olduğu düşünülen bireyin kimlik kazanımı sürecinde ilerlemesi, toplumsal ve mesleki birtakım rolleri ve sorumlulukları benimsemeleri ve yerine getirmelerinin üniversite öğrencilerinin uyum

düzeşini yükseltebileceği düşünölmektedir. Ayrıca bireşin yaşı ilerledikçe tecrübe ettiği olumlu veya olumsuz yaşam olayları sayesinde belirli bir olgunluğa ulaşması uyum düzeşini artırabilecektir. Nitekim Geldard ve Geldard (2013) göre, bireş kişisel kimliğini geliştirdikçe zaman içerisinde olgunlaşmaktadır.

5.3. Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Algıladıkları Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzey açısından uyum puanları yüksekten düşüğe doğru iyi, orta kötü şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca genel ve sosyal uyum düzeyi, iyi ve orta grubun lehine olmak üzere kötü grubundaki öğrencilerle istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklı bulunmuştur. Yine kişisel uyum düzeyi, iyi grubundaki öğrencilerin lehine olmak üzere kötü grubundaki öğrencilerle anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzeyin uyum düzeylerini etkilediğini söyleyebiliriz. Literatür incelendiğinde konuyla alakalı olan araştırmaların, araştırmada elde edilen sonuçla tutarlı olduğu ortaya görölmektedir. Aras (2015) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, genel uyum düzeyi, sosyoekonomik düzeyini iyi olarak algılayan gruptaki öğrencilerin lehine olmak üzere kötü olarak algılayan gruptaki öğrencilerden anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Aydın (2012), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, sosyoekonomik düzey açısından çok iyi olan gruptaki öğrencilerin sosyal uyum düzeyini diğer gruptaki öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinden anlamlı olacak şekilde yüksek bulmuştur. Thulasiyammal ve Sumathi (2017) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, öğrencilerin ailelerinin yıllık gelir değişkeni açısından kişisel uyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığını bulmuşlardır. Chen , Zhang, Wei ve Guo (2018), yaptıkları çalışmada sosyal uyum ile ailenin sosyoekonomik düzeyi arasında ($r=0.18$ $p<0.01$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Araştırmada algıladığı sosyoekonomik düzey iyi olan öğrencilerin uyum düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Nitekim temel ihtiyaçlarının karşılanmasından sosyokültürel etkinliklerin içerisinde bulunabilmeye kadar bireşin yaşamının her alanında bireş etkileyen sosyoekonomik durumun yükselmesi ile uyum düzeyinin artması da normaldir. Özellikle gençlik döneminde olan bireş, sürekli olarak kendisini akranlarıyla karşılaştırmaktadır. Bireşin sosyoekonomik durumundan dolayı

bu kıyaslamalarla ilgili eksiklik hissetmesinin uyum düzeyini düşürebileceği düşünülmektedir.

Ayrıca çağımızda kitle iletişim araçlarının sebep olduğu sosyoekonomik gereksinimler bireylerin aşırı stres yaşamasına neden olmaktadır. Örneğin yazılı ve görsel medya, devamlı bir biçimde yüksek gelire sahip örnekleri gençlere model olarak sunmaktadır. Fakat birçok bireyin iş bulmasının nerdeyse imkânsız olduğu bir ortamda bu durum gençler açısından problemlere neden olmaktadır (Geldard ve Geldard, 2013).

5.4. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuçta üniversite öğrencilerinden anne eğitim durumu lise olanların genel uyum düzeyinin en yüksek olan grup olmasıdır. Ayrıca anne eğitim düzeyi lise ve okuryazar olanların lehine okuryazar olmayanlar ile genel uyum düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi açısından okuryazarların lehine okuryazar olmayanlarla anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal uyum düzeyi açısından ise gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde konuyla ilgili yapılan çalışmaların tutarlılık göstermediği söylenebilir Aydın (2012) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, sosyal uyum düzeyi açısından annelerinin eğitim düzeyi lise ve yüksek lisans olanların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Tuncel (2005) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Araştırmada anne eğitim düzeyi lise ve okuryazar olanların lehine okuryazar olmayanlar ile genel uyum düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark çıkmasının sebebi olarak, okuryazar annelerin okuryazar olmayanlara göre çocuklarını daha sağlıklı yetiştirmek için, hem geleneksel yöntemlerden uzaklaşmaya daha açık olmaları hem de çevrenin sunduğu imkânlardan ve sosyal destek sistemlerinden daha fazla yararlanabilmeleri gösterilebilir.

Ayrıca anne eğitim düzeyi lise olan üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeyi ortalamaları hem diğer grupların genel uyum düzeyi ortalamalarından yüksek bulunmuş hem de okuryazar olmayanların genel uyum düzeyinden istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı bulunmuştur. Bu durumun sebebi olarak, eğitim düzeyi lise olan

annelerin belli bir eğitim düzeyinde oldukları ve eğitim düzeyi olarak lisans ve lisans üstü olanlara karşı yaşadıkları eksiklik duygusunun üstesinden gelebilmek için sürekli olarak çocuklarını sağlıklı yetiştirmek için belli bir çaba içerisinde olmaları gösterilebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuca göre, anne eğitim düzeyi sosyal uyum düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bu sonucun nedeni olarak, özellikle günümüzde sosyal uyum düzeyine etki eden önemli faktörlerin değişmesi gösterilebilir. Nitekim MEB (2011) göre, kişinin sosyalleşmesinde en önemli etkenler olan; ebeveyn, arkadaş çevresi ve öğretmenler, günümüz modern toplumlarında yerini teknolojik araç ve gereçler ile kitle iletişim araçlarına bırakmıştır.

5.5. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmada elde sonuca göre, üniversite öğrencilerinden baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin uyum düzeyi en yüksek grup olmasına rağmen (Bkz. Tablo 25), genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri, baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu sonuç alanyazındaki bazı çalışmalarla tutarsızlık göstermekte iken, bazı çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir. Avcı (2015), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada sosyal uyum düzeyinin alt boyutlarının, baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olacak şekilde farklılaştığını bulmuştur. Yeşilyaprak (1993), lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada kişisel uyumu doğrudan etkileyen kişisel gelişim ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Yine Tuncel (2005) tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, baba eğitim düzeyi değişkenine göre üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı bölge itibariyle, ailenin alt sistemleri olan baba alt sistemi ile çocuk alt sistemi arasındaki ilişkinin daha çok kapalı sınırlara sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bundan dolayı, çocuğun kimliğini kazanması ve toplumsallaşmasında çocuk alt sistemi ile açık sınırlara sahip olan anne alt sistemi daha önemli bir faktör haline gelmektedir. Bu durumda babanın eğitim düzeyine göre, üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin anlamlı olacak şekilde farklılaşmamasının sebebi olabilir. Nitekim Tuncel (2005) göre, sahip olduğumuz babaerkil aile yapısından dolayı çocuklarla

babalar arasında doğrudan etkileşim olmadığından babanın eğitim düzeyi çocuklarının uyum düzeyleri üzerinde etkili olmayabilir.

5.6. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Sınıf düzeyi değişkeni açısından genel ve kişisel uyum düzeyi sınıf düzeyi yükseldikçe artmasına rağmen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca sosyal uyum değişkeni açısından 1.ve 4. sınıflar arasında 4. sınıfların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Aktaş (1997), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, 1.sınıfta okuyan öğrencilerin 4. sınıfa geldiklerinde genel, kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde yükseldiğini tespit etmiştir. Aras (2015) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, kişisel uyum düzeyi sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmazken, sosyal ve genel uyum düzeyi istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde farklılaşmaktadır. Aydın (2012) örneklemini üniversite öğrencilerin oluşturduğu çalışmada, sosyal uyum düzeyi 3. sınıflarla karşılaştırıldığında 4.sınıfların lehine ve 2.sınıflarla karşılaştırıldığında 1. sınıfların lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Tanrıdağ (1994) lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, 1. ve 4. sınıfa giden öğrencilerin genel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Kişisel uyum açısından 4. sınıf öğrencilerinin lehine, sosyal uyum açısından ise 1. sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı fark bulunmuştur. Tuncel (2005) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada 1.sınıftaki öğrencilerle karşılaştırıldığında 4.sınıfların lehine genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri açısından anlamlı fark bulunmuştur. Görüldüğü üzere araştırmamızın sonuçları bazı çalışmalardan elde sonuçlarla tutarlı iken bazılarıyla da tutarsızdır.

Üniversite öğrencilerinin genel ve kişisel uyum düzeyleri arasında sınıf değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmamasının sebebi olarak, üniversite öğrencileri sınıf düzeyleri yükseldikçe her ne kadar kimlik gelişimlerini tamamlama yolunda önemli adımlar atsalar bile, üniversite eğitiminin sonlarına doğru uyum düzeylerine doğrudan etki edecek olan evlilik planları, iş sahibi olabilmek, ailenin beklentilerine cevap verme ve toplumun içinde statü sahibi olma gibi kritik yaşam olaylarının etkisinin artması gösterilebilir.

1.sınıflarla karşılaştırıldığında 4. sınıfların lehine sosyal uyum düzeyinin anlamlı olacak şekilde yüksek çıkması, birinci sınıftaki öğrencilerin, üniversite ortamı hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, ortaöğretimle karşılaştırıldığında daha özgür bir ortama sahip olduğundan özdenetimi gerçekleştirmede yaşanan sıkıntılar, farklı bir ilde üniversite eğitimi alan öğrencilerin şehrin kültürüne alışmaya çalışması, yaşadıkları yalnızlık hissi, güven sorunları ve iletişim becerilerindeki yetersizliklerden kaynaklı olabilir.

5.7. Üniversite Öğrencilerinin Yer Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Yer değişkeni açısından genel uyum düzeyi en yüksek grup büyükşehir grubu olmasına rağmen genel ve kişisel uyum düzeyi ortalamaları yer değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Sosyal uyum düzeyi büyükşehir ve şehrin lehine olmak üzere ilçe ile anlamlı farklılık göstermektedir. Konuyla ilişkin literatür incelendiğinde yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Aras (2015) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, yer değişkeni açısından kişisel uyum düzeyi kasabada yaşayanların lehine köyde yaşayanlara göre anlamlı fark göstermişken, genel ve sosyal uyum düzeyi açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Shankar-Srivastava (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, yer değişkeni açısından sosyal uyum düzeyi ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Balabanlı (1990) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, yer değişkeni açısından genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Genel ve kişisel uyum düzeyleri arasında yer değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmaması; çağımızda kitle iletişim araçları ve teknolojik gelişmeler sayesinde yaşanan küreselleşmeyle, gençler farklı yerleşim yerlerinde yaşamış olsalar bile kişilik gelişimlerini etkileyen faktörlerin ve hem kendilerinin toplumdan beklentilerinin hem toplumun gençten beklentilerinin benzer olmasından kaynaklı olabilir.

Sosyal uyum düzeyi yer değişkeni açısından, büyükşehir ve şehir lehine ilçe ile anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.046$). Yapılan etki büyüklü testinde bu farkın küçük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\eta^2=0.010$). Ortaya çıkan bu anlamlı farkın büyük şehirlerde ve şehirlerde daha az baskıcı bir ortam olması ve bireylerin sosyalleşebilme anlamında daha fazla yaşantı geçirebilme (sosyal ve kültürel etkinlikler, daha karmaşık insan ilişkileri vb.) imkanına sahip olmasından kaynaklı olabilir.

5.8. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Değişkenine Göre Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Fakülte değişkeni açısından genel uyum düzeyi en yüksek grup Veterinerlik Fakültesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerdir. Genel uyum düzeyi açısından Eğitim, İlahiyat, Sağlık ve Veterinerlik Fakültelerinde eğitimlerine devam eden öğrencilerin lehine olmak üzere Fen-Edebiyat fakültesinde eğitimlerine devam eden öğrencilerle anlamlı fark bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi açısından Veterinerlik ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin lehine olmak üzere Fen-Edebiyat Fakültesinde eğitimlerine devam eden öğrencilerle anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal uyum düzeyi açısından Eğitim ve İlahiyat Fakültesinde eğitimlerine devam eden öğrencilerin lehine olmak üzere Fen-Edebiyat Fakültesinde eğitimlerine devam eden öğrencilerle anlamlı fark bulunmuştur. Literatür tarandığında araştırmanın sonucu ile tutarlı olmayan sonuçların olduğu görülmektedir. Alver (1998), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada bölüm değişkeni açısından genel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulmamıştır. Aras (2015), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada genel ve kişisel uyum düzeyi fakülte değişkenine göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmazken, sosyal uyum düzeyi İlahiyat Fakültesinde okuyan öğrencilerin lehine olmak üzere, Ziraat Fakültesinde okuyan öğrencilerle anlamlı bir düzeyde farklılık göstermiştir. Aydın (2012), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada sınıf öğretmenliği ve BESYO bölümlerinde okuyan öğrencilerin sosyal uyum düzeylerini diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinden anlamlı derecede düşük bulmuştur. Tuncel (2005), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada genel uyum düzeyi açısından, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin lehine olmak üzere diğer bölümlerle anlamlı fark tespit edilmiştir.

Hem genel hem kişisel hem de sosyal uyum düzeyi açısından ortalaması en düşük grup Fen-Edebiyat Fakültesinde öğrenimlerine devam eden öğrenciler olup, diğer bölümlerin lehine olmak üzere sadece Fen-Edebiyat Fakültesiyle anlamlı olacak farklılık bulunmuştur. Bu durum Fen-Edebiyat Fakültesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerin diğer fakültele göre, meslek seçimi ve seçtiği mesleği gelecekte icra edebilme ile ilgili daha fazla problem yaşıyor olabilmelerinden kaynaklı olabilir.

5.9. Üniversite Öğrencilerinin Fonksiyonel Olmayan Tutumları Açısından Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Fonksiyonel olmayan tutumlar genel uyum düzeyine ilişkin toplam varyansın % 8.7'sini, kişisel uyum düzeyine ilişkin toplam varyansın % 6.4'nü ve sosyal uyum düzeyine ilişkin toplam varyansın %9.1'ni açıklamaktadır. Ayrıca hem genel hem kişisel hem de sosyal uyum düzeyleri ile fonksiyonel olmayan tutumlar ölçeği ve alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında beklenildiği gibi negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatür tarandığında çalışmanın bu boyutu ile ilgili benzer çalışmalara rastlanmamıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin fonksiyonel olmayan tutumlar alt ölçeklerden genel ve kişisel uyumu anlamlı olarak yordayan değişkenler mükemmeliyetçi tutum, bağımsız tutum ve onaylama ihtiyacıdır. Sosyal uyum düzeyini ise anlamlı olarak yordayan değişkenler mükemmeliyetçi tutum ve bağımsız tutumdur.

Mükemmeliyetçilik, bireyin sorunlarının kusursuz bir çözümü olduğu ve tek bir doğru olduğu fikrine sahip olmasıdır. Bireyin karşılaştığı sorunları çözme adına olası ve pratik olanı istemesi mantıklıdır. Fakat sürekli olarak kusursuz çözüm yöntemlerini araması fonksiyonel olmayan bir tutumdur. Mükemmeliyetçi bireyler problemlerini çözüme kavuşturacak yolların bütün ayrıntılarını ele aldıklarından problemlerini çözüme kavuşturmaları güçtür (Akt.,Yurtal-Dinç,1999). Çünkü birey karşılaştığı her türlü sorunu çözüme kavuşturup uyuma geçebilme sürecinde tek doğru bir çözüm yolu olduğunu düşünürse ve kusursuz olan yöntemle ulaşmaya çalışırsa sorunları çözüme kavuşturması ve harekete geçmesi güçleşecek bu durumun neticesinde uyuma geçebilmesi zorlaşacaktır. Dolayısıyla araştırmada genel, sosyal ve kişisel uyum düzeyi ile mükemmeliyetçilik puanları arasında negatif anlamlı bir ilişki çıkması ve mükemmeliyetçilik tutumunun genel, sosyal ve kişisel uyumu anlamlı olarak yordamasının anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Bağımlı olma, kişinin diğerlerinden özgür davranmaması ve kendisinden daha güçlü bir kişinin yaşamında olması gerektiğini düşünmesidir. Birey diğer insanlara karşı ne kadar itimat duyarsa o ölçüde hayatındaki amaç ve istekleri bırakmaya gereksinim duymaktadır. Yardım ve yönlendirme için diğerlerine ne denli itimat duyarsa, kendisi o kadar az harekete geçer ve birey özgüvenini yitirir. Böylece öz kontrolünü gerçekleştiremez ve diğer insanlara bağımlı olur (Akt.,Yurtal-Dinç,1999). Bağımsız

davranamayan bireyler, kendilerine olan güvenleri düşük olduğundan dolayı problemlerini çözüme kavuşturmada tek başına harekete geçemeyecekleridir. Bağımlı olduğu kişiler yaşamlarında olmadıklarında günlük yaşamlarına devam etmekte zorluk yaşamaktadırlar. Bunun neticesinde de uyum düzeyleri düşebilmektedir. Dolayısıyla araştırmada genel, sosyal ve kişisel uyum düzeyi ile bağımlı olma puanları arasında negatif anlamlı bir ilişki çıkması ve bağımlı tutumunun genel, sosyal ve kişisel uyumu anlamlı olarak yordamasının anlamlı olduğu düşünülmektedir. Nitekim Akıncı (2007) göre, bireyin sağlıklı uyuma geçebilmesi için, problemleri karşısında ve yaşamında pasif bir rol almaması gerekmektedir.

Onaylama ihtiyacı, bireyin yaşamında değer verdiği bütün kişiler tarafından kabul edilmeyi ve sevmeyi çok güçlü bir şekilde istemesidir. Bu düşüncenin temeli kabul edilmenin ve sevginin arzu edilmekten ziyade ihtiyaç olarak belirmesidir. Herkes tarafından onaylama isteği ulaşılması imkânsız ve mükemmel bir amaçtır. Hatta birey yaşamındaki tüm bireyler tarafından kabul edilse de kabul edilme düzeyi ve sürekliliği ile ilgili kaygı duymaktadır (Akt.,Yurtal-Dinç,1999). Çevresindeki diğer kişiler tarafından sürekli sevilme ve takdir görme ihtiyacı içinde olan bireyin yaşamından doyum alması ve yaşamını ruhsal açıdan sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi zorlaşacaktır. Bu durumununda bireyin uyum düzeyini düşürebilecektir. Dolayısıyla araştırmada genel ve kişisel uyum düzeyi ile onaylama ihtiyacı puanları arasında negatif anlamlı bir ilişki çıkması ve onaylama ihtiyacının genel ve kişisel uyumu anlamlı olarak yordamasının anlamlı olduğu düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu başlığı altında araştırmada elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu araştırmanın amacı fonksiyonel olmayan tutumların üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyini anlamlı olarak yordayıp yordamadığını incelemek ve üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini, cinsiyet, yaş, sınıf, eğitime devam edilen fakülte, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve bireyin yaşamının büyük bir bölümün geçirdiği yer, bireyin algıladığı ebeveyn tutumu ve kendisini algıladığı sosyoekonomik durum açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Kız ve erkek öğrencilerin genel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kişisel uyum düzeyi açısından ise, erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulunan etki büyüklüğü değerine göre ($d=0.25$) bu fark küçük düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin genel ve sosyal uyum düzeyleri, yaş grubu 26+ ve 21-25 olanların lehine 18-20 yaş grubundakilerle anlamlı olacak şekilde farklılaşmaktadır. Ayrıca kişisel uyum düzeyleri 21-25 yaş grubundakilerin lehine, 18-20 yaş grubundakilere göre anlamlı farklılık göstermektedir. Genel uyum düzeyi açısından, elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.15$) bu fark büyük düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin genel ve sosyal uyum düzeyleri, kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzey iyi ve orta olanların lehine kötü grubuyla anlamlı olacak şekilde farklılaşmaktadır. Kişisel uyum düzeyi açısından ise kendini algıladığı sosyoekonomik düzey iyi olanların lehine kötü grubuyla anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca genel uyum düzeyi açısından, test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.017$) bu fark küçük düzeydedir.

Anne eğitim düzeyi okuryazar ve lise olan üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeyi, okuryazar olmayanlara göre anlamlı olacak şekilde yüksek bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi açısından, anne eğitim düzeyi okuryazar olanların lehine okuryazar olmayanlarla anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca anne eğitim düzeyi açısından, üniversite

öğrencilerinin sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Genel uyum düzeyi açısından, test sonucu elde edilen etki büyüklüğü değerine göre ($\eta^2=0.01$) bu fark küçük düzeydedir.

Baba eğitimi düzeyine göre, üniversite öğrencilerinin genel, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sınıf düzeyine göre, üniversite öğrencilerinin genel ve kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sosyal uyum düzeyi açısından ise, 4. Sınıfların lehine 1.sınıflarla anlamlı fark bulunmuştur. Test sonucunda elde edilen etki büyüklüğüne göre ($\eta^2=0.0115$) bu fark küçük düzeydedir.

Yaşamımızın büyük bir bölümünü geçirdiğiniz yerleşim yeri değişkenine göre, üniversite öğrencilerinin genel ve kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sosyal uyum düzeyi açısından ise, yerleşim yeri büyükşehir ve şehir olanların lehine ilçe ile anlamlı fark bulunmuştur. Test sonucunda elde edilen etki büyüklüğüne göre ($\eta^2=0.010$) bu fark küçük düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin öğrenimlerine devam ettikleri fakülteye göre, genel uyum düzeyleri arasında, İlahiyat, Veterinerlik, Eğitim Fakülteleri ve Sağlık Yüksekokulu lehine Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı fark bulunmuştur. Kişisel uyum düzeyi açısından, Veterinerlik Fakültesi ve Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunun lehine Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal uyum düzeyi açısından ise İlahiyat ve Eğitim Fakülteleri lehine Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı fark bulunmuştur. Genel uyum düzeyi açısından hesaplanan etki büyüklüğü değerine göre bu fark ($\eta^2=0.038$) küçük düzeydedir.

Fonksiyonel olmayan tutumlar ölçeğinin 4 alt boyutu olan mükemmeliyetçilik, onaylanma ihtiyacı, bağımsız ve değişken tutum, genel uyum düzeyindeki değişimin %8,7'sini, kişisel uyum düzeyindeki değişimin %6.4'nü ve sosyal uyum düzeyindeki değişimin %9.1'ni açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, genel uyum düzeyi üzerindeki göreceli önem sırası, mükemmeliyetçi tutum ($\beta=-0.138$), ve bağımsız tutum ($\beta=-0.134$), onaylanma ihtiyacı ($\beta=-0.108$), değişken tutum ($\beta=-0.047$)'dir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testlerine göre, yordayıcı değişkenlerden onaylama ihtiyacı ($p<0.01$), mükemmeliyetçi

tutum ($p<0.01$) ve bağımsız tutum ($p<0.01$) genel uyum düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır.

6.2. Öneriler

Aşağıda araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen ve ileride yapılacak benzer araştırmalarla ilgili öneriler sunulmuştur:

Çalışmanın yapıldığı üniversitede eğitim alan kız öğrencilerin kişisel uyum düzeyini artırıcı çalışmalar PDR birimlerince veya üniversitelerde görevli ruh sağlığı uzmanlarınca yapılabilir.

Yaş grubu 18-20 olan üniversite öğrencilerine yönelik olarak üniversite yaşamının başlamasıyla beraber deneyimleyecekleri olası durumlar hakkında çeşitli yollarla (sunum,video) bilgiler verilebilir. Ayrıca bu yaş grubundaki bireylere içerisinde oldukları gelişim evresi ve diğer dönemlerle (yaş grupları) ilgili bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.

Sosyoekonomik durumu kötü olan öğrencilerin uyum düzeyleri diğer guruplara göre anlamlı olacak şekilde düşük bulunmuştur. Bu öğrencilerin uyum düzeylerini artırıcı çalışmalar alan uzmanları tarafından yapılabilir. Ayrıca sosyoekonomik durumu kötü olan üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik durumlarını iyileştirici önlemler alınabilir.

Her öğretim kademesinde okul rehberlik servislerinin ve ruh sağlığı hizmetleri sunan diğer kurumların anne eğitimleri ile ilgili çalışmalarının desteklenmesi yaygınlaştırılması, işbirliğinin sağlanması ve sistemli hale gelmesi için gerekli olan çalışmalar yapılabilir.

Üniverste birinci sınıf öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda sporsal, sanatsal ve kültürel etkinliklere yönlendirilebilir. Ayrıca sosyal uyum düzeylerini artırıcı çalışmalar (akran danışmanlığı, kişisel ve grup rehberliği) PDR birimlerince yapılabilir.

Yerleşim yeri ilçe olan üniversite öğrencilerinin daha önceki yaşam çevrelerinden kaynaklı olumsuz etkileri ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli çalışmalar (oryantasyon, sosyokültürel, entegrasyon) yapılabilir.

PDR birimleri veya alan uzmanlarınca üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini yükseltmek amacıyla, fonksiyonel olmayan tutumlar ve etkileri konularında farkındalık düzeylerini artırıcı çalışmalar yapılabilir.

Fonksiyonel olmayan tutumların 4 alt boyutunun, genel uyum düzeyindeki değişimin %8,7'sini, kişisel uyum düzeyindeki değişimin %6,4'ni ve sosyal uyum düzeyindeki değişimin %9,1'ni açıkladığı bulunmuştur. Dolayısıyla uyum kavramının daha net bir şekilde açıklanabilmesi için uyum düzeyine etkisi olabilecek farklı değişkenler araştırmacılar tarafından incelenebilir.

Farklı kültürdeki, farklı örneklem gruplarıyla fonksiyonel olmayan tutumların uyum düzeyine etkisi açısından yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilebileceği araştırmacılar tarafından göz ardı edilmemelidir.

Bölüm değişkeni açısından diğer bölümlerin lehine olmak üzere uyum düzeyleri Fen-Edebiyat Fakültesi ile anlamlı olacak şekilde farklı bulunmuştur. Araştırmacılar tarafından yapılacak çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılması halinde bu konuda nitel çalışmalar yapılarak bu konu daha derinlemesine incelenebilir.

Bu çalışma Siirt Üniversitesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerin ölçeklere verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Bu sebeple araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından farklı üniversitede öğrenimlerine devam eden öğrenciler üzerinde araştırmacılar tarafından benzer çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2001). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamanu Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-10.
- Akay, N. (1990). *Lise öğrencilerine ilişkin bazı niteliklerin sosyal ve kişisel uyum düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbağ, A. ve Erturan, N. (1995). Liseli ergenlerin anne- baba tutumlarının algılamaları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişki. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7,1-15.
- Akboy, R. ve İkiz, E. (2007). *Psikolojik danışma ve rehberlikte çağdaş bir anlayış*. Ankara: Nobel.
- Akıncı, G., (2007), *Engelli Çocuğa Sahip Olan ve Olmayan Babaların Aile İşlevlerini Algılamaları İle Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, Y. (1997). Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi: Uzunlamasına bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 107-110.
- Akırmak, G. ve Dünder, H. (2015). Üniversitede psikolojik danışmanlık el kitabı. F. Yurtseven ve M. Paker (Eds.), *Üniversite gençliği döneminin gelişimsel özellikleri ve psikolojik zorluklar içinde* (s.17-47). İstanbul: Mega.
- Aladağ-Bayrak, Ö. (2012). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin akademik ve sosyal uyumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi /Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Alisinaoğlu, F. (2002). Gençlik dönemi özellikleri ve genç anne baba ilişkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27, 62-64.
- Alver, B. (1998). *Bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Ankay, A. (2013). *Ruh sağlığı ve davranış bozuklukları*. İstanbul: Nobel.
- Aras, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Asıcı, E. (2017). Yaşam dönemleri ve uyum sorunları. F. Savi Çakar (Ed.), *Üniversite dönemi gençliği ve uyum problemleri içinde* (s.301-323). Ankara: Pegem.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar Dergisi*, 2, 1-2
- Aslan, S. ve Güven, M. (2010). Bağlanma ve kişisel uyum arasındaki ilişkide ayrışma bireyleşmenin aracılığı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35(157), 181-191.
- Avcı, M. (2015). *Ergenlik ve toplumsal uyum sorunları*. İstanbul: Son Çağ.
- Avcı, M. (2006). Ergenlik ve toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-63.
- Aydın, E. (2012). *Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri ile sosyal uyum ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Balabanlı, F. (1990). *Öğretmen liselerinde okuyan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, İ.E. (2005). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Balcı, T. (1999). *Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisi incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Balcıoğlu, İ.(2001). Stres, gençlik, kentleşme, şiddet. *Yeni Symposium Dergisi*, 39(1), 49-56.

- Baysal, A. (2005). Psikolojik danışma ve rehberlik. A. Kaya (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlikte başlıca hizmet türleri içinde* (s.35-51). Ankara: Anı.
- Beck, J.S. (2001). *Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi*. (Çev. N.H. Şahin). Anlara: Türk Psikologlar Derneği.
- Benight, C. C. ve Bandura, A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery: The role of perceived selfefficacy. *Behavior Research and Therapy*, 42, 1129–1148.
- Bilal, G. (1984). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ. D. Erguvan Sarioğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Butcher, J.N., Mineka, S. ve Hooley, J.M. (2013). *Anormal psikoloji*. (Çev. O. Gündüz), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bülbül, T. ve Acar-Güvendir, M. (2014). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yükseköğretim yaşamına uyum düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(1), 397-418.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (2016). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem.
- Ceyhan, A.A. (2011). İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 59-77.

- Ceyhan, E. (1999). Mesleki sorun düzeyleri farklı okul öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13), 45-55.
- Chen, I.J., Zhang, H., Wei, B. and Guo, Z. (2018). The model of children's social adjustment under the gender-roles absence in single-parent families. *International Journal of Psychology*, 1-9. doi: 10.1002/ijop.12477.
- Claes, M.E (1992). Friendship and personal adjustment during adolescence. *Journal of Adolescence*. 15(1),39-55.
- Cloutier, R. (1994). Ergenlik psikolojisinde kuramlar. (Çev: B. Onur). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 875-904.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (Çev. T. Ergene), Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi.
- Çelebi, N. ve Ülker, N. (2013). Yükseköğretim Kurumlarından Eğitimci Bireylerin Uyum Algı ve Davranışlarını Etkileyen Unsurlar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 127-139.
- Demirbilek, M. (2016). İnsan davranışı ve sosyal çevre-I. E. Özkalp ve E.C. Duyan (Ed.), *Ergenlik dönemi içinde* (s.94-127). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Doğan, E. (2009). *Meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin üstbilgi becerileri ile sosyal uyumları arasındaki ilişki (İstanbul Anadolu yakası örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, M. (2011). Çocuk ruh sağlığı. Y. Uzun (Ed.), *Çocuk ruh sağlığı içinde* (s.3-30). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Doğan, S. (1995). Akılcı-Duygusal terapi: Kuramsal bir inceleme. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6),29-36.

- Duman, S. ve Kuru, E. (2010). Spor yapan ve spor yapmayan Türk öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 18-26.
- Duong, M.T. (2011). *Associations between social adjustment and academic achievement among mexican american and vietnamese american early adolescents.*(Unplished Doctoral Dissertation).University of Southern California, California.
- Duru, E. (2008). Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordama sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 13-24.
- Dündar, S. (2009). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 139-150.
- Erdoğan, S., Şanlı, H.S. ve Bekir, H.Ş. (2005). Gazi Üniversitesi, Eğitim fakültesi öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1(11), 479-496.
- Eripek, S. (1996). *Zihinsel engelliler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Fernández-Berrocal, P., Ruiz-Aranda, D., Salguero, J.M., Palomera, R. and Extremera, N. (2018). The relationship of botín foundation's emotional intelligence test (TIEFBA) with personal and scholar adjustment of Spanish adolescents. *Revista de Psicodidáctica*, 23(1), 1-8.
- Geetha, S. (2013). Personel adjustment of the student trainess. *International Journal of Education and Psychological Research*, 2(4), 123-128.
- Geçtan, E. (2002). *İnsan olmak*. İstanbul: Metis.
- Geçtan, E. (2014). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2015). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Geldard, K. ve Geldard, D. (2013). *Ergenler ve gençlerde psikolojik danışma*. (Çev. Edt. M. Pişkin). Ankara: Nobel.
- Gençöz, F. (1998). Uyum Psikolojisi. *Kriz Dergisi*. 6(2), 1-7.
- Ghartappeh, A. Talepasand, S., Manshaee, G.R., Abolfathi, M., Solhi, M. and Gharatappeh, S. (2015). Relationship between personal and social adjustment with locus of control and gender in intelligent high school student. *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*, 3(2), 159-165.
- Gladding, T.S. (2015). *Aile terapileri tarihi, kuram ve uygulamaları*. (Çev. Edt. İ. Keklik ve İ. Yıldırım). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Goodfellow, S., Nowicki, S. J.. (2009). Social adjustment, academic adjustment, and the ability to identify emotion in facial expressions of 7-year-old children. *The Journal of Genetic Psychology*, 170, 3, 234- 244.
- Gündoğdu, M. ve Gonca-Zeren, Ş. (2004). Yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında kalan ergenlerin kimlik gelişimlerinin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 22(3), 57-65.
- Güngör-Aytar, A. (2017). Her yönüyle okul öncesi eğitim-20. A. Güngör-Aytar (Ed.), *Ruh sağlığı içinde* (s. 12-36). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Hall, E.M. (2015). *Examining gender differences and relationships among facebook usage, personal identity, social identity, personal-emotional adjustment and social adjustment*. (Unpublished Master's Thesis). George Mason University, Fairfax.
- Herken, H., Bodur, S. ve Kara, F. (2000). Üniversite öğrencisi kızlarda madde kullanımı ile kişilik ve ruhsal belirti ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3, 40-45.
- Heuser. B. L. (2007). Academic social cohesion within higher education. *Prospects*. 37, 293–303.

- Hurrelman, K., Enel, U. and Wideman, J.C. (1992). Impacts of school pressure, conflict with parents and career uncertainty on adolescent stress in the Federal Republic of Germany. *Internattional Journal of Adolescents and Youth*, 4, 33-50.
- İkiz, E.F. (2017). Yaşam dönemleri ve uyum sorunları. F. Savi Çakar (Ed.), *Ruh sağlığına genel bakış, uyum ve uyumsuzluk içinde* (s.1-26). Ankara: Pegem.
- İkiz, E.F., Asıcı, E., Savcı, M. ve Yörük, C. (2015). Problemlerli internet kullanımını ile üniversite yaşamına uyum ilişkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 34-50.
- İlhan, O. (2015). *Üniversite öğrencilerinde, dikkat eksikliği hiperaktivite düzeyleri ile sosyal uyumları ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İnanç, B.Y., Bilgin, M. ve Kılıç- Atıcı, M. (2010). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Ayrıntı.
- İnöz, M. (2012). Psikoloji giriş. Cemalcılar, Z. (Ed.), *Klinik Psikoloji içinde* (s.190-221). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. (Çev. Ed. Ş.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kalyencioğlu, D. ve Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevlerine göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 18(2), 56-62.
- Kalyencioğlu, H.D. (2007). *Uyum düzeyi düşük olan ve olmayan lise öğrencilerinin aile işlevi algıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karaca, R. ve İkiz, F.E. (2014). *Psikolojik danışma ve rehberlikte çağdaş bir anlayış*. İstanbul: Remzi.
- Kazaz, N. (2015). *Türkiye’de yükseköğretime devam eden Balkan ülkeleri öğrencilerinin kişisel uyum düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Kaya, M., Genç, M., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2007). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(2), 137-146.
- Keyes, S. and Coleman, J. (1983). Sex-role conflicts and personal adjustment: A study of British adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 12(6), 443-459.
- Kılıççı, Y. (2006). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koç, M.(2014). Psikolojik danışma ve rehberlik. M. Güven (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlikte başlıca hizmet türleri içinde* (s. 50-68). Ankara: Anı.
- Kozacıoğlu, G. ve Gördürür, H.E. (1995). *Bireyden topluma ruh sağlığı*. İstanbul: Alfa Basım.
- Köknel, Ö. (2006). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Köksal, A. (2000). Müzik eğitimi alma, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin empatik becerilerinin ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 99- 107.
- Kulaksızoğlu, A. (1990). Gençlik çağı ve ülkemizde gençlik sorunları. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 133-144.
- Kulaksızoğlu, A. (2016). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Kumanlı-Güneş, A. (2015). Üniversitede psikolojik danışmanlık el kitabı. F. Yurtseven ve M. Paker (Eds.), *Ailelere yönelik çalışmalar içinde* (s.115-121). İstanbul: Mega.
- Kunter-Balcı, Z. (1995). Geşalt terapisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 189-197.
- Kurç, G. (1990). Kişisel, sosyo-ekonomik ve kültürel bazı değişkenlerin gençlerin uyum alanları ve uyum yöntemlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 14(76), 3-9.
- Kramer, G.P, Berntein, D.A. ve Phares, V. (2014). *Klinik psikolojiye giriş*. (Çev. Ed. İ. Dağ). Ankara: Mentis Yayıncılık.

- Küçükali, E. (2016). *Kolejde eğitim gören lise öğrencileri ile devlet okulunda eğitim gören lise öğrencilerinin kişisel uyum, benlik saygısı ve liderlik düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lucas, R.E. (2007). Personality and the Pursuit of Happiness. *Social and Personality Psychology Compass* , 168–182, 10.1111/j.1751-9004.2007.00009.x.
- Martin, M.M. and Anderson , C. M. (1998). The cognitive flexibility scale three validity studies . *Communication Reports* , 11 , 1 – 9.
- Metin, S.C. (2016). *Üniversite öğrenlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri ile sosyal uyum becerileri ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *Gençlerde uyum problemleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Morgan, G.A., N.L., Leech, N.L.Gloeckner, G.W. and Barret, K.C. (2004). *SPPS for introductory statistics: Use and interpretation*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Murdock, N.L. (2016). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (Çev. Edt. F.Akkoyun). Ankara: Nobel.
- Nelson-Jones, R.(1982). *Danışma psikolojisi kuramları*. F. Akkoyun (Çev.Edt. F. Akkoyun). Ankara: Cassell Educational.
- Onur, B. (1995). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Öğüt, F. (2000). *Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Özer, A. K. (2015). *“Ben” değeri tiryakiliği*. İstanbul: Ceylan.

- Özgüven, İ.E. (1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 5-13.
- Özgüven, İ.E. (1992). *Hacettepe kişilik envanteri el kitabı*. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Özkan, S.ve Yılmaz, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları (Bandırma örneği). *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(13),153-171.
- Öztürk, O. (2004). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Hekimler Yayın Birliği.
- Pollastri, A. R., Raftery-Helmer, J. N., Cardemil, E. V., and Addis, M. E. (2018). Social context, emotional expressivity, and social adjustment in adolescent males. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(1), 69-77.
- Rickwood,D., Deane, F.P., Wilson, C.J. and Ciarrochi, J.V. (2005). Young people's help- seeking for mental health problems. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health*, 4(3), 1-34.
- Sabır-Erbiçer, E. (2017). *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin sosyal uyuma ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sağınç, N. (2011). *Üniversite yaşamına uyum sürecine etki eden faktörler ve birbirleri ile ilişkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Santrock, J.W. (2014). *Ergenlik*, (Çev.Edt. D. M. Siyez). Ankara: Nobel.
- Savaşır, I. ve Şahin, N.H. (1997). Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şeçkin, S. (2015). *Ergenlerde ebeveynlerden algılanan ilgi/kabul ile ergenin sosyal uyumu ve dürtü kontrol düzeyi arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Seven, S. (2008). *Çocuk ve ruh sağlığı*. Ankara: Pegem.

- Sezer, Ö. (2005). Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji ve Danışmanlık Dergisi*, 3(23), 87-101.
- Shankar-Srivastava, P. (2018) Social adjustment problems of school going academic achievers. *International Journal of Academic Research and Development*, 3-1, 164-166.
- Shek, D.T.L. and Tsui, P.K. (2012). Family and personal adjustment of economically disadvantaged Chinese adolescents in Hong Kong. *The Scientific World Journal*, 142689,1-8. doi:10.1100/2012/142689.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde spss ile veri analizi*. İstanbul: Beta.
- Siyez, D.M. (2009). *Ergenlerde problem davranışlar*. Ankara: Pegem.
- Smetana, J.G., Campione-Barr, N., and Meztger, A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annual Review of Psychology*, 57, 255-284.
- Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B. ve Loftus, G.R. (2016). *Psikolojiye giriş* (14. Genişletilmiş Baskı). (Çev. Ö. Öncül ve D. Ferhatoğlu), Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Şahin, C. ve Tunçel, M. (2008). Sınıf öğretmenliği ve beden eğitimi öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerin psikososyal uyum düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 45-50.
- Tamar, M. (2005). *Gençlikte değişim ve süreklilik*. İzmir: Çelikkol Yayıncılık.
- Tanrıdağ, R. (1994). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 18(91), 58-84.
- Taymur, İ ve Türkçapar, M.H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 4,157-177.

- Thulasiyammal, R. and Sumathi, R. (2017). A study on anxiety and personal adjustment of higher secondary school students in vellore district. *International Educational Scientific Research Journal*, 3(5), 62-67.
- Tuncel, M. (2005). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile eğitim fakültesi öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl-Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22).
- Ulaş, B., Tatlıbadem, B., Nazik, F., Sönmez, M.ve Uncu, F. (2015). Üniversite öğrencilerinde depresyon sıklığı ve ilişkili etmenler. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 71-75.
- Uslu-Gündüz, H. (2006). *Uyum sorunları olan öğrencilerin anne-baba, öğretmen ve kendileri tarafından bu sorunun ele alınış biçiminin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünalın, D., Öztıp, D.B., Elmalı, F., Öztürk, A., Konak, D., Pırlak,B ve Güneş, D. (2009). Bir gurup sağlık yüksekokulu öğrencisinin yeme tutumları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 16(2),75-81.
- Yalçın, M., Eşsizoğlu, A., Akkoç, H., Yaşan, A. ve Gürgen, F. (2009). Dicle üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri*. 12, 125-133.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Remzi Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2018). *Gençleri anlamak, ana-babalarının en çok sorduğu sorular ve cevaplarıyla*. İstanbul: Remzi Yayıncılık.
- Yazgan- İnanç, B. ve Yerlikaya, E.E. (2016). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem.

- Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç-Atıcı, M. (2010). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yeğen, B. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal uyumları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Kadıköy ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B.(1993). Kişiliğin gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Aile ve Toplum Dergisi*. 3(1),3-16.
- Yıldız, M. (2017). Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalarının depresif belirtilere etkisi. *Ihlara Journal of Educational Research*, 2(2), 18-23.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik çağı*. İstanbul: Özgür.
- Yurtal-Dinç, F. (1999). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yurtal-Dinç, F. (2001). Akılcı Olmayan inançların bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 41-48.
- Yüksel-Erdoğan, M. (2012). Kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerini yordaması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 123-134.
- Zastrow, C. ve Krist-Ashman, K.K. (2014). *İnsan davranışı ve sosyal çevre*. (Çev. S. E. Türközü). Ankara: Erek.
- Weiten, W., Yost Hammer, E. ve Dunn, D.S. (2016). *Psikoloji ve çağdaş yaşam, insan uyumu*, (Çev.Edt. E. İkiz). Ankara: Nobel.

<http://www.yok.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 18.11.2017. 12

EKLER

EK .1 İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/12/2017-E.31820

T.C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 57467356-044-
Konu : Araştırma İzni (Metin Çelik)

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 14/12/2017 tarih ve 30639 Sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Metin ÇELİK'in "Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyumunun Fonksiyonel Olmayan Tutumlar ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi " konulu teziyle ilgili çalışmasını Üniversitemizde yapması Rektörlüğümüz tarafından uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

e-İmzadır
Prof. Dr.Cemalettin ERDEMCI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Evrak Doğrulamak İçin : <http://evrak.sirt.edu.tr/evrakov/Dogrula/LSRPE>

Batman Yolu 30.km Merkez, 56100 Sirt/Türkiye

Tel: +90 (484) 212 11 11
E-Posta: slu@sirt.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için İrtibat: Serhat NAG (Yavuz Selim için
Vekaletliyle)
Faks: +90 (484) 212 11 11
Elektronik www.sirt.edu.tr

EK.2 Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler , *“Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal uyumlarının Fonksiyonel olmayan Tutumlar ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”* konulu bir çalışma yapmaktayım. Sizden istenilen aşağıdaki formdaki soruları dikkatlice okuyarak, samimi cevaplar vermenizdir. Verdiğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Metin ÇELİK

İnönü Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik AD.

1.Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()

2.Fakülteniz : Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu() Eğitim ()
Fen-Edebiyat () İlahiyat() İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ()
Mühendislik ve Mimarlık() Sağlık Yüksekokulu() Ziraat()
Veteriner() Yabancı Diller Yüksekokulu()

3.Yaşınız:

4.Sınıf Düzeyi 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf()

5. Yaşamınızın büyük bir bölümünü geçirdiğiniz yerleşim yeri:

Köy() Kasaba() İlçe() Şehir() Büyük şehir()

6.Annenizin eğitim durumu:

Okur yazar değil() Okur yazar() İlkokul() Ortaokul()
Lise() Üniversite() Yüksek Lisans()

7.Babanızın eğitim durumu:

Okur yazar değil() Okur yazar() İlkokul() Ortaokul()
Lise() Üniversite() Yüksek Lisans()

8.Algıladığınız sosyoekonomik durumunuz: İyi() Orta() Kötü ()

EK 3. Hacettepe Kişilik Envanteri

1. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?
2. Zıt görüşte olanlara rağmen planınızı genellikle uygulayabilir misiniz?
3. Yaptıklarınıza üzüldüğünüz zamanlar çok oluyor mu?
4. Bazı anlamsız düşünceler zihninizi meşgul edip sizi rahatsız eder mi?
5. Bir şanssızlığa uğrayacağınızdan korkuyor musunuz?
6. Oturduğunuz yerde duramaz hale geldiğiniz zamanlar olur mu?
7. Sık sık önemsiz şeyleri kendinize dert edinir misiniz?
8. Diğer insanlarla tanışmakta zorluk çeker misiniz?
9. Çözemediğiniz ve cesaretinizi kıran sorunlarınız ve sorumluluklarınız var mı?
10. Bazen hiç kimsenin sizi iyi anlayamadığını düşündüğünüz olur mu?
11. Arkadaşlarınızla dışarıda çok fazla zaman harcadığınız için ailenizin sizden şikâyet ettiği olur mu?
12. Aile içinde kararlar alınırken sizin de fikrinizi alırlar mı?
13. İnsanları birbirleri ile tanıştırmak size kolay gelir mi?
14. Olabildiğince kalabalıktan uzak kalma eğiliminiz var mı?
15. Arkadaşlarınız sosyal ilişkilerinizi istenilen düzeyde bulurlar mı?
16. Tanışmadığınız yeni birisine de dostça davranmak gerekir mi?
17. Yasalara uymayan davranışları için insanlar haklı görülebilir mi?
18. Başkalarına sır vermek size güç gelir mi?
19. Saygısız oluşlarından dolayı gençlerden öç almak istediğiniz zamanlar oluyor mu?
20. Çoğu zaman yanlış veya kötü bir şey yapacağınızdan kaygılanır mısınız?
21. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?
22. Fikirlerinizi başkalarına kabul ettirmenin güç olduğu kanısında mısınız?
23. Çoğu zaman başkalarının aynı konuda ne karar verdiklerini öğrenme zorunluğu duyar mısınız?
24. Hoş olmadığı için sizi uzun zamandır üzen bir yaşantınız var mı?
25. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?
26. Güç bir durumla karşılaşacağınızı düşününce heyecanlanır ve terler misiniz?
27. Görme gücünüzdeki bozukluklardan sık sık yakınır mısınız?
28. Aileniz bireyleri ile sık sık tartışmalarınız olur mu?
29. Beklentinizin üstünde dostluk gösteren insanlara karşı dikkatli olmaya çalışır mısınız?
30. Dikkatinizi bir konu üzerinde toplamada çok güçlük çeker misiniz?
31. Çoğu zaman tüm vücudunuzda bir kırıklık, halsizlik hisseder misiniz?
32. Aileniz, onlara karşı düşünceli davrandığınız kanısında mıdır?
33. Aileniz bireyleri genellikle birbirlerine karşı sakın davranırlar mı?
34. Birbiri ile şakalaşan kimseler arasında olmak ister misiniz?
35. Diğer insanlarla ilişki kurmada sizi yetenekli bulurlar mı?
36. Genellikle karşı cinsten birisi ile çalışmaktan hoşlanır mısınız?
37. Sahibine haber vermeden bazı şeyleri ödünç almak doğru sayılabilir mi?
38. Kişinin toplumdaki adet ve geleneklere uyması sizce önemli midir?
39. Kendini beğenmiş oldukları için çevrenizdeki çoğu kişileri uyarmak zorunda kaldığınız oluyor mu?
40. Hakkınızda dedikodu yapacaklarından kuşkulandır mısınız?
41. Zararsız yalanlar söyleyerek zor durumlardan kurtulmak size kolay gelir mi?
42. Arkadaşlarınız sizi, “eğriye eğri, doğruya doğru” diyen bir kişi olarak mı bilirler?

EK 4. Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği

		Hiç Katılmıyorum	Çok Az Katılıyorum	Orta Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Oldukça Katılıyorum	Genellikle Katılıyorum	Tümüyle Katılıyorum
1	Bir insanın mutlu olabilmesi için ya çok güzel (yakışıklı), ya çok zengin, ya çok zeki, ya da çok yaratıcı olması gerekir.							
2	Mutlu olabilmem için başkalarının benim hakkımdaki duygu ve düşüncelerinden çok benim kendimle ilgili duygu ve düşüncelerim önemlidir.							
3	İnsanların bana değer vermesi için hiç hata yapmamam gerekir.							
4	İnsanların bana saygı göstermeleri için her zaman başarılı olmam gerekir.							
5	Risk almak hiç bir zaman doğru bir şey değildir. Çünkü kaybetmek bir felaket olabilir.							
6	İnsanın herhangi bir alanda özel bir yeteneği olmasa da başkalarının saygısını kazanması mümkündür.							
7	Mutlu olabilmem için tanıdığım insanların çoğunun hayranlığını kazanmalıyım.							
8	Bir başka kişiden yardım istemek aslında zayıflık işaretidir							
9	Bir insan olarak yeterli olmam için, başkaları kadar başarılı olmam gerekir							
10	İnsan bir işi yapamıyorsa hiç yapmasın daha iyi							
11	Bir insan olarak başarılı sayılabilmem için yaptığım işlerde başarılı olmam gerekir							
12	Hatalarımdan da bir şeyler öğrenebildiğim sürece, hata yapmamda bir sakınca yoktur.							
13	Beni seven bir insanın benimle aynı fikirde olması gerekir.							
14	Bir işte tümüyle başarısız olmak ile yarı yarıya başarısız olmak arasında pek fark yoktur.							
15	İnsanların bana verdiği önemi yitirmemem için kendimi açmamalıyım							
16	Sevdiğim insan beni sevmediği sürece hiç sayılırım.							
17	Sonucu başarısızlıkta olsa insan yaptığı işten zevk alabilir.							
18	İnsanın başarılı olacağına ilişkin biraz olsun inancı yoksa, herhangi bir işe girişmemelidir.							
19	Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri bir insan olarak değerimi büyük ölçüde belirler.							
20	İkinci sınıf bir insan durumuna düşmemem için kendime koyduğum standartların en yüksek olması gerekir.							
21	En azından bir yönüyle başarılı değilsem, değerli bir insan sayılmam.							
22	İnsanın değerli biri sayılması için iyi fikirleri olması gerekir.							